

A KÖNYVTÁROS

1954. MÁRCIUS • IV. ÉVFOLYAM • 3. SZÁM

Mikrofilm-olvasóterem a moszkvai Lenin Könyvtárban

TARTALOM

Oldal

MIKÓ ZOLTÁN: Fokozzuk könyvtáraink tevékenységét a Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusának tiszteletére	1
Falusi könyvtáraink eredményei (grafikon)	2
Sztálin a kultúráért	3
SEBESTYÉN GÉZA: Új könyvtári kézikönyv (Sallai István: A könyvtári munka)	4
V. WALDAPFEL ESZTER: Tudományos munkaközösségek az Országos Széchényi Könyvtárban	6
KÉKI BÉLA: Az agyagtáblától a pergamenkódexig	9
D. SZABÓ LÁSZLÓ: Levél egy hivatalos emberhez, a vándorló Aranyemberről és a nagyszéksőségi tanyák olvasóiról	12
Megalakult a Közalkalmazottak Szakszervezete könyvtári szakbizottsága	14
BERZA LÁSZLÓ és ZOLNAY VILMOS: Néhány szó a főiskolai eredményről	15
A vállalati és intézeti szakkönyvtárak 3. munkaversenyének eredménye	18
KOSARAS ISTVÁN: A halhatatlan Lev Tolsztoj	19
KOCZIHA JÁNOSNÉ: Ankét a tudományos könyvtárak olvasószolgálatának kérdéseiről	22
SZENTMIHÁLYI JÁNOS: Kempelen Farkas egy könyvtáráról	24
VITA : Molnár István: Tílalom helyett — módszeresen olvastattuk a gyenge tanulókat	25
Nagy Lajos: A gyenge tanulók olvatatása egy tantestület vitáján	26
Bibliográfiák	27
Levelezőink írják	28
Szerkesztői üzenetek	31
Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke	33
Eseménynaptár	34

Irodalmi tájékoztató

Marx: A tőke II. kötete (Varga Iván)	35
Lenin Műveinek 7. kötete (Nyilas Vera)	36
Lenin: Filozófiai füzetek (V. I.)	37
M. N. Rutkevics: A gyakorlat — a megismerés alapja és az igazság kritériuma (Sándor János)	37
Kovács István: A burzsoá alkotmányosság válsága (I. B.)	38
Somlyó Zoltán: Válogatott versek (Tamás Ernő)	39
Zelk Zoltán: Mint égő lelkiismeret (Gera György)	40
Keszthelyi Zoltán: Szépülő föld (Pók Lajos)	41
Galgóczi Erzsébet: Egy kosár hazai (Várna Vilmos)	41
Ivan Olbracht: Nyikola Suhaj, a betyár (Lékay Ottó)	42
Előbb a tánc, aztán a lakoma (Maár Gyula)	43
Milovidova: Az ifjú Lenin (Vidor Pálné)	43
Geréb László: A parasztgenerális (K. M.)	44
Szilvási Lajos: Középiszolások (Barabás Tamás)	45
Alfredo Varela: Jorge Calvo, egy hős ifjú története (Szilágyi Lilla)	45
V. Plonszkij: A hajó története (V. P.)	46
Kovács György: Mezőgazdaságunk új útjain (Aba Iván)	46
Hírek	47

A KÖNYVTÁROS

Példányszám: 6380

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő
 Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és
 kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi
 Hírlap Iroda O. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet
 helyiség — Telefon: 183-022, 180-850 — Postatakarékpénztári csekk száma: 47.087 — Régi számok a Posta
 Központi Hírlap Irodánál, V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft. — Előfizetés
 negyedévre: 6.— Ft.

A KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁROSOK HAVI TÁJÉKOZTATÓJA

1954. március

IV. évfolyam

3. szám

Fokozzuk könyvtáraink tevékenységét a Magyar Dolgozók Pártja III. Kongresszusának tiszteletére

Kedves Könyvtáros Elvtársak!

Az egész ország: munkásosztályunk, dolgozó parasztságunk, ifjúságunk, értelmiségünk, a hivatalok dolgozói — népünk minden rétege lelkesen készül pártunk III. kongresszusára. Széleskörű munkaverseny, és szocialista munkafelajánlások tanúskodnak arról, mennyire egygyé forrott forradalmi pártunk egész néppel. Pártunk harmadik kongresszusának sikerét, hatását hatalmas mértékben fokozza a munka megjavítása, a termelés színvonalának, műőségének emelésére irányuló népi mozgalom. A kultúra, a népművelés munkásai is kivesszik részüket ebből a mozgalomból. Feladatunkat a kulturális nevelés színvonalának emelésében, módszereinek megjavításában, kulturális intézményeink megszilárdításában és hatóerejének fokozásában látjuk.

Könyvtárainkat egyre inkább eleven kulturális központokká kell fejlesztenünk, s ez azt követeli meg tőlünk, hogy megtanuljunk helyesen és hatásosan dolgozni a tömegek között, hogy ismerjük igényüket és érdeklődésüket és azokat a fejlődésnek megfelelően tudjuk irányítani, hogy serkenteni tudjuk az olvasással dolgozóink minden rétegét, politikai és gazdasági feladataink megoldására.

A könyvtárosok tekintélyes része eddig is szocialista munkavállalásokkal igyekezett a könyvtár tevékenységét szélesebbé, hatásosabbá tenni. A könyvtárak, könyvtárosok feladatai azonban annyira szerteágazóak, nevelőmunkájuk annyira bonyolult, hogy csak akkor tudunk mélyreható változásokat elindítani az emberekben, ha az egyéni kezdeményezés, az egyéni módszerek a legteljesebben érvényesülnek ebben a munkában.

Pártunk III. kongresszusára akkor készülünk igazán helyesen, ha minden erőnkkel küzdünk a kormányprogram, a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló határozat végrehajtásáért. Elsőrendű kötelességünk a helyi lehetőségek és az állami segítség felhasználásával biztosítani a könyvtárak helyiségeit, szekrényeit, megővni a felszerelést és a könyveket. Harcolnunk kell azért, hogy egyre több könyvtárunknak legyen olvasószobája, s a már meglévő könyvtárhelyiségeket írók képeivel, festményekkel, népművészeti és egyéb tárgyakkal izlésesen feldíszítsuk.

A helyileg legjobban bevált módszerekkel széles aktívahálózatot építünk a könyvtárak mellett az ifjúsági és a felnőtt olvasókból, s ezek segítségével fokoznunk kell a könyvtárak felvilágosító munkáját. A szépirodalom és ifjúsági irodalom mellett nagyobb gonddal kell törődnünk a politikai, mezőgazdasági és technikai szakirodalom terjesztésével.

A megyei és járási könyvtárak letéti anyagának nagyobb mértékű felhasználását a könyvcserre rendszerének továbbfejlesztésével, általánosabb alkalmazásával kell előtérbe állítani, hogy a jelentkező igényeket jobban kielégíthessük.

A megyei, járási, városi-üzemi és falusi könyvtárosok elevenebb, ötletesebb és sokirányúbb munkája mellett itt az ideje, hogy a formalitástól megszabadítsuk tudományos és nagykönyvtáraink patronáló tevékenységét. A falusi és üzemi, valamint a megyei és járási könyvtáraknak több segítséget, több módszerbeli

útmutatást és szakmai tanácsot kell nyújtanunk a rendszeres patronálás biztosításával.

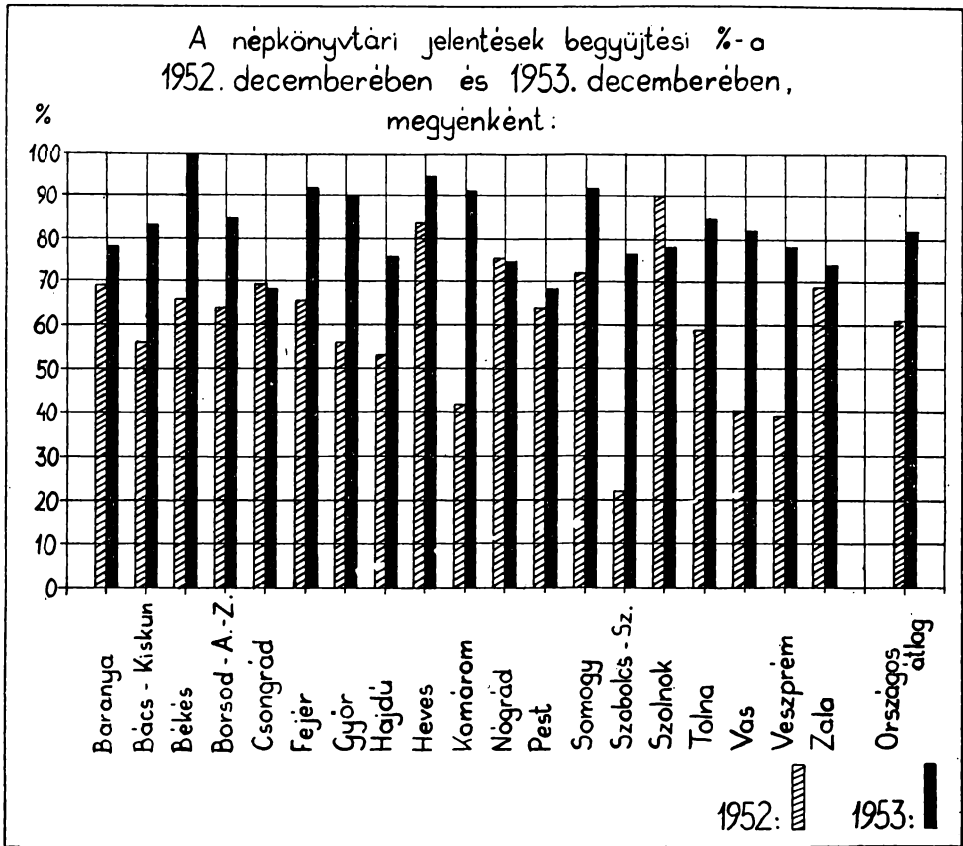
Könyvtáros Elvtársak! E néhány gondolatot, javaslatot egészítsétek ki az általatok szerzett gazdag tapasztalatokkal.

A Magyar Dolgozók Pártja III. Kongresszusa tiszteletére még szívósabban, lelkesebben, ezer ötlettel, egymásnak nyújtott kölcsönös segítséggel és tanács-csal, a könyvtár nevelőmunkájának állandósításával segítsetek népünk műveltségének fokozatos emelésében, tudás és szórakozás egyre követelőbb igényének kielégítésében. Vegyetek részt Ti is a kongresszusi versenyben!

MIKÓ ZOLTÁN

a Népművelési Minisztérium főosztályvezetője

Falusi könyvtáraink eredményei

1951 decemberében falusi népkönyvtárainknak csak 47 százaléka adott magáról életjelt, küldött jelentést, 1952 decemberében 61 százalék és 1953 decemberéig már 82 százalék. Ez a fokozatos emelkedés mutatja, mennyire megjavult a minisztertanácsi határozat óta könyvtáraink munkája. Ma már a falusi népkönyvtáraknak csak 18 százaléka nem küld jelentést. A jelentést küldő falusi könyvtárakból 1953 decemberében 492 000 kötetet kölcsönöztek ki.

Osszeállította a Népkönyvtári Központ.

Sztálin a kultúráért

Egy év múlt el Sztálin halála óta. Az elmúlás, a sír távolán át is folyton érezzük a nagy halott alkotó és szervező zsenijének sugárzását. Ő maga a tifliszi és a bakui tanulóköröktől a szibériai számúzetések szellemi gyűjtőmunkáján, a nemzetiségi kérdés hatalmas, eredeti, önálló művelésén át érkezett oda, ahol — annyi más nagy feladat között — a szovjet kultúra legjobb öre is lett. Sztálin egyik legnagyobb teoretikusa volt a marxizmusnak az imperializmus és a proletárforradalmak korszakában. »A marxista-leninista elmélet — mondja Sztálin — a társadalom fejlődéséről szóló tudomány, a munkásmozgalomról, a proletárforradalomról, a kommunista társadalom felépítéséről szóló tudomány. Mint tudomány nem áll és nem állhat egyhelyben, hanem fejlődik és tökéletesedik. Érthető, hogy fejlődésében szükségképpen új tapasztalatokkal kell gazdagodnia, egyes tételei és következtetései az idők folyamán szükségképpen megváltoznak és helyükbe az új történelmi mozgalomnak megfelelő új tételek és új következtetések lépnek.« E nagy munka elvégzése közben a »lélek mérnökei« — ahogy ő nevezte az írókat — reája emelték tekintetüket a békében és ő mentette meg az európai, az emberi kultúrát a győztes, Nagy Honvédő Háboruban. Iszonyatos elképzelni is, mi lett volna kultúránk sorsa, milyen szellemi, erkölcsi sötétség, a halottasház sötétje borult volna az emberiségre, ha Sztálin vezetésével és irányítása alatt — a csodálatos sztratégiai tudás és szervező művészet tíz csapásával — szét nem zúzza a hitlerista hordákat.

De még többet tett ennél: éppen népünknek, a magyar kormányküldöttségnek mondta a felejthetetlen szavakat, hogy minden nép, a legkisebb is hozzájárul obulusával az emberiség nagy, közös kincstárához. Sztálin óvta és oltalmazta minden egyes nép sajátos kultúráját, mint megannyi vonást az emberiség arcán, egy-egy szint annak nagy palettáján. Hatalmas tanulmányában, a »Marxizmus és nyelvtudomány«-ban megadta ennek a kultúrfilozófiai alapjait és megrajzolta távlatait is. A halódó imperializmus korában a kultúra hatalmas értékeit éppen a proletariátus menti át és fejleszti tovább — ennek az igazság-

nak eleven jelképe, hordozója, valósítója lett Sztálin.

E tanulmányában hangsúlyozta azt is, hogy semmiféle tudomány nem fejlődhet a vélemények harca, a kritika szabadsága nélkül. Igen éles szavakkal bélyegezte meg az »aracksejevi rendszert« a nyelvtudományban és a kultúra minden területén. Valóban az iskolázás, a könyvtárak, a kultúrházak, a színházak és múzeumok, a sajtó és egyéb népművelési intézmények mind az ő sugalló hatását hordozzák. »Írják meg az igazságot« — válaszolta az íróknak arra a kérdésére, hogyan ábrázolják a szovjet valóságot. »Ha az író becsületesen tükrözi vissza az életigazságot, feltétlenül eljut a marxizmushoz.«

A szocializmusban a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya a nép közös tulajdona és soha többé emberi ész és akarat nem lehet az erőszak, a kizsákmányolás eszközevé.

Ennek a nagy feladatnak munkatársai, tevékeny segítői a maguk körében a magyar könyvtárosok is. Kezükben a könyvvel, elméjükben és szívükben Sztálin tanításával és harcossal akaratával.

Új könyvtári kézikönyv

Sallai István: A KÖNYVTÁRI MUNKA (Üzemi és falusi könyvtárakban.) Budapest, 1954, Múvelt Nép, 232 lap.

A Horthy-korszak sivárságát művelődési vonatkozásban kevés tény mutatja olyan szembeötlően, mint a könyvtárügy pusztulása. A felszabadulás után mi nem a polgári könyvtárügy szintjéről indultunk el, hanem úgyszólván a nullpontról. Igen sok nehézségünk még ma is ebben leli magyarázatát.

Ma évtizedek mulasztását kell behozni. Nem vitás, hogy a sürgető feladatok közt is a legsürgősebbek közé tartozik a megfelelő szakirodalom megeremtése. Új könyvtárosaink egyre növekvő serege tájékozódni akar munkaterülete kérdéseiben. Bizonyos eredményeink már is vannak. Még 1948-ban megjelent: Kijonov: A könyvtáros vezérkönyve (Új Magyar Könyvkiadó, 202 lap). Kisebb, brosúrajellegű kiadványok után a múlt évben megjelent Gyeniszjev: A tömegkönyvtár munkája (Múvelt Nép, 261 lap) és Krupszkaja útmutató műve: Mit írt és mondott Lenin a könyvtárakról? (Múvelt Nép, 87 lap). Egyetemi és főiskolai jegyzeteket adtak közre. Most pedig kezünkben van Sallai István kézikönyve.

A szerző kétségkívül a legnehezebb frontszakason állt be segíteni. A szakszervezeti és falusi könyvtárak kézikönyvét megírni úttörő vállalkozás. Számos olyan nehézséggel kell itt megküzdenni, amivel egyéb vonatkozásban nem kell számolni. Miik ezek?

Míg tudományos könyvtáraink gyakorlata hosszú évtizedek folyamán alakult ki, itt nincs jó értelemben vett »tradíció«. A szakszervezeti és falusi könyvtárak munkamódszerei részben még kialakulatlanok, részben számos ponton máig vitathatók.

Külön nehézség, hogy kezdő, új kérdésekkel állunk szemben. Azok a könyvtárosok, akik Sallai István könyvét olvassák, más foglalkozásból kerültek ide, ha nem éppen mellékfoglalkozásként, társadalmi munkaként vezetik könyvtárukat ma is.

Végül nehezíti a feladatot a terep rendkívüli változatossága is. Sallainak egy könyvben kell útmutatást adnia a párszáz kötetes kis könyvtár könyvtárosának, aki legfeljebb primitív füzetes nyilvántartást

bír vezetni, s a többezer kötetes könyvtáraknak, ahol a Szabó Ervin Könyvtár fiókjainak a szintjén folyik a munka. S a határok nem is állandóak! Minden változik, mozgásban van. A ma még kicsike könyvtár két év múlva esetleg ötszörösére nő. Ezt a mozgást, fejlődést is be kell a könyv szerzőjének kalkulálnia, miközben az instrukciókat fogalmazza.

Sallai István az Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztályának vezetője. Állandó érintkezésben van a legkülönbözőbb könyvtárakkal. Ennek köszönhető, hogy a terület bonyolultabb kérdéseiben is otthonosan mozog, s hogy a legjobb tapasztalatokat tudta összefoglalni. A kellő elvi tisztaságot is igyekszik biztosítani; ebben a tekintetben sikeresen felhasználta a sokszorosításban megjelent jegyzetanyagot, sőt kézíratos anyagot is.

*

Könyvének első nagy erénye, hogy a könyvtári munka egészéről áttekintést ad. Azon a területen, ahol a művét használni fogják, nem specializált könyvtárosok működnek (olyanok, akik közül egyiknek csak a folyóiratokkal, a másikkal csak a címléírással, a harmadikkal csak a szakzással van dolga). Itt mindenkinek mindenhez értenie kell. Nos, Sallai könyve az egész munkafolyamatot végigvezet.

A kiindulópont, az első fejezet »A könyvtár helyisége, berendezése«. Hiszen mindenekelőtt megfelelő keret kell a könyvtári munkához. Sajátságos, hogy ebben az alapvető kérdésben szinte most kapják az első útmutatást könyvtárosaink. Hol legyen a könyvtár, milyen épület felel meg, milyen legyen a beosztása, csupa döntő kérdés, s mégis tanácstalanul álltak velük kapcsolatban. A könyv alaprajzmintákat ad (egyszobás, kétszobás, háromszobás változat), közli a legfontosabb mérőszámokat; hány kötet fér el egy m² területen, mekkora helyet igényel egy kölcsönző, olvasó. A legfontosabb bútorokról (könyvvállványok, kölcsönzőpult) szintén méreteket és rajzokat kapunk.

Ha van a könyvtárnak helyisége, könyvet kell szereznünk bele, hogy működni kezdhessen. Ezért a második fejezet az állomány, az állománygyarapítás kérdései-

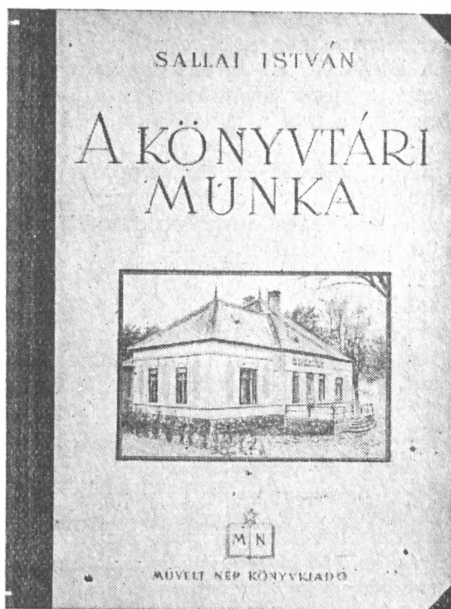
nek kellett szentelni. A könyvtáros itt tájékozódik, hogy milyen segédeszközei vannak a könyvek kiválasztásának (bibliográfiák stb.), részletesen megismerkedik a beszerzés technikájával, képet kap az ajándékkal, cserével, letétekkel kapcsolatos tennivalókról is.

Igy megy a könyv tovább, lépésről lépésre, ahogy következnek egymás után a valóságban is a különféle munkamozzanatok. Ismerteti a leltározást (III. fejezet), a könyvek csoportosítását és raktározását (IV. fejezet), a katalógusokat (V. fejezet), majd a feldolgozó munka befejezte után a könyvtár használatát és az állomány védelmét (VI—VII. fejezet), a könyvtár propagandamunkáját (VIII. fejezet). Az utolsó fejezetben a munkanaplóról, havijelentésről és munkatervről van szó. Az előadás mindenütt részletes, konkrét, tele van gyakorlati példákkal, szemléltető rajzokkal.

Indokolt kissé részletesebben szólnunk a könyvek csoportosításáról (osztályozásról). Ennek a szüksége u. i. felmerül a raktári elrendezésben is, a szakkatalógusban is, sőt még a statisztikában is, tehát igen lényeges kérdés. Másrészt jól mutatja, hogy mennyire több szinten kell a kérdéseket felvetni, a megoldásokat kimódolni.

A könyv kétféle csoportosítást ajánl. Az egyik az ú. n. »tizenhárom osztályozás«. Itt csupán a szépirodalmat, az ifjúsági irodalmat és az ismeretterjesztő művek 13 legfontosabb szakcsoportját különböztetjük meg. Ez bőven elég a kiskönyvtárak raktárai számára, sőt egyideig még katalógusa részére is. A nagyobb könyvtáraknak már a decimális csoportosítás ajánlható, de ennek olyan egyszerűsített változata, amely mindig háromjegyű számokkal dolgozik. A könyv tehát nem merev, nem mechanikusan kezeli az élet eltérő szükségleteit.

Igenám, csakhogy a kiskönyvtár állománya növekszik, lassanként szűk lesz a kezdetben ráillő ruha: nem felel már meg a 13-as rendszer. Mi lesz ilyenkor, kérdezheti joggal akárki. Nos, Sallai könyve igen ötletes megoldást ad, a lehető legjobbat. A 13-as rendszer már a decimális jelzeteivel fut, tehát az átállítás nem lesz nehéz, alapjában csak a csoportok (és a jelzetek) száma bővül. Jó példa ez a szerző egész eljárás módjára. Mivel egységben látja a különféle (kisebbs-nagyobb) könyvtártípusokat, ugyanazokat az alapelveket igyekszik érvénye-

síteni egyszerűbb és bonyolultabb változatban egyaránt. Nagyon helyesen elejét akarja vetni a zsákutcáknak, amikbe a könyvtári munka okvetlenül befut, ha a fejlődés lehetőségére, a méretek megváltozására jóelőre nem vagyunk tekintettel.

A könyv hasznát emelik a végére csatolt függelékek. Így megtaláljuk a könyvtárügyre vonatkozó fontosabb rendeletek, határozatok szövegét, a betűrendi jelek teljes táblázatát, a továbbképzést szolgáló irodalom jegyzékét. Végül részletes tárgymutatót is közöl a könyv.

A teljesség természetesen relatív. Nincs, nem is lehet meg ebben a könyvben mindaz, ami a nagykönyvtárak gyakorlatát jellemzi. Ami azonban a szakszervezeti és falusi könyvtárak életéhez szükséges, az helyet talált. A szerző egyik legnagyobb erénye, hogy — gyakorlati ismerője lévén a terepnek — megtalálta a kellő mértéket; sem hiányosnak, sem túlbőnek nem érezzük művét.

Két fontosabb kiegészítés kívánkoznék csak be a mübe. Szólni kellett volna valamit a könyvtároshivatásról. Előttünk a sok szabály, utasítás, de ez így kevés. Plasztikusan magunk előtt kellene látni azt a személyt, aki mindezt a bonyolult munkát végzi, aki — Krupszkája szavaival — »az ügy lelke«. Hasonlóképpen növelné a könyv értékét, ha áttekintést

adna a hazai könyvtárügy szervezetéről, legfontosabb könyvtárainkról.

A könyv komoly erénye az igényesség. Ennek a fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ma a minőségi munkán különösen erős hangsúly van, a könyvtári munka természete szerint nem lehet más, mint minőségi. Itt az ideje, hogy könyvtárosaink az egész területen elsajátítsák a fejlett módszereket.

A könyv értékét mutatja, hogy ezekkel az erényekkel csak kisebb hiányosságokat, hibákat lehet szembeállítani. Párat felsorolunk. A szerző a letétek átadását csak személyes átvétel esetére dolgozta ki, holott nyilván sor kerül postai s egyéb kiküldésre is. A raktári lap 89. lapon levő ábrája és a 88. lapon levő szöveg közt eltérés van az adatokat illetően. Elírás, az 56. lapon, hogy a könyveket darabonként kell leltárba venni stb.

Sajnos, nem a leg gondosabb a könyv kivitelezése. Sajtóhibák tarkítják a szö-

veget. (Pl. az 58. lapon a $\frac{300K-2}{I-14}$ jelzet

helyett a félrevezető $\frac{300K-2}{I-14}$ alakot, a

88. lapon raktári lap helyett raktári katalógust találunk.) Egy hivatkozási példát úgy széttörni, ahogy a 115—116. lapokon történt, nem szabad. Még az ábrákba is becsúsztak hibák. A könyv következő kiadása majd az ilyen hibákat remélhetőleg kifésüli.

Befejezésül egy kérés a Könyvtárellátóhoz. Hozza forgalomba a könyv által propagált úrlapokat, pl. a 61. lapon közölt folyóiratnyilvántartó füzetet. Bajosan lehet megkívánni, hogy ezt a könyvtárosok ceruzával vonalazzák meg.

SEBESTYÉN GÉZA

Tudományos munkaközösségek az Országos Széchényi Könyvtárban

A Szovjetunióban, ahol már az első években a marxizmus-leninizmus tanításai nyomán a tudományok összességének mélyen átgondolt s a fejlődés messze távlatait megnyitó megszervezése indult el, a könyvtártudomány is igazi, tudományos tartalommal telt meg és komoly jelentőséghez jutott. Ennek élő bizonyítékai az önálló könyvtártudományi főiskolák (egyetemek), a Lenin Könyvtár mellett működő Könyvtártudományi és Módszertani Kabinet munkája, valamint a főiskolák és a Lenin Könyvtár mellett megszervezett könyvtártudományi aspirantúra. A Szovjetunióban ma már a könyvtártudománynak több doktora van, akik komoly felkészültséggel művelik a könyvtártudomány két hatalmas területet felölelő ágazatát: a könyvtártant s a könyvtörténetet. Előbbi a gyakorlati könyvtári munka problémáinak tudományos feldolgozását, elvi törvényszerűségeinek megállapítását jelenti, utóbbi a könyvek és könyvtárak történetét feltáró kutatások eredményeit foglalja magában.

Elvileg ma már hazánkban is polgárjogot nyert a könyvtártudomány. Gyakorlatilag azonban, egy-egy kisebb rész-

leteredménytől eltekintve, a kérdések tudományos vizsgálatáig, a tapasztalatok általánosításáival, azok elvi síkra emelésével a törvényszerűségek megállapításáig, nem jutottunk el. Ezeket a hiányokat akarja pótolni az Országos Széchényi Könyvtár akkor, amikor a könyvtártudomány legégetőbb kérdéseinek elméleti tisztázására s könyvtörténetünk haladó hagyományainak feltárására nagy tudományos könyvtárainkkal összefogva munkaközösséget szervez.

A könyvtártan keretébe vágó munkaközösségek egy része már a múlt év első felében létrejött, a könyvtörténeti munkaközösségekre azonban csak az év második felében kerülhetett a sor. Először a budapesti nagy könyvtárak szakembereit vonta be a munkába, de feltétlenül számít a vidéki könyvtárosok munkájára is. Ezek megszervezésére ez év folyamán kerül majd sor.

Az elméleti kérdések vizsgálatánál természetesen nagy segítséget jelent az a gazdag anyag, mely az elénjáró szovjet könyvtártudomány eredményeit közvetíti. Sokat tanultunk e tapasztalatokból, igen sok elvi kérdésre gazdag iroda-

lom áll fordításokban is rendelkezésünkre, de ezeket a tapasztalatokat a mi viszonyainkra kell konkretizálni, fejlődésünk adott körülményeire kell alkalmazni. Számos kérdésben egyenként kell a felmerülő problémákat megvizsgálnunk, a rendelkezésünkre álló helyi tapasztalatokkal egybevetve kell az elvi eredményeket is leszűrünk.

Elsőnek a katalógusszerkesztési munkaközösség jött létre. Tömegkönyvtáraink nagyrésze, még a megyei könyvtárak közül is többen, magának a katalóguskészítésnek legegyszerűbb problémáival küszködnek. Igen sok könyvtárunkban még a katalógus szükségességének a tagadásával is találkozunk. Milyen katalógusokra van szükség az egyes könyvtártípusokban? Mennyiben és hogyan szabja meg e katalógusokat a könyvtár állománya, típusa, stb.? — mind olyan kérdések, melyekre csak a gyakorlati tapasztalatok vizsgálata alapján leszűrt elvi tisztázás után adhatunk egyértelmű választ, konkrét segítséget tömegkönyvtárainknak. Az olvasókatalógus kérdése is, mely ma még elsősorban nagy, tudományos könyvtáraink égető problémája, mind sürgetőbb kérdéssé válik fejlődő megyei könyvtárainkban is, melyeknek állományában igen sok régi, sok szempontból elavult, de a tudományos kutatás számára igen jelentős anyag van felhalmozva. Amint megyei könyvtáraink fejlődnek s e fejlődés során mindinkább és mind általánosabban a megye területén folyó kutatásoknak is tudományos színvonalon álló centrumaivá válnak, kerül ez a kérdés is több és több könyvtárunk érdeklődésének középpontjába s fog több és több könyvtárunk irányzatásért e munkaközösségekhez fordulni. S e fejlődés nem áll meg megyei könyvtárainknál! Előbb-utóbb járási könyvtáraink egy részénél, idővel falusi könyvtárainknál is fel fog merülni ez az igény.

A bibliográfia, mint tudomány, nálunk még a kezdet kezdetén áll. Jó szovjet tapasztalatok felhasználásával könyvtáraink már eddig is szép számban készítettek jobb vagy rosszabb bibliográfiákat, de mind e bibliográfiák készítésének módszereit, mind a felhasználásukat illetőleg számos nyitott kérdés van még. A bibliográfiai munka egységes módszereinek kidolgozása és az ezzel kapcsolatos elvi szempontok tudományos feltárása mellett könyvtártudományunk egyik legsür-

getőbb feladata a bibliográfiák felhasználásának, a tömegek igényeinek tanulmányozása. Ezeknek a kérdéseknek vizsgálatával, a helyes, az elvi szempontoknak megfelelő annotációk módszereinek kidolgozásával foglalkozik a bibliográfiai munkaközösség. Addig, amíg ezek a kérdések nincsenek tisztázva, amíg könyvtárosaink nem kapnak jó, szükségleteiknek megfelelő, könnyen kezelhető bibliográfiákat, amíg nem nyújtunk nekik kellő segítséget az ajánló bibliográfiák felhasználásához, e bibliográfiák érintetlenül fognak a könyvtárak polcain heverni s állandóan hol itt, hol ott fog felmerülni az ajánló bibliográfiákkal, azok használatával, jelentőségével, céljaival szemben ma még állandóan felbukkanó bizonytalanság és kételkedés.

Fejlődő könyvtárügyünk, az ezzel kapcsolatos fellépő igény az újabb és újabb jogszabályok megalkotására, hozta létre a könyvtárjogi munkaközösséget, mely a szükségleteknek megfelelően ma még elsősorban operatív feladatokat lát el, s csak perspektivikusan tűzte maga elé a magyar, a szovjet és a népi demokratikus könyvtárak jogszabályainak beható tanulmányozását s egy ilyen gyűjtemény összeállítását.

Szándékosan hagytuk utoljára, bár fontossági sorrendben talán ezzel kellett volna kezdenünk az olvasószolgálat kérdéseit tanulmányozó, annak helyes módszereit feltáró munkaközösséget. Az olvasószolgálat megjavítása, a mai helyzet tudományos felmérése s a jövő perspektívájának kijelölése, a helyes fejlődés biztosítása régi, de az új kormányprogram következtében még sürgösebbé váló adóssága könyvtárainknak. Éppen a nehézségek, s az elvi kérdések teljes tisztázatlansága, a megfelelő tudományos szakkaderek részbeni hiánya késleltették e munkaközösség megalakulását. Csak 1954 január elején sikerült ezt létrehozunk, mely első lépéseként február 6-án széles körben vitaüléssel vetette föl az olvasószolgálat legtöbbet vitatott kérdéseit. E kérdéseket először a nagy tudományos könyvtárak olvasószolgálatának tapasztalatai alapján vitatjuk meg, hogy azután az így leszűrt eredményeket a tömegkönyvtárak tapasztalataival egybevetve továbbvigyük megyei, járási, s azon keresztül valamennyi falusi és üzemi könyvtárosunkhoz.

Az Országos Osztályozó Bizottság jelenleg az ETO új kiadásának előkészítésén dolgozik. Feladata, hogy addig is, míg a Szovjetunióban kidolgozott új, marxista alapokon épült szakrendszert hazai viszonyokra alkalmazva könyvtáraink átvehetik, az idealista, polgári tudományrendszeresen épült nemzetközi tizedesosztályozásba olyan szakcsoportokat alkalossan, melyek jobban megfelelnek a szocialista társadalmi rend és a műszaki haladás követelményeinek.

A könyvtártudomány elméleti kérdéseinek vizsgálata mellett nem hanyagolhatjuk el a könyvtártörténetünk haladó hagyományainak feltárását sem. Bár ezen a területen folytak kisebb-nagyobb részkutatások, ránk vár a feladat, hogy egységes, összefoglaló munkában mutassuk be a magyar könyv- és könyvtártörténet egész fejlődését, társadalmi funkcióját. Addig is, míg ez a nagyjelentőségű és komoly hiányt pótló mű elkészülhet, a természetesen évekig tartó kutatómunka részleteredményeit kívánják azok a munkaközösségek közreadni, melyek négy nagy korszakot átölelő csoportban (1. kéziratosság kora, 2. régi nyomtatott könyvek kora, 3. a 19–20. századi fejlődés kora, 4. a felszabadulás utáni kor) végzik kutatómunkájukat.

Megindított, legjelentősebb könyvtártudományi munkáinknak is csupán ismeretetésére szorítkozhatunk, eredményekről még alig számolhatunk be. Úgy gondoljuk azonban, mégis helyénvaló volt a Könyvtáros hasábjain keresztül könyvtárosaink elé bocsátani célkitűzéseinket. E nagy terveket, úgy érezzük, csak kö-

zösen, valamennyi rendelkezésre álló erő bevonásával fogjuk sikeresen megvalósíthatni. Terveink ma még hézagosak, új, friss erők bekapcsolódása azonban kiegészítheti azokat, hiányainkat pótolhatja, egész munkánkat jobbra, tartalmasabbá teheti. És itt nem csupán a főváros s a vidék tudományos könyvtárainak dolgozóira számítunk, de számítunk arra is, hogy a tömegkönyvtárak ismeretekben egyre gyarapodó, tudásban erősödő könyvtárosai előbb-utóbb szintén bekapcsolódnak munkánkba. Először talán csak gazdag tapasztalataik közlésével, később aktívabban is, önálló kutatómunkájukkal. Munkaközösségeinkről éppen ezért időnként továbbra is tájékoztatni szeretnénk könyvtárosainkat, hogy eleinte e közlésekből valóban csak tanuljanak, majd alkotómunkánknak részeseivé váljanak. Így fogjuk csak teljesíteni a szocializmus építésében reánk váró nagy feladatokból e területen is, az 1952. évi májusi minisztertanácsi határozatban megjelölt, ránk eső részt s így fogjuk elérni azt, hogy az Országos Széchényi Könyvtár, amellet, hogy saját olvasógárdáját ellátja, neveli és tájékoztatja, a kultúra évszázadok, évezredek óta felhalmozott kincseit gyűjti és a múlt haladó hagyományainak általa őrzött gazdag tárházát a széles olvasóközönség és a legkülönbözőbb irányú kutatás rendelkezésére bocsátja, maga tudományos kutatóintézeti központtá, a könyvtártudomány kutatóintézetévé váljék.

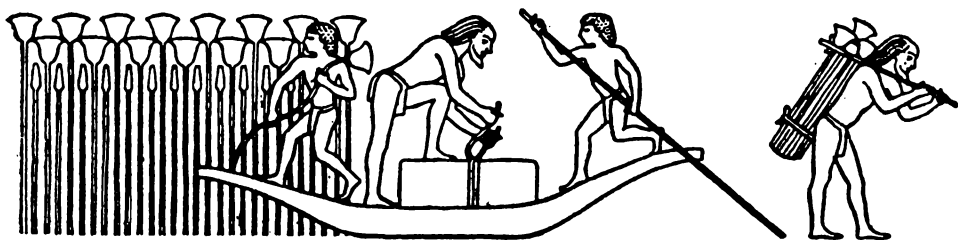
V. WALDAPFEL ESZTER

az Országos Széchényi Könyvtár
h. intézetvezetője

Waldapfel Eszter elvtársnő cikke, témájához híven, csak a tudományos munkaközösségekkel foglalkozik, az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának munkájáról nem ír. A népkönyvtárak gyakorlati munkája közben szerzett tapasztalatait elsősorban itt dolgozzák fel tudományosan. A módszertani osztály tudományos jellegű munkájának ismertetésére később visszatérünk. *A szerkesztő.*

A Magyar-Szovjet Barátság Hónapja alkalmából a szovjet film ünnepének műsorán hazai filmszínházaink bemutatták a »Visszatért szerelem« című új, színes, magyarul beszélő szovjet filmet, amelyet a nemrég elhunyt világhírű szovjet rendező, Pudovkin 60 éves korában, néhány héttel halála előtt fejezett be. A film Galina Nyikolajeva »Aratás« című, Magyarországon is népszerű, Sztálin-díjas regénye alapján készült. Könyvtárosaink hívják fel olvasóik figyelmét a regényből készült filmre és ahol lehetséges, a film előadásával kapcsolatban propagálják Nyikolajeva »Aratás« című regényét. Képünk a film egyik megkapó jelenetét ábrázolja.

Papirusz-aratás — időszámításunk előtt másfélezer évvel készült egyiptomi rajzon

Az agyagtáblától a pergamenkódexig

Manapság könyvekről beszélve, általában nyomtatott könyvre gondolunk. Szédőgépek egyhangú kattogása, gyorsajtók és rotációsgépek dübörgése jut eszünkbe. Vagyis könyvön nyomdaterméket értünk elsősorban.

A könyvtárosok azonban nem érhetik be a könyv fogalmának ezzel a legutóbbi századok folyamán kialakult, szűk értelmezésével. A szó jelentésváltozása érthető, mert Gutenberg idestova ötszáz esztendeje feltalálta a könyvnyomtatást s már előtte is nyomtattak Európában faducokról úgynevezett táblanyomtatványokat. A kínaiak pedig több mint ezer esztendeje ismerik a táblanyomatok technikáját és kilencszáz éve nyomtatnak összerakható és szétszedhető, vagyis mozgatható szójelekkel. Régi találmány a könyvnyomtatás, de ne feledjük, hogy feltalálása előtt is írtak könyveket, a XIV. és XV. században már papírosra is, korábban pergamenre. Ezek a kézzel írt, régi könyvek a kódexek. A pergamen előtt papíruszra írtak az ókor népei s mivel a papíruszt nem lehetett hajtogatni, tekercsekbe göngyöltették. Ha az ókori Athénben vagy Egyiptomban könyvet mondtak, teljes egyöntetűséggel és magától értetődően papírusz-tekercsekre gondoltak. Mezopotámia régi népeinek, Ninive és Babilon lakóinak könyvei pedig ékírásos jelekkel telerótt és kiégetett agyagtáblák voltak.

A könyvtáros szemében tehát éppen úgy könyv az asszírok agyagtáblája, a többezeréves egyiptomi papírusztekercs és a gyönyörű miniatúrákkal díszített reneszánsz kódex, mint a nyomdából tegnap kikerült könyv.

AZ AGYAGTÁBLÁK

Az agyagtáblák az emberiség legrégebbi könyvei. Az ókorban, a Tigris és Eufrátesz között lakó sumérok, akkádok, valamint Babilon és Asszíria népei agyagtáblákat használtak írófelületül. Háromszögben végződő, kis pálcikáikkal nedves agyagtáblákra vésték rá ékalakú írásjeleiket. Ha egyszerű, hétköznapi levél szövege került rá, akkor csupán kiszárították, ha nagyobb fontosságú szöveget tartalmazott az agyagtábla, vagy a jövőnek szánták, például könyvtári használatra, akkor kiégették.

Az ékírást részben Grotefend göttingai gimnáziumi tanár fejtette meg, végleges eredményeket azonban csak Rawlinson angol őrnagy ért el, aki a perzsa hadseregben szolgált a múlt század közepe táján. Ezek a sikerek munkára sarkalták a régészeket s hamarosan nagy ásatások indultak a Közel-Keleten, a tudósok lázasan kutatták az ókori Kelet immár beszédessé vált emlékeit, az agyagtáblákat. A leggazdagabb leletet a British Museum expedíciója tárta fel: Ninive ásatásakor megtalálták Assurbanipal könyvtárát. A királyi palota feltárása közben két teremben mintegy 60.000 kiégetett agyagtáblára bukkantak, melyek nagyrészt teljes épségben fennmaradtak. 22.000 darabot az angolok rögtön elszállítottak Londonba.

A ninivei királyi palota könyvtárának anyagában fedezték fel — 12 agyagtáblára feljegyezve — a Gilgames-eposzt, a legrégebbi, ókori hőskölteményt.

A PAPIRUSZ-TEKERCS

Az egyiptomiak, görögök és sokáig a rómaiak is a papiruszt használták az írás anyagául. Ez tulajdonképp nilusi sás, amelynek puha, rostos beléből gyártották az írópapiruszt. Keskeny csíkokat vágtak belőle és keresztben egymásra préselték őket. A rostok csak a papirusz színén haladtak vízszintesen, visszáján a függőleges, keresztben álló rostokon a toll akadozott, a tinta szétfröccsent. Ezért a nádtollat használó egyiptomi írnokok rendszerint a papirusznak csak az egyik oldalára írtak. Jobbról-balra haladva rótták a sorokat és hosszú, keskeny hasábokat sorakoztattak egymás mellé a tekercseken.

A papirusz a Nílus mentén és árterületein termett. Írópapiruszá feldolgozva az egyiptomiak látták el vele az ókori Keletet. Csak a rómaiak tették meg, hogy nem készáru formájában, hanem nyersanyagként vitték ki Egyiptomból. Rómában azután különböző minőségű papiruszt gyártottak belőle. Egyik volt az »augusta«, amely az Egyiptomot meghódító Augustustól kapta nevét. A másikat feleségéről »liviá«-nak nevezték el. Csomagolás céljára is állítottak elő papiruszt, ezt a legdurvább fajtát »emponitica«-nak hívták.

Jól lehetett írni a papiruszra, nem volt nehéz anyag, könnyen szállíthatták, ezért

Ékírásos agyagtábla

nagy előszeretettel használták az ókori népek. Egyetlen gyengéje mutatkozott, az, hogy nem volt időtálló. Különösen a Nílus-delta nedves, párás levegőjében 200—300 év alatt tönkrementek, szétmállottak a papirusz-tekercsek.

Romlandó volta ellenére a külföldi könyvtárak sok értékes papiruszt őriznek. A tekercseken álló egyiptomi írás rejtélyét 1822-ben fejtette meg Jean Francois Champollion, a nagy francia tudós. Azóta érthető módon felfokozódott a papirusztekercsek iránt az érdeklődés, s a múlt század második felében, 1877—78-ban ezrével kerültek elő egy Kairótól nem messze fekvő helység: Medinet el Fajum környékéről. Az egykor szemetdombra hordott papiruszokat itt betemette a sivatagi homok és elzárva a levegőtől, a kétezeréves tekercsek napjainkig épségben fennmaradtak. Később a piramisok sírkamráiban is sok papiruszt találtak, mert az egyiptomiak a halottak mumiáit használt, teleírt papiruszba csavarva temették el. Ez a sok papirusz azonban csak kivételesen tartalmaz tudományos feljegyzéseket, irodalmi műveket. Annál több az óegyiptomiak mindennapi életére fényt vető írásos emlék és lelet. Ezekről így ír Ranovics, a nemrég elhunyt kiváló szovjet tudós »A hellenizmus és történeti szerepe« c. könyvében: »A papiruszok roppant jelentősége abban van, hogy közvetlenül bevezetnek bennünket Egyiptom mindennapi életébe, a konkrét valóság, az eleven emberek közé; kalauzolásukkal közvetlenül bepillanthatunk a társadalmi és a magánélet minden kis zugába.« Nagy kár azonban, hogy csak részletadatokat tárnak fel, s mivel az időjárási viszonyok nem kedveztek, nincsenek papiruszaink Alexandriából, »ahol az állam kormányzása összpontosult, ahol a gazdasági élet minden szála összefutott és ahol a történetkutatók számára legértékesebb állami leltárakat őrizték«.

A medinet el fajumi lelet legnagyobb része a bécsi nemzeti könyvtárba került. E 70.000 darabból álló gyűjtemény révén a bécsi Nationalbibliothek ma a világ papiruszban leggazdagabb könyvtára.

A PERGAMENKÓDEX

Alexandriában, ebben a mozgalmas-életű, milliós nagyvárosban állt az ókor legnagyobb és leghíresebb könyvtára. Sokáig versenytárs nélkül gyűjtötte a nagy

tudósok és írók minden fellelhető, eredeti kéziratát s már több százezer tekerceset halmozott föl, amikor — mintegy másfél századdal idősámításunk előtt — megkezdte működését a pergamoni könyvtár. A görög világ és a Közel-Kelet kereskedelme abban az időben jórészt a Pergamont keresztülszelő karavánutakon bonyolódott le. A város rendkívüli mértékben meggazdagodott és uralkodója, II. Eumenes az újjgazdagokra jellemző mohósággal vásárolta fel a kéziratokat az alexandriai könyvtár elől. Azonkívül nagyobb jövedelmek ígérgetésével a tudósokat is Pergamonba csábította. Az alexandriai kormányzat a sok bosszúság miatt megtörő intézkedéseket határozott el és érzékeny ponton akarván sújtani: betiltotta a papiruszkivitelét.

A pergamoniak azonban nem jöttek zavarba. Amikor elmaradtak az egyiptomi papirusz-szállítmányok, kényszerűségből ugyan, de elkezdtek megfelelően kikészített állati bőrt használni az íráshoz. A pergamenkészítés módja már előbb ismeretes volt, de mivel a pergamoniak alkalmazták először nagy mennyiségben, nevét a várostól kapta.

Kezdetben a pergament is tekercesekbe göngyöltették. Csak később ismerték fel azt a nagy előnyt, hogy mind a két oldalára lehet írni. Amikor végre belátták, hogy ilyen nagy előny nem maradhat kiaknázatlanul, hajtogatni kezdték az ívetket és ívfüzeteket formáltak belőlük. S ekkor újabb előnyeire eszméltek rá: 15—20 tekerces tartalma elfért egy kódexben és ha idézni akartak, pillanatok alatt föl-lapozhatták a keresett helyet. Mindezek ellenére Rómában például századokon át a papiruszt tartották különbnek és előkelőbbnek. A kódexforma mind Bizáncriban, mind Rómában csak a IV. század folyamán vált általánossá.

A középkori kódexek másolóbarátok keze alól kerültek ki. A szegényes eledeleért és durvaszövésű csuháért látástól való külsőség dolgozó barátok legnagyobb részt az evangélistákat és egyházatyákat másolták, de néhanapján ókori klasszikusokat is. Főként bizánci képeken és falfestményeken többször előfordul annak ábrázolása, hogy papirusztekercsről pergamenre másolnak.

Jóideig eredményesen folyt a klasszikusok átmentése, bármennyire rosszalta

A XV. század vége táján, a budai másoló-műhelyben készült Kálvincsi-kódex egyik lapja

is a hivatalos egyházi felfogás az ókori szerzők olvasását. A népvándorlás viharai nyomán azonban erősen megcsappant az állatállomány és ekkor a kolostorokban arra vetemedtek, hogy lemossák, vagy lekaparják a klasszikus szövegeket, és így jussanak pergamenhez, amelyre bibliai szövegek és missalék leírásához volt szükségük. Ezért kellett a reneszánsz idején a humanista tudósoknak fáradságos kutatómunkát folytatniok a görög és római klasszikusok műveinek felderítésére.

A kódexek közül azokat értékeljük leg-többre, amelyek fenntartották és átmen-tették későbbi századokra az ókori klasz-szikusokat, de hasonlóképp becsek a mi szemünkben azok a középkori kódexek, amelyek történelmi múltunk emlékeit és irodalmunk kezdeteit örökítették és őriz-ték meg. S külön büszkeségeink a könyv-művészetnek azok a remekei, amelyeket ragyogó szépségű illusztrációk, miniatu-rák díszítenek. Nehéz leküzdeni a megil-letődöttséget, ha manapság kezünkbe vesszük őket.

KÉKI BÉLA

Levél egy hivatalos emberhez, a vándorló Aranyemberről, és a nagyszéksői tanyák olvasóiról

Kedves barátom!

Ne csodálkozz, hogy hivatalos embernek titulálalak, — nem akarom leírni a neved, nem, mintha szégyelném a veled való kapcsolatot, hanem azért, hogy azok is okuljanak az alábbiakból, akik pontosan olyanok, olyan »hivatalos emberek«, mint amilyen te vagy.

Te mindenestre tudod, hogy rólad van szó, — rólad, akivel talán két hónappal ezelőtt a ceglédi országúton egy gépkocsiban mentünk Nagykörös felé. Hogy valamivel agyonüssük az időt Arany János hajdani tanítókodásának színhegyéig, — hát szót cseréltünk erről, arról, többek között a kultúra lámpásairól: a könyvekről. Bizonyára emlékszel rá, hogy a ceglédkörnyéki tanyák láttán, — amelyek mintha visszafelé szaladtak volna mellettünk, — arról kezdtünk beszélni: olvassanak-e a tanyasiak, legyen-e könyvtár a tanyán, tanítsák-e a lélek mérnökei a szétszórt házacskák lakóit?

S ekkor te kinéztél az ablakon, legyintettél egyet s azt mondtad:

— Olvassanak hát... De hogyan?... A tanyai könyvtárak eleve halott dolgok, öregem... Mutass nekem olyan parasztembert, aki képes lenne kilométereket gyalogolni egy könyvért. Egy szó, mint száz: egyelőre lehetetlenség megoldani a tanyai olvasatást... Abszurd, öregem...

Igy mondtad: lehetetlen, meg, hogy: abszurd... Nem válaszoltam. Akkor. De most, engedd meg, hogy talán hatvan nappal az emlékezetes nagykörösi út múltán hadd feleljek neked így, nyílvánosan, egy folyóirat hasábjain keresztül. Illetve ne is én, válaszoljon maga az élet, én csak hadd továbbítsam egy kedves, tanulságos, petróleumlámpás nagyszéksői estének a történetét hozzád s mindazokhoz, akiket illet: a magadfajta hivatalos emberekhez...

NEM TUDOM, egyáltalán láttál-e már közelebbről tanyát, így télen, időnyílás előtt, törted-e már a mosottszürke ég alatt a végeláthatatlan havat, hogy emberi szó, tűzcsinálta meleg közelébe juss... Mert a mórahalmai-nagyszéksői tanyavilág valahogy ilyen... Kilométerekre egyik lakott hely a másiktól, kétszer is elfárad, kétszer is átfázik a vándor,

míg egyiktől a másikig ér. Sehol egy villanyoszlop, sehol egy ösvény, csak hó, akár egy fehér vászonabrosz, amelynek szélét itt-ott apró házak, kopasz fák cifrázzák...

S a tanyák közepén akár egy erőd, — s valahogy az is, — az általános iskola...

A délután, amelyről szó lesz úgy kezdődött, hogy Stermeczki Kálmánnal, a szegedi járási könyvtár vezetőjével bekoportunk Várhelyi József igazgató-tanító lakásába, s úgy folytatódott, hogy a kályha mellett varrogató háziasszony jóvoltából szárazkolbász s bor került az asztalra. Az előbbi az éléskamrából, a bor meg onnan, hogy a hatodik tanyában halni készült, testamentumot iratott egy öreg néni s a családtagok néhány üveg szőlőlével viszonzták a tanító fáradozását...

Felenged bennünk a hideg, barátibb lesz a hangulat s a második pohár után már ott vagyunk, amiért voltaképp születik ez a levél: a nagyszéksői tanyai könyvtárnál...

1950 őszén alakult, kereken száztíz kötettel. Akkoriban csak az iskolás gyerekek, — így mondják: gyerekek, — forgatták a könyveket, alig akadt egy-két felnőtt, aki barátkozott volna a betűkkel. S ma? 497 kötet, 268 beiratkozott olvasó s az ötszáz környékbeli parasztember négyszáz könyvet olvas havonta!

Azt mondd, hogy lehet? Jól figyelj.

KÉPZELD EL, barátom, hogy itt élsz, kint valahol az istenhátamegett. Mozira áhitozol, jó filmet akarsz látni; négy kilométert kell gyalogolnod, színházba kívánczol: húsz kilométerre, Szegeden a legközelebbi játékszín. Villanyod, rádiód nincs, újság hébe-hóba kerül hozzád, a téli esték úgy nyúlnak, akár a keltésza, — mid marad, hogy valamennyire is csilapítsd a szép, jó, igaz utáni vágyad? A könyv. Három esztendővel ezelőtt néha még láthattál egy-egy egészségügyi előadást gázlámpás dia-vetítővel a széksői iskolában dr. Papp Károly községségi orvos jószántából, — a lámpa eltört, azóta semmi sincs... Megint mi marad? Az olvasás...

A betűre azonban szokadni kell az embert. Téged nem, könyvek közt nőttél, — nem is tudod, milyen gazdag vagy ezzel,

— a széksósiakat azonban igen. Úgy, ahogy Várhelyi József tanító-könyvtáros tette.

A tanácsválasztáskor kisgyűlést hirdettek az iskolában. Falun, tanyán az a szokás, hogy rendezvények, gyűlések előtt jóval összejönnek az emberek, megtárgyalják a világ dolgát, a maguk ügyeit. Várhelyi tanító is erre számított. Minden iskolapadba egy-egy könyvet raktott, vékonyat, színesfedelűt, lehetőleg mesét. A többi már magától ment. Előbb egy, aztán két, sok parasztember bukkant a kötetekre, forgatni kezdték, bele-belemerészkedtek a sorokba, — a gyűlés végén néhányan a tanultakon kívül könyvvel tértek haza. Két hét múltán újabbakat kértek. S lassan életük szerves részévé vált a könyv.

Más alkalomkor tanítványait látogatta Várhelyi. Olvasnivalót is vitt magával, — Mikszáthot, Móriczot, vagy éppen Jókait, — s »véletlenül« otthagya az asztalon. Megtörtént, hogy mire hazaért, már szalajtották is utána a gyereket: ott tetszett felejtetni nálunk. De az is megesezt — és ez volt az általánosabb —, hogy csak hetek múltán került vissza a könyv —, új olvasnivaló igényével.

És soha egy könyv sem tűnt el.

Egyszer meg az történt, hogy két határszéli iskola, a szőlőhegyi és a madarásztói iskola pedagógusai: özv. Nagy-ősi Ferencné és Madarász Sándor kérték: segítené ki őket kötelező olvasmánnyal. Gorkijt, József Attilát, Adyt, Majakovszkijt küldött, aztán másokat, s ma a két iskola szinte fiókkönyvtára Nagyszéksósna, hatvan, illetve száz kötetel...

Ez csak egy-két, sebtiben kiragadott példa arra, hogyan találkozik az irodalommal a tanyavilág s hogyan segíti ezt a találkozást, hogyan teszi melegebbé, bensőségebbé, elterjedtebbé egy tanyai tanító...

AZT MONDOTTAD, barátom, azon a nagykőrösi úton, hogy mutassak neked olyan parasztembert, aki kilométereket gyalogolna egy könyvért... Tessék: itt az egész széksósi tanyavilág. Hogy ne csak ilyen általánosságban?

Kivel kezdjem a sort? Talán azzal a két asszonnyal: Ördög Ferencnével és Ördög Istvánnéval, akik hófúvásban, huzonegynéhányfokos hidegben tíz, kereken tíz kilométert csikorogtatták a hótakarót, csak, hogy Gárdonyi: Lámpását,

Várhelyi József igazgató-tanító

Mikszáth: Fekete városát kikölcsonöz-hessék.

Vagy hadd mutassam be Somogyi András 63 éves parasztbácsit. Mostanában az ágyat nyomja, de azelőtt télen-nyáron, fagyban, kánikulában hetenként többször jónapotolt az iskolában, hol ezért a könyvért jött, hol azért. Hét-nyolc kötetet olvas vasárnapról vasárnapig s csak azt bánja, hogy olyan hosszúra mérték az éjszakát s kevés a nappal.

Említsem Szécsi Imrénét, aki három esztendő alatt nyolcszor olvasta végig az Aranyembert, aztán továbbadta tanyáról tanyára, hogy mindenki gyönyörköd-hessen Jókai írásművészetében? Vagy szóljak a kis Pintér Jolán nyolcadik általános iskolásról, aki hét családot lát el olvasnivalóval?

Ide írhatnám minden iskolás nevét, akik házról házra járva kutatják, keresik az igényt: ki milyen könyvet szeretne, melyik íróval óhajtana ismerkedni?

Azt hiszem, fölösleges.

...Folyik, folyik a szó a könyvtáros-igazgató szobájában, iskolarádió kellene, műsorfüzetek kellenének, hogy össze tudjanak hozni egy-egy előadást — kedves, meleg családi hangulat telepszik ránk — Várhelyi József előhúzza egy fésűt, fluszpapírt rak rá, fújja a furcsa hangszert, három gyereke meg halkam énekliz hozzá:

— Kis kertemben szép tavaszi estén...

Sajnálom, hogy szalad az idő s távolról idehallik a motoros vicinális dudája...

A VONATON tovább kísér a hangulat. Azt mondja Stermeczki Kálmán:

— Olyan ez a tanító, hogy képes begyalogolni Szegedre, ha valaki a könyvtárban nem levő kötetet akar. A múltkor is mivel jön? Adjunk neki mezőgazdasági könyveket, mert majd kihúzzák érte a tanyasiak. Kivitt egy csomót, volt abban minden, a méhesek kezelésétől kezdve a lóápolásig, új agrotechnikai eljárásokig, azonnal szétkapkodták Széksósón... Mert az ilyenfajta könyveknek is nagy mostanában a keletje...

Csattognak alattunk a kerekek, egyik megálló a másik után s Stermeczki Kálmán arról beszél: kevés a járási könyvtár állománya. A szegedi járás nemcsak a megye: az ország egyik legnagyobb járása. 110 ezer lakosa van, mintegy 18 ezer kötet van a népkönyvtárakban, tehát minden hatodik emberre jut egy-egy olvasnivaló.

A másik baj: Móra, Tömörkény írásai-ból több kellene Szegednek, mint másból, hisz talán egyetlen író sem érez annyira magáénak a szegedi ember, mint éppen Móra Ferencet és Tömörkény Istvánt. Móricz: Rózsa Sándorából is kevés a példány, a regény ott játszódik a környéken — érthető hát, ha nagy utána az igény.

Valahol Szeged alatt járunk már, amikor azt mondja Stermeczki Kálmán:

— Megfigyeltem valamit... Ahol olvastak a tszcs-tagok, mint például a rőszkei Lenin-csoportban, a szőregi Petőfiiben, Vörös Rózsában, semmi különösebb baj nem volt, együtt maradt a csoport. Ahol azonban kerülték a könyvet, mint a mórahalmai, ásóthalmi termelőcsoportokban — ott szétugrott a közős...

Rákápcsol a motoros — aztán egyszerre zökkenve áll meg a vonat. Az ablak alatt valaki elkiáltja magát:

— Szeged... Kisállomáás...

KEDVES BARÁTOM! Eddig a história. Úgy, ahogy megtörtént volt, s úgy, ahogy jegyzetfűzetbe került.

Még csak egyet: mit gondolsz, vajjon hogy érezne a két Ördögne, Somogyi András bácsi s a többi névtelen olvasó, ha egyszerre, egyik napról a másikra elvonnánk tőlük a betű olvasásának gyönyörűségét?... Úgy hiszem, akár a vakok.

Hát akkor mért akarnád vakságban tartani a ceglédi, békési s a többi tanya-világ parasztjait?

Úgy gondolom: érdemes lenne elgondolkoznod ezen.

Elnézést a te s mások türelméért.

Üdvözl:

D. SZABÓ LÁSZLÓ

MEGALAKULT A KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETE KÖNYVTÁRI SZAKBIZOTTSÁGA

A Közalkalmazottak Szakszervezetének elnöksége mellett tanácsadó bizottságok működnek. Február hónapban alakult meg a könyvtári szakbizottság, melynek feladata, hogy a szakszervezet elnökségét tájékoztassa a könyvtárosok problémáiról. Miután a könyvtárak különböző szakszervezetekhez tartoznak, a könyvtári szakbizottságba a Pedagógus Szakszervezet kötelékébe tartozó könyvtárosokat is meghívta. A szakbizottság alakuló ülésén dr. Takács Józsefet, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetőjét választotta elnökké és elhatározta, hogy havonta rendszeresen fog ülésezni. A legközelebbi ülés napirendjén a szakbizottság munkaterve szerepel. A bizottság fontossági sorrendben fogja tárgyalni a könyvtárosokat legjobban érintő prob-

lémákat, a bérezés kérdéseit, a pótszabadság, a nyelvtudási pótlék, a szakmai képzés, a munkaversenyek és felajánlások kérdését. Foglalkozni fog a tudományos minősítés és a munkaidőkezdésmény problémájával, a vasárnapi ügyelettel, a köpeny, munkaruha, védőételek juttatásának problémáival, valamint más fontos kérdésekkel. A bizottság az itt felsorolt kérdésekre vonatkozó javaslatokat készíti a szakszervezet elnöksége részére, hogy az elnökség a dolgozók problémáival közvetlenül megismerkedjék.

Kérjük a könyvtáros elvtársakat, hogy az itt felsorolt, vagy egyéb szakmai, érdekvédelmi problémáikkal forduljanak a szakbizottsághoz, írják meg javaslataikat A Könyvtáros szakszervezetnek, vagy közvetlenül a szakbizottság elnökének.

Néhány szó a főiskolai jegyzetekről

Könyvtárügyünk egyik legégetőbb kérdése a könyvtárosképzés. A Könyvtáros mindezeideig alig-alig foglalkozott ezzel a területtel, nem segítette az itt folyó munkát. E mulasztást pótolni kell.

Egy cikk keretében lehetetlen a könyvtárosképzés minden problémáját megtárgyalni, Haraszthy Gyula elvtársnak a februári számban megjelent cikkéhez kapcsolódva, csupán egy részletkérdését vizsgáljuk most meg — vagy még helyesebben: egy részletének problémáit vetjük fel, feltételezve, hogy, mások is bekapcsolódnak a vitába és így nyílt elvi vita során sikerül majd tisztáznunk a problémákat, elősegítenünk könyvtárosképzésünk fejlődését.

Haraszthy Gyula elvtárs cikkében megemlíti, hogy »felsőfokú könyvtárosképzésünk túl van az első lépéseken, gyengeségei és hibái ellenére is ért el már eredményeket. Vannak tapasztalatai, hasznos, bár még rövidmultú hagyományai. Oktató kérdéseket nevelt ki, fiatal erőkből tanszemélyzetet alakított ki; néhány tárgynak megbízható jegyzetei vannak s már csak néhány lépés kell a tankönyvekig.« Ez valóban így van. A főiskolai képzés kétségtelenül hozzásegítette sok vidéki és fővárosi könyvtárosunkat, hogy munkáját még jobban végezze, elindította azon az úton, amelyen egy jólképzett könyvtárosnak járnia kell.

A jegyzetekre vonatkozó megjegyzéssel azonban — legalábbis a főiskolára vonatkozólag — csak erős megszorításokkal érthetünk egyet. Van közöttük olyan, amelyre Haraszthy megállapítása kétségkívül helytáll. Elsősorban Kéki Béla: Könyvtörténet (Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat, Budapest, 1953.) című és Haraszthy Gyula: Bevezetés az osztályozásba című jegyzetét tartjuk ilyennek. De még Kéki Béla tudományos alaposággal, kitűnő pedagógiai érzékkel megírt jegyzetében is akadnak — könnyen kiküszöbölhető — hibák. Úgy véljük, nem helyes anyagának a csoportosítása: külön tárgyalja az írástörténetet, külön a könyvnek a történetét és ezen belül is külön az illusztrációkét, a könyvek kötését, újból és újból végigfutva a történelmen. Néhány megállapításával sem értünk egyet. (Pl.: »Képnél, szobornál, színháznál, zenénél hatásosabb művelődési tényező a könyv, csak a film vetekszik vele.« Meggyőződésünk, hogy a könyvvel, mint művelődési tényezővel

a film sem vetekedhet, már csak azért sem, mert a film képszerűségénél fogva fogalmi gondolkodás rögzítésére és közvetítésére alig-alig alkalmas.)

Dezsényi Bélának a sajtótörténetet tárgyaló jegyzetét szintén gondosság és tárgyának alapos ismerete jellemzi. Mégsem tarthatjuk olyanak, amelytől már csak egy lépés a maradandó értékű tankönyv. Dezsényi Béla jegyzete meglehetősen részletességgel tárgyalja az első sajtótermékeket és megjelenésüknek körülményeit, aránylag bőven foglalkozik Marx Károly újságírói tevékenységével, szintúgy az 1848-as magyar sajtóviszonyokkal. De a szabadságharc leverése utáni időket, a magyarországi kapitalista sajtót már csak néhány általános mondatban tárgyalja. Ebből az időszakból úgyszólván csak a Pesti Hírlap alapítását említi meg. A 48-as és az 1918-as polgári forradalmak közötti munkássajtóról szinte említést sem tesz, meg Frankel Leó nevét sem írja le. A magyarországi fasizmus ideje is csak néhány általános mondatot kap. Az így — szinte foltszerűen — közölt tudásanyag nem ad módot a hallgatóknak — kivált a hallgatók zömét tevő levelező hallgatóknak — arra, hogy a sajtó történetét folyamatában tekintsék át.

Néhány apró pontatlanság is bennmaradt a jegyzetben (pl. »a Szovjetunió összes hírlapjainak példányszáma: 24 millió 813.000. A Szovjetunióban minden öt felnőtt polgárra naponta két példány jut...« Ebből az következniek, hogy a Szovjetunióban csak 60 millió felnőtt lakik. »a Magyar Kommunista Párt központi lapja... 1952. augusztus 20-tól kezdve a hét minden napján, tehát vasárnap is« megjelenik. Vasárnap azelőtt is megjelent, ettől az időponttól hétfőn is megjelenik.)

Kétségtelen, hogy Miszti László úttörő munkát végzett, amikor megírta »Általános könyvtártan« című meglehetősen terjedelmes jegyzetét. Mikor munkájához első ízben hozzálátott, alig-alig állt rendelkezésére e tárgyról írott forrásmunka. Anyagának egy részét szovjet forrásokból kellett hazai talajra átültetnie, más részét pedig közvetlenül a gyakorlati munka tapasztalataiból leszárnia. 1952-ben jelent meg jegyzetének lényegesen átdolgozott kiadása, az 1953-as kiadás csak jelentéktelen változtatásokat tartalmaz. Ez már önmagában sem erénye: 1952 óta könyvtárügyünk — különösen ami a gya-

korlati munkát illeti — lényegesen előrehaladt. Fejlődött főiskolai könyvtárosképzésünk is: az egyes szaktárgyak anyaga mindjobban elhatárolódott egymástól. Miszti elvtárs jegyzetét azonban még mindig az átfedések jellemzik. Annak ellenére, hogy a könyv- és könyvtártörténet külön tantárgy, jegyzetét erősen megterheli a történeti anyaggal. Nyilvánvalóan jegyzetének összeállításakor az a törekvés vezette, hogy a könyvtári munka egy-egy részletét évszázados, illetve évezredes fejlődésében mutassa be. Ez a törekvés persze általában helyes. Mégis úgy véljük, hogy az egyes tárgyak területeit el kellett volna határolni egymástól és a történeti részeket a könyvtártörténetnek, illetve (pl. a raktározás története anyagának egy részét) az osztályozástannak, vagy a tudománytörténetnek átengedni. Így kétségteljesen egységesebb anyagot tárgyalhatott volna az az általános könyvtártan, amelyhez a könyvtáros szerepe a kapitalista és szocialista társadalomban, a könyvtár-ügy szervezete és a könyvtári gyakorlati munka minden kérdése tartozik. Úgy gondoljuk, ha Miszti elvtárs kisebb és körülhatároltabb területet tartott volna fenn tárgya számára, anyagával mélyebben és alaposabban tudott volna foglalkozni.

Jegyzetének igen sok megállapításával nem tudunk egyetérteni. Csak néhányra mutatunk rá: Megállapítja, hogy könyvtáraink az elmúlt társadalmi rendszerekben »többnyire csak egy jóindulatú ötletszerűségnek köszönhetik létüket«. Ez a tétel homlokegyenest ellenkezik a marxizmus-leninizmus történelemszemléletével. A könyvtárakat, mint egy társadalmi rendszer minden más intézményét is, az adott társadalmi rendszer szükségletei hívták életre. Vonatkozik ez mind a magánalapítású, mind a közösség erejéből létesített könyvtárakra. (Pl.: a Technológiai Könyvtárát nyilvánvalóan azért létesítették, mert a burzsoázianak jólképzett mérnökökre volt szüksége.) Ilyen okoskodással azt is állíthatnánk, hogy iparunk »jóindulatú ötletszerűségnek« köszönheti létét. Általában kissé mostohán kezeli a jegyzet a burzsoá könyvtárakat. Jellemzőjükül csak a tervszerűtlenséget és azt a célkitűzésüket jelöli meg, hogy elkenődzzék a tőkés társadalom ellentéteit. A burzsoá könyvtáralapításoknak és könyvtártudományoknak kétségteljesen sok haladó vonása is volt. Ezeket a múltban alapított könyvtárakat ma is használjuk.

Nem érezzük teljesértékűnek és kielégítőnek a burzsoá és a szocialista könyvtárpolitika közötti alapvető különbség meghatározását, sőt a szocialista könyvtár jellemzését sem.

A jegyzet a szocialista könyvtáros jellemzésénél megemlíti ugyan, hogy a könyvtáros a szocialista kultúra agitátora és propagandistája. De aztán erről az elsősorban a szocialista könyvtárost jellemző tevékenységeiről többé a jegyzetben szó sem esik. A második rész a könyvtárnak csak három területéről beszél (szervezés, feldolgozás és raktározás, felvilágosító- és olvasószolgálat). A könyvtári munkának e három területét már a burzsoá könyvtárak is ismerték. De mai értelemben vett propagandát egyáltalában nem folytattak, és éppen erre a propagandamunkára nem tanít meg az »Általános könyvtártan«. Nem beszél még olyan technikai eszközökről sem, amilyen például a faliújság, a könyvtári gyűjtők és albumok, a könyvkiállítások, a plakát, a tematikus állvány. A szóbeli propagandáról — a felolvasásokról, könyvismertetésekéről, irodalmi estekről, ankétokról sem esik szó. A könyvtár népszerűsítéséről, új olvasók szerzésére irányuló munkájáról szintén hallgat.

Néhány tárgyi tévedés, vagy már elavult módszer és eszköz ismertetése is előfordul benne (pl. a statisztikai adatszolgáltatási úrlapminta és leltározási minta). A jegyzet több helyen előreszalad (pl. járási könyvtáraink még nem tartanak ott, hogy kölcsönző csoporttal és a mozgókönyvtár állományát kezelő csoporttal is rendelkezzenek), ugyanakkor legújabb kiadása sem tart lépést — még a lehetőségekhez képest sem — könyvtárügyünk valódi fejlődésével (a letéti alapot és a vele kapcsolatos eljárásokat meg sem említi).

A jegyzet stílusa — és ezt nem érezzük mellékes kérdésnek — általában nehézkés, gyakran magyartalan. (Csak egy példa: »A könyv élettartama 5—10-szeresére csökken.«)

Úgy véljük, hogy Durzsa Sándor jegyzetében (Bibliográfia, Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat, Budapest, 1953.) sem szerencsés az egyes anyagrészek egymáshoz való aránya. A viszonylag rövid jegyzet túl hosszán, terjedelmesen foglalkozik azzal a kérdéssel, tudomány-e a bibliográfia, milyen helyet foglal el a tudományok között, mi a különbség a katalógus és a bibliográfia között. A jegyzet

egészehez viszonyítva hosszadalmasan tárgyalja a bibliográfia történetét, túl nagy súlyt helyez olyan többszázéves bibliográfiák bemutatására, amelyekre gyakorlati munkája során csak igen kevés könyvtárosunknak lesz szüksége. A jegyzetnek csak néhány oldalát teszi ki »a bibliográfiai munka módszere« — véleményünk szerint a leglényegesebb rész — hiszen ebből a néhány oldalból kellene a könyvtáros-hallgatóknak megtanulniok a bibliográfiai készítését. Attól tartunk, hogy erre a közölt anyag nem elégséges. Különösen azért nem, mert csak teljeser elvontan, szentenciákban beszél a bibliográfiai készítéséről, példával egyáltalában nem illusztrálja a közölt ismereteket. Nézetünk szerint az sem helyes, hogy a magyar bibliográfia történetének áttekintésénél éppen 1945-ben áll meg, a felszabadulás utánról csupán a Magyar Nemzeti Bibliográfiát és a Magyar Folyóiratok Repertóriumát és néhány teljességre törekvő bibliográfiát említ meg, bár elismeri, hogy a mai magyar bibliográfia döntő pontja az ajánló bibliográfia. Az úgynevezett kis bibliográfiákból már elég bőséges anyag — és néhány valóban jó — állt volna rendelkezésére ahhoz, hogy a létező kis bibliográfiáinkat hibáikkal és erényeikkel együtt bemutassa a hallgatóknak. Jegyzetének szentenciaszerű előadásmódja okozza a jegyzet néhány téves megállapítását is (pl.: »A követelmény ugyanis az, hogy a bibliográfia ne az irodalom minden termékét ölelje fel...« Ez természetesen a bibliográfiaknak csak egy részére vonatkozhat, például a Magyar Nemzeti Bibliográfiára nem. Azzal sem érthetünk teljesen egyet, hogy »A katalógizálási munkának a könyv olyan elemeit kell kidomborítania, melyek nem minden példányára, hanem a kiadvány adott példányaira érvényesek...« Úgy véljük, hogy a katalógizálási munkának is *kidomborítania* a kiadás minden példányára jellemző adatokat kell. A mindenképpen meghatározásokra való törekvés szüli az ilyeneket: »Visszatérve az önállóan megjelent bibliográfiákra, ezek célkitűzésüket vagy zárt formában valósítják meg, vagy folyamatosan veszik számba a bibliografizálni kívánt műveket. Eszerint beszélünk zárt, vagy nyitott bibliográfiáról.« Ez legalábbis nehezen érthető.)

Nem tartjuk helyesnek azt sem, hogy a bibliográfia tantárgya keretében (a

jegyzet második részeként) egy konkrét bibliográfia adatainak betanulását teszi kötelezővé. Egy konkrét bibliográfia — bármennyire fontos kérdéstről állították is össze azt — csupán csak egy termék a bibliográfiai munkának, de nem a bibliográfia-tudomány tárgya. Fontosabbnak tartamánk, ha ehelyett a gyakorlati bibliográfia-készítés megtanítására fordítanánk a helyet és időt.

Kondor Imre »Tudományismeret« című jegyzetét sem az anyag kiválasztása, sem szerkezete, sem feldolgozási módja tekintetében nem tartjuk jónak. Úgy véljük, hogy elméleti részében helyesebb lett volna előbb az ismeretelméletet tárgyalni, majd a valóságról szerzett ismeretek feldolgozásának — a tudományos gondolkodásnak — alaptörvényeit, és nem fordított sorrendben. Közérthetőbb lett volna ez az elméleti rész, ha a jegyzetíró nem tartózkodik szinte teljesen az elmélet konkrét példákkal való illusztrálásától. Megfogalmazásait sem érezzük mindig helytállóknak. (Pl. azt a megállapítását, hogy: »Minden tudomány... az anyag meghatározott formájának mozgástörvényeit... kutatja...« Ez a megállapítás kivált a tudományos gondolkodást tárgyaló fejezet élén, a gondolatot is anyagának tünteti fel, bár ez — Lenin szavaival élve — »nyilvánvalóan helytelen. ... a gondolatot anyagnak nevezni annyi, mint hibás lépést tenni a materializmus és idealizmus összekeverése irányában«. Lenin: Materializmus és empiriokritizmus. 246. old.)

A tudományismeret második része, amelynek a tudomány történetét kellene tárgyalnia, jórészt nevek felsorolására szorítkozik, magának a tudománynak, illetve tudományoknak fejlődéséről keveset mond és nem ismert meg a szükséges alapossággal az egyes tudományok tárgyával sem.

Úgy tűnhet, hogy Kondor Imre elvtárs jegyzetének bírálatával árnyak ellen hadakozunk. Ugyanis a »tudományismeret« a jövő évben már a levelező hallgatók részére sem lesz — tervszerint — külön tárgy. A logikáról szóló rész a pedagógiához kerül és tudománytörténet helyett külön stúdiumok foglalkoznak majd az egyes tudományágakkal. Az összefüggő tudománytörténet elhagyását azonban nem tartjuk helyesnek. A könyvtáros gyakorlati munkájához (pl. osztályozáshoz) feltétlenül szükséges, hogy a

tudományok történetével, kialakulásuk folyamatával megismerkedjék.

Cikkünkben szinte kizárólag az egyes főiskolai jegyzetek hibáiról, hiányosságairól szoltunk. Nem azért tettünk így, mintha ezeknek a jegyzeteknek nem volna komoly eredményeik is. Vannak. De célunk az tüzük ki, hogy megkeressük a hiányosságok forrásait és ehhez a célhoz csak a hibák feltárásán keresztül juthattunk el.

A különböző jegyzetek hibái lényegében azonosak: az egyes tárgyak területei nincsenek pontosan meghatározva, gyakoriak az úgynevezett átfedések. A jegyzetek — bár minden évben újra adják ki őket — nem követik eléggé könyvtárügyünk fejlődését, az anyag földolgozásában, értékelésében ideológiai bizonytalanságok mutatkoznak, végül elég sok bennük az apró pontatlanság.

A hibák azonossága valószínűvé teszi forrásaik azonosságát: az egyes szaktár-gyak anyagát, tartalmát nem közös munkával határozták meg és nem kellő részletességgel, hanem csak általában és az egyes tanárookra bízva azt, mit vesznek fel anyagukba és mit nem. A főiskolai jegyzetek írói — mint ahogy ezt már az egyetem előadói gyakorlatukba bevezették — a jegyzetek elkészítése előtt nem tanácskoztak a gyakorlati munkát végző

könyvtárakkal és könyvtárügyi intézményekkel. Jegyzetük elkészítése közben senkitől sem kaptak megfelelő segítséget és a jegyzetet megírása után sem vitatta meg egy arra hivatott kollektíva. Sőt, a jegyzeteket sokszorosításuk előtt sem lektorálta, ellenőrizte senki. Pedig ez még akkor is szükséges, ha a jegyzeteket a kérdés legkiválóbb ismerője írja, sok apróbb-nagyobb pontatlanságot, hibát még egy laikus is észrevehet. A jegyzetek szerkesztetlenül kerültek a Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalathoz és onnan a hallgatók kezébe.

Úgy gondoljuk, ha a jegyzetek előállításának ezen a módszerén változtatnak és ha a jegyzetek íróit — akiknek tankönyvek hiányában lényegében teljesen újat, eredeti tudományos munkát kell alkotniuk — anyagilag is jobban megbecsülik (jelenleg a külső előadók alig tizedrészét kapják tudományos munkájukért: a jegyzetek írásáért annak az összegnek, amivel egy nyomtatásban megjelent ismeretterjesztő munkát honorálnak), akkor sokkal jobb jegyzetek kerülnek majd a hallgatók kezébe és sokkal hamarabb eljutunk a maradandó értékű tankönyvekig.

BERZA LASZLO és
ZOLNAY VILMOS

A VÁLLALATI ÉS INTÉZETI SZAKKÖNYVTÁRAK 3. MUNKAVERSENYÉNEK EREDMÉNYE

Az Országos Műszaki Könyvtár március 2-án ünnepélyesen hirdette ki a vállalati és intézeti szakkönyvtárak 3. munkaversenyének eredményét. A verseny 1953. szeptember 1-ével indult és azon száznál több üzem műszaki könyvtára vett részt. A verseny célja az volt, hogy az üzemek, műszaki könyvtárak egységes módszer szerint fejlődjenek és kimutassák azt a segítséget, amelyet a könyvtár az újítóknak, sztahanovistáknak, szaktanfolyamoknak ad. A verseny különböző kategóriáiban a következő helyezéseket érték el:

Nagyüzemi könyvtárak: Wilhelm Pieck Gyár, Győr, MÁVAG, IKARUS, Sztálin Vasmű Gépgyára, Sztálinváros. Oklevelet kapott a Magyar Optikai Művek, a Tata-bányai Szénbányászati Tröszt és a Csepel Autógyár.

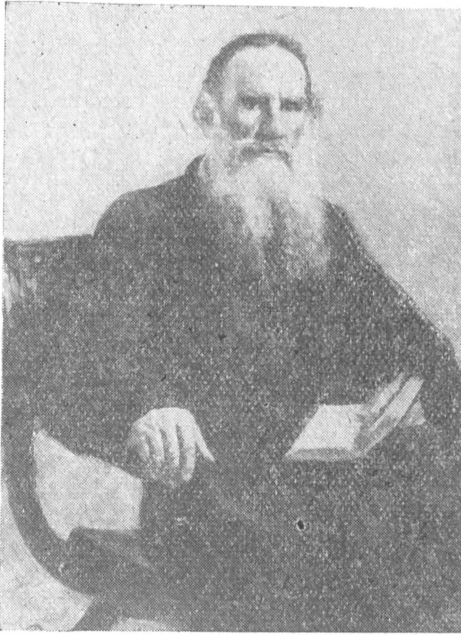
Tervező és kutatóintézeti könyvtárak: Kohóipari Tervező, Bányászati Tervező. Oklevelet kapott a Papíripari Kutató, Mélyépterv, Közműterv, Műanyagipari Kutató.

Közép- és kisüzemek (vegyes) könyvtárai: Mélyfúró Berendezések Gyára, Csepel, Autó Hajtóműgyár, Győr. Oklevelet kapott a Gábor Áron Vasöntöde.

Könnyűipari üzemek könyvtárai: Kőbányai Textil, Győri Gyapjufonó. Oklevelet kapott a Soroksári Textil és a Férfiruhagyár.

A halhatatlan Lev Tolsztoj

HOGYAN AJÁNLJUK L. TOLSZTOJ MŰVEIT

Repin festménye

Nevét, műveit, jellegzetes szakállas portréját a múlt század vége óta ismeri a magyar olvasóközönség. A halála (1910) óta eltelt negyvenhárom esztendő alatt nem csökkent írásai iránt az érdeklődés. A Háború és béke, az Anna Karenina, a Feltámadás (hogy csak a legnagyobbakat említsük művei közül) évtizedek óta megbecsült kincsnek és kedves olvasmányoknak számítanak nálunk is, mint szerte a világon. Napjainkban pedig a Szellemesek (A felvilágosodás gyümölcsei) című szatirájának nagy sikere a színpadon és könyveinek kitűnő fordításokban készülő kiadásai (Orosz remekírók stb.) megújuló Tolsztoj-kultusz beköszöntését jelzik. Készülünk fel rá, hogy az olvasók fokozottabban fognak érdeklődni művei iránt. A könyvtárak a legolvasottabb írók között tartották számon eddig is, bár legnagyobb művének, a Háború és békének vastkos kötetei a most még forgalomban lévő elavult fordításban nem a könnyű olvasmányok kedvelőit vonzzák. Aki azonban olvasni kezdi írásait, hatása alá kerül rendkívüli

írói erejének, eredeti realizmusának, kora társadalmának kérdéseit és az örök emberi problémák megoldását kutató szellemének. Olvasóit ma is lenyűgözi művészetének varázsával, emberi egyéniségével. Műveit olvasva Lenin szavainak igazságát érezzük, aki megállapította róla, hogy »művei egy lépést jelentenek előre az emberiség művészi fejlődésében«.

Élete (1828—1910) csaknem egy teljes eseményekben gazdag évszázadot ölel fel. Oroszország ezalatt társadalmi fejlődésében hosszú és bonyolult utat tett meg a feudális jobbágyi rendszertől a kapitalizmuson át az 1905-ös polgári demokratikus forradalomig és csak hét év hiányzott hozzá, hogy Tolsztoj megérje a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat. Ennek az egész korszaknak minden ellentmondását olyan élesen és tökéletesen tükrözte műveiben Tolsztoj, ahogyan erre csak a lángész képes. Műveiben megörökítette a régi patriarchális Oroszország rendjének összeomlását, a nép szegénységét, amelyet ez az összeomlás is növelt és a kizsákmányoló osztályok elleni tiltakozás egyre fokozódó erejét. »Hatvan évig hangzott szigorú és igazságos hangja, amely mindent és mindenkit leleplezett, majdnem annyit mondott el nekünk az orosz életről, mint a többi írók együttvéve« — írta Gorkij.

Arisztokrata családból származott: apja gróf volt, az 1812-es honvédő háború huszáralezredese, az anyja hercegnő. A szokásos arisztokrata nevelésben részesült, idegen nevelőktől nyelveket tanult, de falun megismerkedett az orosz néppel és az orosz tájjal is. Jasznjaja Poljanának hívják azt a kis falut Moszkvától délre kb. 200 kilométerre, ahol született és életének javát eltöltötte, legjelentősebb műveit írta. »Jasznjaja Poljana nélkül nem tudom elképzelni Oroszországot« — mondta. Sokat kóborolt a kastély körüli erdőben, a faluban; közvetlenül a birtok előtt, a park kapujában kezdődött a jasznjaja-poljanai falu szalmás parasztkunyhóival. Itt ismerte és szerette meg Tolsztoj az orosz muzsikot, szokásait, a nép nyelvét és dalait. Jasznjaja Poljana még életében bevonult a világirodalom történetébe.

A kazanyi egyetemre járt, nyelveket tanult, nagyvilági életet élt; ifjú korában az volt az ideálja, hogy az előkelő társaság kedvence legyen, kifogástalan viselkedésű, jól öltöző fiatalember, aki elsajátította az előkelő világ társadalmi érintkezésének szabályait. Később azonban kiábrándult a nagyvilági életből és az élet értelmén kezdett el töprengeni. Jasznaja Poljanában telepedett meg, jó gazda akart lenni, jobbagyainak »atyja«. Persze a parasztok bizalmatlanul nézték reformjait, hiába akarta nagy lelkesedéssel úgy alakítani gazdaságát, hogy javítson a parasztok helyzetén. Nem értette meg a földbirtokosok és a parasztok közötti osztályellen-tét kibékíthetetlen voltát.

Egyideig a kaukázusi hadseregben szolgált, az itt szerzett tapasztalatai jó anyagot szolgáltatottak későbbi műveihez. Megismerte a háborút igazi mivoltában, hiszen Szvesztopolban a város ostroma alatt a legveszélyesebb helyen szolgált hónapokig. Ezért tudja azután a háborút igazi lényegében ábrázolni. Látta, hogy a háború nem csillogó glóriában, zenezsóra masirozásból áll, hanem vérből, szenvedésből és halálból. De azért a nagyszerű hőstetteket, a katonák heroizmusát is meglátta.

Később kétszer, hosszabb utazást tett külföldön, hogy megismerje Nyugatot. A pedagógus szenvedély vett erőt rajta, tanítani akarta az elmaradott népet, ezért tanulmányozta a nyugati iskolarendszert. Jasznaja Poljanában iskolát alapított, s a környéken később még huszonöt iskolát: pedagógiai folyóiratot adott ki, ábécés könyvet írt. »Amikor beme-gyek az iskolába — írja egyik levelében — és látom ezt a sok rongyos, piszkos, sovány gyereket, ragyogó szemeket és sokszor angyali tekintetüket, akkor izgalom és iszonyat fog el, olyasfajta, mintha fuldokló embereket látnék... Én azt akarom, hogy művelt legyen a nép...« Tevékenysége felkeltette a rendőri hatóságok figyelmét is, házkutatást tartottak Jasznaja Poljanában.

A hatvanas évektől kezdve írja legnagyobb irodalmi műveit. A Háború és béke hatévi szakadatlan munka után 1869-re készült el. Az eredménye az 1812-es orosz honvédő háborút ábrázoló nagyszabású regény, amelyhez fogható nem ismer a világirodalom, akár művészi sajátosságait tekintjük, akár a tar-

talom mélységét, vagy méreteinek monumentalitását. A hatalmas regény elmélyedő olvasást kíván meg; olyanoknak ajánljuk elolvasásra, akik szeretik a történeti tárgyú, elgondolkoztató műveket. A regényben azt mutatja meg az író, hogyan győzte le az orosz népi erő a világhódító Napoleont és hogy ennek a népi erőnek a forrása az orosz nép hazafisága volt. A regény azonban nemcsak a háborút mutatja meg, hanem széles alapon korrajzot ad a XIX. század-eleji egész orosz életről. Mindaz, ami a harc-tereken történik, szorosán összekapcsolódik az emberek mindennapi életével is. Tolsztoj a regény szereplőit a legkülönbözőbb események során mutatja be, lelkivilágukat rendkívül sokoldalúan ábrázolja. Megismerjük Andrej Bolkon-szkijt, Pierre Bezuhovot, aki tépelődéseivel sokban magára az íróra emlékeztet, Natasa Rosztova vonzó alakját, aki a szerelem ragyogását árasztja szét maga körül. Sorban lehetne idézni a világ nagy íróinak véleményét: a Háború és békét tartják a világirodalom egyik legnagyobb alkotásának.

Az Anna Kareninát (1878) saját szavai szerint úgy írta meg Tolsztoj, hogy »húsának darabjait hagyta a tinta-tartóban«. Ebben a munkájában mondja el véleményét mindazokról a kérdésekről, amelyek abban az időben az orosz társadalmat foglalkoztatták. Az Anna Karenina kedves olvasmánya a magyar dolgozóknak is, vigyázzunk azonban arra, hogy ne csak szerelmi bonyodal-makat, érdekes történetet lássanak benne az olvasók, hanem hívjuk fel a figyelmet a regény meséje mögötti társadalmi távlatokra is. Tolsztoj még nem szakított osztályával akkor, amikor írta ezt a regényt, de már látta és leleplezte osztálya hibáit. Szatirikus élel mutatja be a nagyvilági életben uralkodó kép-mutató modort, a társasági erkölcsöt, s az üres és erkölcstelen fővárosi úri társaságot szembeállítja az egészséges szellemű vidéki élettel, — evvel fejezi ki a regény legfőbb eszmei mondanivalóját.

Anna Karenina megírása után kezdődött meg Tolsztoj világnézeti válsága. A kapitalista fejlődésben veszélyt látott, és az a meggyőződése alakult ki, hogy ezt a veszélyt a nemesség csak az erkölcsi tökéletesedés útján kerülheti ki. Saját maga erőfeszítéseket tett, hogy minél közelebb kerüljön a dolgozó nép-

hez, amelyet számára a parasztság tesztített meg, »összeolvadjon velem«, azonos életet éljen a parasztsággal. Ez a törekvése gyakorlati következményekkel is járt: paraszti módra öltözködött, szántott (Repin gyönyörű festményen örökítette meg: »Tolsztoj szánt«) és kaszált, akár a parasztok, fát vágott, cipőket foltozott stb. Az élet értelmének hosszú keresése után jutott el a nemességgel való szakításhoz.

Élete utolsó harminc esztendejében állhatatosan hirdette tanítását, amelyről azt hitte, hogy majd hozzájárul igazságosabb társadalmi rend megteremtéséhez a földön. Tanítása azonban erőtlen és hatástalan volt, mert nem a társadalmi fejlődés törvényeiből, hanem elvont vallási és erkölcsi tételekből indult ki. Nem ismerte fel, hogy a kapitalista társadalmi rendet nem lehet másképp, mint forradalom útján megdönteni. Azt hirdette, hogy a gonosz ellen nem erőszakkal kell harcolni, hanem keresztényi szeretettel kell kiküszöbölni a szociális igazságtalanságokat, mert az emberek erkölcsi újjászületése szükséges ahhoz, hogy jobb és igazságosabb társadalmi rend jöjjön létre a földön. Eszményi társadalmi rendnek a »keresztény kommunizmust« ismerte el, bűnnek tartotta a vagyont, emiatt saját földbirtokosi mivolta állandóan büntudattal töltötte el. Világnézetének ellentmondás voltára Lenin mutatott rá a legélesebben, aki több cikkben elemezte Tolsztoj írói munkásságát. Ha olvasóinknak Tolsztoj világnézetével kapcsolatban bármilyen problémája támad, ezeket a Lenin-cikkeket ajánljuk nekik olvasásra.

A kilencvenes évek nagy irodalmi alkotása a Feltámadás című regény. Meséjének rövid lényege az, hogy a bíróság tárgyalótermében Nyehljudov herceg felismeri könnyelmű fiatalkori kalandjának áldozatát, Katjusa Maszlovát és megdöbbenve látja, hogy a lányból utcai nő lett. Felébred benne a lelkiismeret szava és jóvá akarja tenni bűnét. Elemzi multjának tetteit, és arra a következtetésre jut, hogy minden rossznak forrása az ő kiváltságos társadalmi helyzete. Ezért elhatározza, hogy lemond rendi kiváltságairól, erkölcsi újjászületésre törekszik. Végéreményben tehát Nyehljudov Tolsztoj ismert eszméinek hirdetőjévé válik. A hatalmas regény leplezi a cári Oroszország egész állami

és társadalmi rendjét, a bíróságot, az egyházat, a közigazgatást, az arisztokráciát, ugyanakkor bemutatja a nép alsó rétegeinek sorsát is, megismerteti velünk a szibériai számkivetés áldozatait, a forradalmárokat, bemutatja a börtönviszonyokat. A regény most jelent meg új magyar fordításban.

Aki a rövidebb lélekzetű olvasnivalókat szereti, annak a Hóvihar című elbeszélés-kötetet ajánljuk. Ebben találjuk meg Tolsztoj néhány világhírű kisregényét, köztük az Ivan Iljics halálát is, amelynek témája a tartalmatlan életet élt ember elmúlástól való rettegetése. A Hadzsi Murat című kisregény, Tolsztoj egyik utolsó műve, hatalmas művészi erővel ábrázolja a szabadságszerető hegyilakókat, s Tolsztoj olyan határozottan együtt érez velük ebben a művében, hogy szinte arra kell gondolnunk: revízió alá vette a »ne állj ellen a gonosznak« elméletét.

Tolsztoj öreg kora külön csodálatra ragadja az embert. Aggastyán korában is megőrizte testi és szellemi frissességét, prúszkölve fürdött meg a jeges vízben és fűgén ugrott a tenispályán a labda után, hetvenes éveiben korcorsolyát kötött és siklott a jégen, s már nyolcvanéves elmúlt, amikor még hátsólván rendszeresen körülnyargalta a jasznaja-poljanai erdőt. A róla készült és hazánkban mostanában bemutatott filmen mi is megcsodálhatjuk, amint lóra pattan az agg író. Örökifjú írói erejéről pedig elég meggyőzően tanúskodik a Hadzsi Murat.

Az 1905-ös forradalomban együtt érzett a néppel. »Ebben az egész forradalomban — írta — a százmillió földműves nép ügyvédjének önként és önkényesen vállalt hivatását igyekszem betölteni. Mindennek örülök, ami előmozdítja, vagy előmozdíthatja a népek jólétét.« Meggyőződése volt, hogy az orosz forradalom az egész emberiségre »jelentősebb és jótékonyabb következményekkel fog jární, mint a nagy francia forradalom«.

Utolsó éveiben egyre jobban érezte, hogy jasznaja-poljanai életmódja ellentmondásban van tanításaival. »Az engem körülvevő élet napról napra értelmetlenebbé válik, étel, cicoma, mindenféle játék, hiúság, tréfák, pénzpocsékolás, — körülöttünk pedig mindenütt elnyomtatás és nyomor, semmi egyéb... Nagyon nagyon nehéz ez számomra. Miért nem adtak nekem legalább haláлом előtt egy

évet, vagy egy hónapot, hogy a saját életemet élhessem, távol attól a hazugságtól, amelyben nem csupán élek, de amelynek részese is vagyok és elsüllyedek benne?»

Ezt a szándékát valósította meg, amikor halála előtt otthagytta Jasznaja-Poljanát.

Már Lenin megjósolta, hogy Tolsztoj művészi öröksége, amelyet abban az idő-

ben »még Oroszországban is csak elenyésző kisebbség« ismert, a szocialista forradalom után a széles néptömegek közkinccse lesz.

Ezt segíti elő a magyar könyvtáros, amikor Tolsztoj műveit ajánlja olvasásra.

KOSARAS ISTVÁN

Ankét a tudományos könyvtárak olvasószolgálatának kérdéseiről

Az Országos Széchényi Könyvtár kezdeményezésére 1954 február 6-án a Nemzeti Múzeum dísztermében ankétra gyűltek össze a tudományos könyvtárak olvasószolgálatának dolgozói. Már a megnyitás arról tanuskodott, hogy maga az élet követeli meg a szorosabb kapcsolatot azok között a dolgozók között, akik a szocialista könyvtárügy egyik legfontosabb posztján állnak, a kultúrforradalom egyik döntő feladatát látják el: az olvasók irányítását, ízlésük fejlesztését, eszmei, politikai fejlődésüknek előmozdítását. Az olvasószolgálat nem kevésbé nagy és megtisztelő feladata a tudományos kutatás hathatós támogatása. Várjas Béla elvtárs, az OSzK vezetője rövid bevezetőjében összefoglalta az ankét célját: »a tudományos könyvtárak irányítják és segítik a tömegkönyvtárakat és ha nem tisztazzák saját problémáikat, akkor nem tudnak kellő segítséget nyújtani a tömegkönyvtárak számára.«

A bevezető referátumot V. Waldapfel Eszter, az OSzK helyettes vezetője tartotta. Előadása alapvető elvi kérdéseket vetett fel, az olvasószolgálat feladatairól, tartalmáról és módszereiről beszélt. Elérkezett az idő — mondotta —, hogy továbbfejlesztve az első országos könyvtáros-konferencia munkáját, felvessük a tudományos könyvtárak olvasószolgálatának problémáit. Számos elvi kérdés tisztázatlansága nehezítette e területen munkánkat s ezek megvitatása régi adósságunk. Az új kormányprogram nemcsak anyagi jólétünk emelését célozza, hanem egyre növekvő kulturális igényeink minél tökéletesebb kielégítését is. Waldapfel elvtársnő a burzsoá könyvtár öncélú munkáját szembeállította a szocialista könyvtárral, amely mindig az olva-

sót tartja szem előtt. Megállapította, hogy olvasószolgálatunk még nem vívta ki a maga számára azt a megbecsülést, amit ez a fontos terület megérdemel s feltette a kérdést: »vajjon elkövetünk-e mi könyvtárosok, nagy könyvtáraink vezetői mindent annak érdekében, hogy az olvasószolgálatba a könyvtár legjobb erőt állítsuk.« Ezután rátért a feladatok részletesebb megvilágítására, kiemelte az olvasókkal való egyéni foglalkozás megfelelő módszereinek alkalmazását. Eddig soha nem látott méretekben szélesedett ki a tudományos érdeklődés: az élet és a tudomány közelebb került egymáshoz. Ez az jelenti: a jó könyvtáros eredményes segítséget kell, hogy nyújtson az egyetemistának és a háziasszonynak, a tudósnak és a sztahanovistának.

Szalay György, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár dolgozója az irodalmi ajánlás és az olvasók nevelésének kérdéseit vetette fel referátumában. Helyesen mutatott rá a nehézségekre, hiszen a tudományos könyvtárakban sok olyan könyv van, amely csak a kutatás szempontjából érdekes, de nem szükséges az általában művelődni vagy szórakozni óhajtó olvasó számára, sok esetben egyenesen zavaró egészséges fejlődésében. Itt lép előtérbe a könyvtáros felelőssége, hogy értékes, jó művekkel lássa el az olvasót. A tájékoztató szolgálat elsőrendű feladata tehát nem az ellenőrzés, hanem inkább az ajánlás. A referátum e része fokozott figyelemre ösztönöz bennünket. Amikor úgy látjuk, hogy egy könyv nem szolgálja az olvasó fejlődését, azonnal olyan művet kell helyette ajánlanunk, amely a kért könyvnél jobban elégíti ki az igényeit.

Szentmihályi János elvtárs, az Egyete-

mi Könyvtár munkatársa tartalmas előadást tartott a segédkönyvtár kérdéséről, amely nélkül a tudományos könyvtárhoz méltó magasszínvonalú olvasószolgálat elképzelhetetlen. Rámutatott, hogy tudományos könyvtáraink zöme még nem ismerte fel kellően a segédeszközök fejlesztésének jelentőségét. Hangsúlyozta, hogy a jól összeállított kézikönyvtár segítségével az olvasók igényeinek túlnyomó részét ki lehet elégíteni. Ismertette az Egyetemi Könyvtár segédkönyvtárának felépítését, a segédkönyvtár katalógusának szerkezetét. Beszélt végül a speciális referencé-katalógusok és az ideológiai-politikai témakatalógusok fontos voltáról és komoly vitaanyagot nyújtott az értekezlet résztvevőinek.

Nagy érdeklődésre talált a Debreceni Egyetemi Könyvtár dolgozójának, Maller Sándornak »A bibliográfiái tájékoztató szolgálat és a tudományos referencé« címen megtartott előadása. Igen eredeti módon közelítette meg e fontos témakört, kiindulva az ember, az olvasó egyéniségéből, rátérve az olvasó által feltett kérdésre s arra, hogy a kérdező műveltségi színvonala és maga a kérdés szabja meg a könyvtáros választát. A referátum külön értéke volt, hogy Maller elvtárs meghatározott vitakérdéseket vetett fel, melyek alapul szolgálhatnak a további munkához. Javasolta, hogy tegyük intenzívebbé a tájékoztató könyvtárosok között kibontakozó tapasztalatcserét, alakítsuk ki a jó együttműködést, hogy kicserélhessük az eredményeket és ezáltal megtakarítsuk a sokszor felesleges, párhuzamosan folyó munkát. Az ankét hallgatói jóízű derúval fogadták a referátumnak azt a részét, melyben az előadó az ideális referencé-könyvtárost jellemezte. A képessé maximalista követeléseket állított fel ugyan — s ezt az előadó nem is tagadta — mégis helyes, hogy ezt az »ideális« könyvtárost próbáljuk kifejleszteni magunkban. A nagy szovjet pedagógus, Makarenko tanítja: követelések tőled, tehát tisztellek. Ez a tisztelet pedig arra kötelez bennünket, hogy egyre inkább igényesek legyünk önmagunkkal, saját munkánkkal szemben. Maller elvtárs hangsúlyozta: a jó tájékoztató munka előfeltétele, hogy a könyvtáros szüntelenül képezze magát.

A hozzászólók élénken reagáltak a referátumokra. Beszámoltak saját tapasztalataikról.

Felmerült a referencé és a könyvfeldolgozó osztály közötti kapcsolat kérdése. Foglalkoztak a kölcsönzéssel, a férőhelyek kérdésével. Az első hozzászóló, Kőhalmi Béla elvtárs örömmel üdvözölte az ankétot és javasolta, hogy a jövőben fokozottabb mértékben hívjuk fel kormányzatunk figyelmét a könyvtárügyi problémákra, nehézségeinkre. Fontos javaslatot tett Dezsényi elvtárs. A javaslat lényege a különböző elvi kérdések megvitatására alakítsunk munkaközösséget a nagy könyvtárak folyóirat-részlegeiből. Elénk visszhangra talált az önművelési szabadidő kérdése. Tombor Tibor helyesnek tartaná, ha intézményesen hozzájárulnának ahhoz, hogy a könyvtáros munkaidejének egy részét saját továbbképzésére fordítsa. Erre utalt Kéki elvtárs is, amikor arról beszélt, hogy a könyvtáros legyen kitűnő decimátor és egyben képzett bibliográfus. Török elvtárs a pártosságot jelölte meg, mint a jó olvasószolgálat elvi alapját.

Minden hozzászólásból kiértelt az a remény, hogy ez az ankét nem marad elszigetelt esemény, hanem éppen kiindulópontja lesz egy állandó, szoros, elvtársi kapcsolatnak és tapasztalatcserének a tudományos könyvtárak tájékoztató szolgálatának dolgozói között. Egymás problémáinak megismerése és az általános, sőt országos problémák megvitatása növelni fogja a munkákkal kapcsolatos igényességet és hozzá fog járulni a referencé-munka színvonalának magasra emeléséhez. Ez az ankét növeli a referencé-dolgozók felelősségérzetét; első lépés azon az úton, mely a szocialista könyvtártudomány legfejlettebb módszereinek elsajátításához és meghonosításához vezet. A szovjet könyvtárost a néppel való szoros kapcsolat lelkesíti, ez viszi előre munkájában. Ez a cél kell, hogy lelkesítsen minket is. Legyen a könyvtáros pedagógus is, váljék az olvasó irányítójává és barátjává. Így lesz képes megteremteni a kölcsönös bizalom légkörét s tudása legjavát adni az országnak, a népnek. Így lesz képes arra, hogy felfegyverezze az olvasót az általános műveltség és az ideológiai tudás éles fegyverével s így adja meg a pártnak, az osztályharcnak a maximális segítséget a szocialista építésben.

KOCZIHA JÁNOSNÉ

az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa

Kempelen Farkas egy könyvtárról

Ezekben a napokban emlékezünk meg a magyar természettudomány történetének egyik nagy alakjáról, Kempelen Farkasról, halálának 150-ik évfordulója alkalmából.

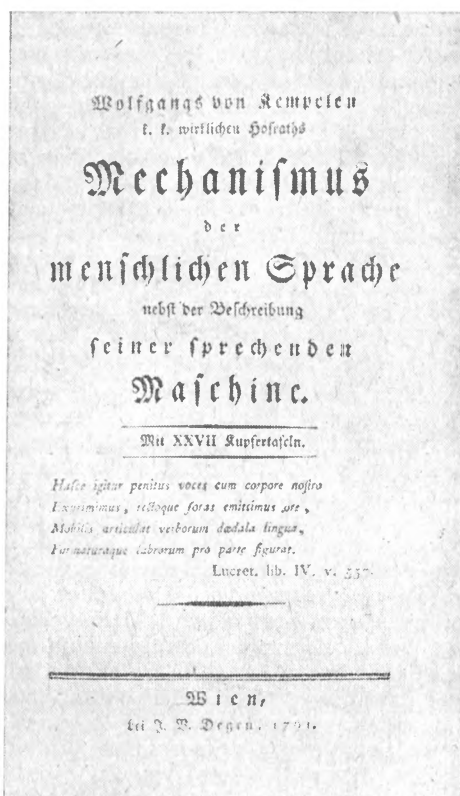
Kevesen tudják, hogy Kempelen, aki valóban a természettudományok, az építészet és technika polihisztorja volt, hazánkban szinte először ismerte fel a könyvtárak nagy szerepét, a tudás közkinccsé tételéért, a felvilágosodásért folyó harcban.

A sötétség hátalma komolyan megrendült, amikor 1774-ben a jezsuita kolostorokat Magyarországon is feloszlatták. A felvilágosodásnak ez a győzelme lehetővé tette, hogy a teljesen jezsuita befolyás alatt álló, jezsuiták által fenntartott egyetem, melynek székhelye Pázmány Péter eszméinek fellegvárában, Nagyszombaton volt, Budára költözzék, az ország központjába. Ez előfeltétele volt annak, hogy az egyetem világi jellege kifejlődhessék.

Mária Terézia 1776-ban külön bizottságot nevezett ki, melynek az volt a feladata, hogy előkészítse az egyetem Nagyszombatról Budára való költözését. E bizottságnak gróf Niczky Kristóf és Szabó András mellett Kempelen Farkas is tagja volt.

A bizottság alaposan megvizsgálta az egyetem helyzetét és ezzel kapcsolatban érdekes megállapításokat tett az egyetemi könyvtárral kapcsolatban. A latin nyelvű jelentés, melynek eredetijét az Országos Levéltár őrzi, a következőket alapítja meg:

»A könyvtár inkább könyveinek száma és belső berendezésének diszítése következtében érdemel figyelmet és nem könyvei révén, melyeknek legnagyobb része régi filozófiai vagy teológiai munka, az aszkéták művei, vagy más ehhez hasonlóan haszontalan könyv. Ha nem lennének meg a Pétervári Akadémia kiadványai, úgy teljesen hiányoznának a tudományos művek. Nincsenek csillagászati táblák, majdnem teljesen hiányzanak az orvostudománnyal, az egyetemes történelemmel, a természettudományokkal foglalkozó művek. Az archeológia, a jogtudomány és más, az egyetemen virágzó tudományok műveléséhez szükséges köny-

Kempelen Farkas 1791-ben megjelent
»Az emberi beszéd mechanizmusa« c.
művének címlapja

vek sincsenek meg a könyvtárban, még azok sem, amelyeket a teológusok és a filozófusok tudnának használni, és amelyekre a legnagyobb szükségük van. Ily módon nemcsak a tanulni vágyó ifjúság, hanem a tiszteletreméltó professzorok sem képesek igényeiket e könyvtárból kielégíteni.«

E sorok kétségtelenül Kempelen Farkas tollából származnak. Érdekesen mutatnak rá a természettudós bátor magatartására, nyílt állásfoglalására a »feketete« tudományok, a teológia, az aszkézis és a jezsuita értelemben vett filozófiával szemben és jellemző módon vetnek fényt Kempelen Farkas elképzeléseire a jó könyvtárról.

SZENTMIHÁLYI JÁNOS

Tilalom helyett — módszeresen olvastattuk a gyenge tanulókat

A rossz magaviseletű és gyenge előmenetelű tanulók könyvtárhasználatával kapcsolatban — mint a legtöbb hozzászólónak — nekem is az a véleményem, hogy nem szabad elzárni őket az egyik leghathatósabb nevelési eszköztől, a könyvtől. Mint volt pedagógus és jelenleg könyvtáros, állásfoglalásomat személyes élménnyel támaszthatom alá.

A már megszűnt »körzeti« könyvtár segítségével kölcsönző állomást létesítettem az iskolában. Legjobb olvasóim és aktívaim a tanítványaim voltak és közülük a »rossz magaviseletű« (szerintem rossz gyermek nincs, csak elhanyagolt), illetve gyenge előmenetelű tanulóim a legszorgalmasabb jelentkezők. Eleinte csak az általánosan ismert jó könyveket adták kézről-kézre (Gárdonyi: Egri csillagok, Katajev: Távolsban egy fehér vitorla, egyes Verne-könyvek stb.). A »jó étvágó« tehát megvolt, most arra kellett törekedni, hogy ne »táplálkozzanak« egyoldalúan. A különféle tantárgyak tanítása közben mindig felvetődött olyan kérdés, amely különösen érdekelt több tanulót is. Ha észrevettem, hogy egyesek kérdészködnek valami felől, rövid és az érdeklődést fokozó néhány mondattal egy-egy fejezet elolvasását ajánlottam valamelyik könyvből. A további népszerűsítést már elvégezték ők maguk. Hasonló módszerrel kedveltettem meg a versolvasást is, többször rendeztünk felolvasást rövid ismertetés keretében. Allandóan tapasztalhattam, hogy sok gyermeknek, ifjúnak az olvasás hatására jött meg a kedve a tanuláshoz.

Különösen alkalmas eszköznek bizonyult ebben a munkában az elemző-füzet, mint megfigyelési módszer, ez biztosította, hogy tervszerű munkát végezhetünk. Az elemző füzet helyettesíti a törzslapot és ezért semmiesetre sem lehet »titkos« füzet. Tartsuk a többi nyilvántartási nyomtatvány között. Bevált módszer, ha a törzslapra helyezünk el több hasonló nagyságúra vágott lapot, kártyát, vagy kis füzetet és ezekre írjuk feljegyzéseinket. Ha anyagi lehetőségeink engedik, a törzslap felhasználásával készíthetünk kis füzetet, amelynek fedőlapja a

nyitott törzslap lesz. Iskolai könyvtárnál az anyakönyvi és osztályozó r.aplóban található adatokat fölösleges külön följegyezni. Az elemző-füzetben a kölcsönzött műveket nem folytatólágoosan, hanem ismeretágak szerint jegyezzük be. Ily módon világos képet kapunk a tanuló olvasmányairól, meggyőződhetünk arról, hogy az olvasó sokoldalúan olvas-e és a legjobb könyveket veszi-e a kezébe. Mi irányítja a könyvek kiválasztásában stb. Feljegyzést készíthetünk az olvasóra jellemző, az általa keresett könyvekről, egyes könyveknek esetleges elutasításáról, ennek okairól, a vele történt beszélgetésekről.

A tervszerű olvasatásnál feltétlenül figyelembe kell venni a gyermek érdeklődésének irányát, mert nem bizonyos, hogy saját elgondolásaink erőtetése vezet éppen a legjobb eredményre. Gyakran hosszas megfigyelésre, kísérletezésre van szükség. Egy tízéves tanulónál például azt tapasztaltam, hogy kapkodva, eléggé kedvetlenül olvas. Beszélgetés közben több meséskönyvet ajánlottam neki, végül azt válaszolta, hogy olyan valamit szeretne, amiből tanulhat is. Közben kiderült, hogy bélyeget, bogarakat, lepkeket, növényeket gyűjt, szeret kísérletezni stb. Az ilyen apróságok megfigyelése módot ad arra, hogy a gyenge tanulót ismeretterjesztő olvasmányokkal segítsük előmenetelében.

Az olvasás növeli a kritikai érzéket, gyarapítja a szókincset, a tárgyi ismereteket, fejleszti a kifejezési készséget, tehát mindenképpen segíti a gyermeket tanulmányi előmenetelében. A módszeres olvasás legjobb nevelő eszköze az olvasmány megbeszélése, vagy közös olvasódelutánok rendezése. Szoktassuk rá tanulóinkat az olvasmánynapló írására és a könyvvel együtt adjunk szempontokat is, amelyeket a napló összeállításánál felhasználhat. A tanulóifjúság olvasómozgalma különben akkor jut megnyugtató megoldáshoz és szolgálja majd megfelelően a nevelést, ha a mozgalmat az iskola, a nevelő testület szervezi.

MOLNÁR ISTVÁN

a szegedi Egyetemi Könyvtár munkatársa

A gyenge tanulók olvasása — egy tantestület vitáján

Nemrég Pécssett több pedagógus számolt be arról a kibővített oktatási osztály-értekezleten, hogy a gyenge tanulók nagy része a várótermekben megbújva, vadnyugati ponyvaregényeket olvas. Szerintem ez annak a következménye, hogy nem igyekeznek jó, ismeretet bővítő, erkölcsöt, magatartást helyes irányba terelő könyveket adni a tanulók kezébe, hanem pusztá tilalmazással méginkább fölkeltik érdeklődésüket a szennyirodalom iránt. Tizennégytagú nevelőtestülettel megvitattuk a kérdést, hogy olvassanak-e a gyenge tanulók. Csak egyetlen kartárs akadt, akinek az volt a véleménye, hogy ha nem tiltjuk el őket a könyvtár látogatásától, akkor még kevesebbet tanulnak majd. Többen azt bizonyították, hogy egészen gyöngén olvasó tanulók, amióta a könyvtárból kölcsönöznek és rendszeresen olvasnak, sokat fejlődtek. Ez a fejlődés érezteti hatását a bátrabb, értelmesebb felelésnél, beszélgetésnél is. Igaz, volt olyan tanuló, aki annyira rákapott a könyvek túlzott olvasására, hogy emiatt hanyatlott előmenetelében — ez a tanuló azonban nem a gyenge tanulók közül való volt. Megfelelő irányítással, a szülőkkel és a tanulóval való beszélgetések segítségével rendszeres, de mértékletes olvasásra neveljük a tanulót, abból az elvből kiindulva, hogy az olvasás a legjobb tanulás. Ez az örök igazság ugyanis vonatkozik a gyenge tanulókra is.

A tanya, a falu és a város egyszerű emberei közül azok emelkednek ki, akik sokat olvastak életükben. Ha azonban iskolás korukban tilalom zárja el előlük a jó könyveket, később aligha lesz kedvük megismerni a könyvekben rejlő szépséget, nemes szórakozást, hasznos időtöltést. Ezért nevelésünk egyik főcélja: úgy megszerettetni a könyveket, hogy az iskola elvégzése után is rendszeresen olvassanak. Célszerű tehát, ha a falusi könyvtárakat pedagógusok vezetik, mert

így könnyebben jut el a könyv a tanulókhoz. A pedagógus ismeri a falu és a tanulók érdeklődési körét és így szakszerűbben tudja ellátni a könyvtáros feladatát. Iskolánkban minden szaktanár, tanító ismeri a könyvtár teljes állományát és minden óráján felhívja az ifjúság figyelmét a szaktárgyakhoz fűződő irodalomra. A következő órán jobb osztályzatot kap az a tanuló, aki a kötelező iskolai anyaghoz könyvet vett ki a könyvtárból és olvasmányáról beszámolt. Ezzel a módszerrel értük el, hogy a gyenge tanuló az olvasottakkal bővítette ismereteit és tanulmányi eredménye javult. Ez nemcsak a magyar irodalomra, vagy történelemre vonatkozik, hanem minden egyes tantárgyra.

A tanulók eleinte közömbösek voltak a könyvek iránt. Nemcsak ajánlottam a könyveket, hanem egy-egy általános érdeklődést keltő könyvből szemelvényt ismerttettem. Amikor láttam, hogy sikerült felkelteni az érdeklődést és a tanulók izgalommal várták a fejleményeket, nem olvastam tovább, hanem kijelentettem: »akit érdekel, az vegye ki a könyvtárból!« A kísérlet jó eredményt hozott, a tanulókat ez a módszer indította először az olvasásra. Utóbb már ilyen módszerre nem volt szükségünk, megindult a rendszeres olvasás. Ekkor tapasztaltuk, mégpedig különösen a gyenge tanulóknál, hogy gazdagabb lett a szókincsük, jobban foglalmaztak, sőt javult a fegyelem, a magatartás is, mert jellemet, udvariasságot tanultak a könyvek hőseitől.

Az olvasottak megbeszélésével el kell érniük, hogy a tanulók olvasmányaikban elítéljék az igazságtalanságot, a bűnt, a jellemtelenséget és követésre méltónak találják azokat a szereplőket, akik példát mutatnak a hazaszeretetre, a bátor helytállásra, egymás megbecsülésére és a munka szeretetére.

NAGY LAJOS

a mecseknádasdi ált. isk. igazgatója

A KÖNYVTÁROS MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐI

Eöry Eszter, Fekete Dezső, Mohácsy Lajosné, Solt Andorné, Pick Lászlóné és Vető Györgyné levelezőink között a következő könyveket osztottuk ki:

Lenin Magyarországról, Goncsarov: Oblomov, Turgenev: Egy vadász feljegyzései, Zelik Zoltán: »Mint égő lelkiismeret«, Móricz Zsigmond: Életem, Groszman: Sztjepan Kolcsugin.

BIBLIOGRÁFIÁK

A MAGYAR IRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA 1951—1952. (Művelt Nép Könyvkiadó, 1954. 180 l., kötve.) Kozocsa Sándor bibliográfiája »általános« részében tartalmazza e két évben megjelent elvi cikkeket, tanulmányokat és az »egyes írók« rovatában az írók megjelent műveit és a róluk közzétett könyvismertetéseket, színbírálatokat és az egyes írókról írt jellemrajzokat. Az érdeklődő megleli itt a vonatkozó irodalomtörténeti adatokat, de a kiadott könyvek címét, évét, lapszámát is, szerzőik nevének ábc-rendjében. Kozocsa munkája elsősorban a könyvtárak számára nélkülözhetetlen összeállítás, mert nemcsak a feldolgozott évek folyamán megjelent könyvekről jut tájékoztatáshoz a könyvtáros, hanem a pontos nyilvántartásból azt is megtudhatja, hogy az egyes művekről hol található olvasói számára bírálatokat, ismertetéseket, az írókról pedig jellemzéseket. Könyvében újítás az, hogy a névmutatón kívül tárgymutatót közöl, amely műfajok, eszmekörök, problémák, kiadványformák szempontjából csoportosítja az általános, rész cikkeit (pl. antológiák, bibliográfiák, drámairodalom, XX. század irodalma, irodalmi pátosz, kuruc költészet, realizmus, színház, parasztmozgalmak az irodalomban stb.). Kis népek számára a könyvészet, a nemzeti élet tekintetében, a művelődés előrehaladásának megvilágítására sokszorosan fontos munkásság. Kozocsa Sándornak 1932-től jelenik meg önálló alakban az előző év irodalomtörténeti munkásságáról írt bibliográfiája, de csak most kapjuk először kötött formában.

A SZOVJET NÉPEK IRODALMÁNAK MAGYAR BIBLIOGRÁFIÁJA 1952. (Művelt Nép Könyvkiadó, 1954. 377 l., kötve.) Kozocsa Sándor és Radó György e munkája korábbi ugyane tárgyú bibliográfiáik folytatása. Általános részében a szovjet népek irodalmáról megjelent összefoglaló jellegű műveket tartalmazza. Külön rész a szovjet népek irodalmából összeállított gyűjteményes művek, antológiák adatait foglalja egybe. A harmadik részben ismeretlen szerzőktől származó (népmesék, népdalok, történeti énekek stb.) bibliográfiáját találjuk. A negyedik rész egyes szerzők magyarra fordított műveit tartalmazza, a szerzők nevének ábc-rendjében. Mutatók, statisztikák egészítik ki a gondosan összeállított munkát, amely az írók nevét és a könyvek adatait orosz nyelven is közli.

ÁLLATÁLLOMÁNYUNK SZAPORÍTÁSA ÉS FELNEVELESE, (1953. 40 l.) az Országos Mezőgazdasági Könyvtár Olvasói Tanácsadó sorozatának 4. számú ajánló bibliográfiája, az idevágó politikai és általános szakirodalmon kívül ismerteti a szarvasmarha, a lóállomány, a sertés, a juh, a baromfi szaporításával és felnevelésével foglalkozó irodalmat, továbbá e tárgykörrel összefüggő hazai és szovjet szépirodalmat. Az alapos könyvismertetésekkel ellátott ajánló bibliográfia használatát bevezetés és tárgymutató könnyíti meg. A füzet a mezőgazdasági dolgozók, valamint a járási és községi könyvtárosok számára egyaránt nélkülözhetetlen.

A Könyvtárellátó felhívása a könyvtárosokhoz

A tudományos és nagy könyvtárak az olvasók tájékoztatására rendszeresen állítanak össze bibliográfiákat, amelyek segítségével a keresett anyag témakör, vagy más szempontok szerint osztályozva, egy helyen összegyűjtve megtalálható. Nagy segítség az olvasóknak a bibliográfiákban közölt rövid ismertetések (annotációk) közlése is a jegyzékben szereplő könyvekről. A bibliográfiáknak azonban nemcsak az olvasó veszi hasznát, hanem elsősorban és nagy mértékben a könyvtáros, mert e könyvészeti művek segítségével könnyebben látja el a fölvilágosító és ajánló szolgálatot.

A Könyvtárellátó e fontos cél érdekében most átveszi a tudományos könyvtárak által 1954-ben készítenő minden olyan bibliográfia terjesztését, amely általános érdeklődésre tarthat számot. A könyvtárosok február folyamán megkapják a tudományos könyvtárak 1954. évi bibliográfia-készítési tervét. Minden könyvtárnak érdeke, hogy a tervhez csatolt kérdőívnek küldje meg válaszáat a Könyvtárellátónak, hogy ezt az új, fontos munkáját márciusban megkezdhesse.

A BAJAI JÁRÁSI KÖNYVTÁR FEL- AJÁNLÁSA A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA III. KONGRESSZUSÁNAK TISZTELETÉRE

Vidéki könyvtárosaink egy-két kivételtől eltekintve, minden dicséretet megérdemlnek. Bérczi István hollóházi népkönyvtárosunk pl. minden héten mese-
delutánt tart a gyermekeknek és ilyenkor 35—40 gyermek is meghallgatja a mese-
olvasást. A kartárs nagyon elfoglalt pedagógus, orosz tanfolyam előadó, énekkar-
vezető stb., mégis vállalja a könyvtár ve-
zetését és lelkes munkájának eredménye-
ként a 750 lakosú községnek 150 tényleges
olvasója van. Szentimrei Tamás, füzér-
komlói népkönyvtáros úttörők segítségével a téli hidegekben házhoz vitte a köny-
veket, ha az olvasók nem jöttek a könyv-
tárba. Mikóháza táncsoportjával lett hí-
ressé, könyvtára azonban a legrosszabbak
közé tartozott. Új könyvtárost helyeztünk
a könyvtár élére Pataki Sándorné kultúr-
otthon-igazgató személyében és azóta 30
olvasó helyett 160, havi 45—50 kölcsönzés
helyett 240—250 kölcsönzés bizonyítja,
hogy Mikóházán is szeretik a dolgozók a
könyvet, csak törődni kell velük. Meg kell
említenem még Kovács Ferencné alsó-
berecki, Vojtk Miklós alsóregmeci, Bottka
Géza nyíri, Erdélyi Ernőné kovácsvágási,
Füsti Jolán széphalmi, Füzes Lajos sára-
zsadányi, Kovács József olaszliszkai, Nagy
Lajos felsőberecki népkönyvtárosok mun-
káját. Ezek a könyvtárosok, mint a leg-
több népkönyvtáros, társadalmi munká-
ban végzik feladatukat; ideje volna, ha a
sokat emlegetett pontozásos díjazás mi-
előbb megvalósulna. Népkönyvtárosaink
az elmúlt évben jobbra saját kezdemé-
nyezésükből sok előadást, kiállítást ren-
deztek. Komoly hiba volt azonban, hogy
a nyári mezőgazdasági munkák idején a
mezőn való felolvasást és a cséplőgépek-
nél a kultúr műsorral egybekötött sajtó-
és könyvismertetéseket könyvtárosaink
elhanyagolták, a könyvtárak szervezése a
tanácsok közönye miatt ugyancsak el-
akadt, de januárban már három község
(Makkoshotyka, Pusztafalu, Védardó) je-

lentkezett könyvekért és már meg is nyi-
tottuk községeinkben a könyvtárakat.

Meg kell állapítanunk, hogy egy év
alatt sokat fejlődött könyvtárunk mind a
helyi, mind a vidéki munka területén, bár
felettes szerveink joggal elmondhatják,
hogy többet is tehattünk volna. Ezért a
bajai Járási Könyvtár dolgozói a Magyar
Dolgozók Pártja III. kongresszusa tiszte-
letére, a párt iránti hűsége és szeretete
jeléül a következő felajánlásokat vállalta:

1. Vállaljuk, hogy áprilisban egy egész
termet betöltő, nagyméretű kiállítást
rendezünk a Járási Kultúrház egyik ter-
mében. Ezen a kiállításon a Párthatározat
eredményeit a könyveken és a sajtón ke-
resztül mutatjuk be.
2. Vállaljuk egy me-
zőgazdasági szakkönyveket tartalmazó
ajánló bibliográfia többszáz példányban
való elkészítését falusi könyvtáraink,
mezőgazdasági szakembereink részére.
3. Vállaljuk, hogy márciusban 2000 db. kataló-
guslapot készítünk.
4. Vállaljuk, hogy
városi kölcsönző részlegünkben a kölcsön-
zések számát márciusban 12 000-re emel-
jük.

Könyvtárunk munkafelajánlását azért
teszi, hogy népünk kulturális igényeinek
kielégítését ezzel is segítse.

FENYVESSINÉ GÓHÉR ANNA
a bajai Járási Könyvtár vezetője

A BÁCSALMÁSI JÁRÁS KÖNYV- TÁROSAI KÉSZÜLNEK PÁRTUNK III. KONGRESSZUSÁRA

A bácsalmási járás könyvtárosai, leg-
jobb olvasói és a kultúrotthon-vezetők
február 10-én összegyűltek a járási könyv-
tárban, hogy megbeszéljék a pártunk és
kormányunk kijelölt feladatokat. Katy-
már község kivételével minden könyvtár
elküldte képviselőjét a megbeszélésre,
amelyen részt vettek a járási pártbizott-
ság és a tömegszervezetek küldöttei is.

A beszámoló ismertette az eddig elért
eredményeket. Járásunk területén 21
könyvtár van, több mint 10.000 kötetes
könyvállománnyal. Az olvasók száma
meghaladja a 2200-at. Decemberben 5000-
nél több könyvet kölcsönöztek, a 8 könyv-

ismertető előadásán 2100 hallgató vett részt, a 13 könyvkiállítást pedig 6000-nél több dolgozó látogatta. Ezek a számok azt bizonyítják, hogy dolgozó parasztságunk egyre jobban érdeklődik az irodalom iránt. Sok a hiányosság is. Ebben az évben el kell érnünk, hogy minden könyvtár végre a végleges helyére kerüljön. Tanácsvezetőink ugyanis eddig nem sokat törődtek a könyvtárakkal, a könyvtárhelyiségeket folyton változtatták, nem adtak tüzelőt a könyvtárak céljaira. Nem teljesítették a minisztertanácsi határozatban megszabott kötelességüket. Mélykúton például 2x2 négyzetméter nagyságú helyiségben van a könyvtár. Csikérián az iskolában kapott helyet a könyvtár, de helyiségében nyáron gabonát tárolnak. Az értekezleten ismertették a járási könyvtár évi és negyedévi munkatervét is, majd a könyvtárosok módszertani útmutatásban részesültek. A szünetben ugyanis megismertettük velük a járási könyvtár nyilvántartását. Ezenkívül a könyvtárosok önképzésére tanulmányi tervet dolgoztunk ki. Az értekezlet után a községi könyvtárosok számára könyvcsere-t bonyolítottunk le.

Pártunk III. kongresszusának tiszteletére versenymozgalmat kezdtünk »A járás legjobb könyvtára« cím kivívásáért. A verseny pontjai:

1. Az olvasók számának emelése a község lakosainak számához viszonyítva.

2. A kölcsönzések számának emelése (minden olvasó havonként legalább két könyvet olvasson).

3. A könyvtár rendbentartása, nyilvántartás vezetése, könyvvédelem.

4. Könyvismertető előadások, könyvkiállítások és mesedélutánok rendezése.

5. A könyvtári és a statisztikai havi jelentések pontos beküldése. A Járási Könyvtár a verseny győztesét pénzjutalomban részesíti, a község pedig megkapja a Járási Könyvtár vándorzászláját. A verseny egész évre szól.

Kurucz Lajos mélykúti tsz-tag, Fülöp János madarasi könyvtáros, Tüske Rozália tataházi könyvtáros, Temmer József és Szander Albert tanyai könyvtárosok felszólalásukban felajánlásokat jelentettek be, Fischer István tanár pedig sürgette, hogy teremtsék meg a kapcsolatot a könyvtárosok és a nevelők között. A Járási Tanács VB elnökhelyettese zárobeszédében megígérte: ösztökélni fogja a tanácsokat, hogy segítsék a népkönyv-

tárakat. Végül a járás legjobb községi könyvtárosát, Tüske Rozáliát és a járás legjobb olvasóját, Varga Lajos 55 éves dolgozó parasztot könyvjutalomban részesítettük.

Szeretnénk, ha kezdeményezésünket a többi járási könyvtár is követné. Máris eredménynek tekinthetjük, hogy a könyvtárosaink értekezleteket hívnak össze községükben és megbeszélik a soronlévő feladatokat.

FEKETE DEZSÓ

a bácsalmási Járási Könyvtár vezetője

KÉRÉS A KÖNYVTÁRELLÁTOHOZ

Valamennyi könyvtáros számára könyvnyebbséget jelent a Könyvtárellátó Vállalat munkája. Megszabadít bennünket a különböző adminisztrációtól, pepecseléstől, beszerzőkörűttől, hogy több időnk maradjon legfontosabb feladatunkra, az olvasókkal való foglalkozásra.

Ezért szeretnék néhány kérést eljuttatni a vállalathoz »A Könyvtáros«-on keresztül.

Nagy gondot okoz az üzemekben a műhelykönyvtárak helyes adminisztrációjának bevezetése. Ha a műhelykönyvtárosok maguk készítik el műhelykönyvtáraik részére a kölcsönző füzetüket, az rendszert hibás, nem megfelelő és nem is szívesen kérjük tőlük ezt a többletmunkát. A központi könyvtárostól viszont igen sok időt rabol el. Helyes lenne, ha úgy, mint a Népkönyvtári Központ a falusi könyvtárak számára, a Könyvtárellátó a mi számunkra is készítené kész, rovatokkal ellátott kölcsönző füzetet.

Másik kérésem:

Jó és észszerű, hogy egy idő óta a leltár-lapokat egybekötve, könyv formájában vásárolhatjuk. De ezek sok könyvtár számára vékonyak. Ezért vagy tartsanak raktáron különálló lapokat is, vagy ami még jobb lenne, készítsenek különböző méretű leltárkönyveket.

Két panaszom is van.

Szeretnék személyi lapot vásárolni, de nem lehet. Új rendszerű kartonokat fognak forgalomba hozni. Ez rendben van. De mit csináljon, akinek közben kifogyott a készlete? Javasolom, hogy amíg az új-fajta nem kapható, gyártsanak a régiből, hogy ne kelljen ideiglenes cédulákkal kétszeres munkát végezni.

Baj van a könyvkartonnal is. A könyvtárak egy része új rendszerrel dolgozik,

nem használ már könyvkartont. De nem mindegyik! A Könyvtárellátó pedig be-
szünteti az árusítást. Mit csináljanak azok
a könyvtárak, amelyeknek továbbra is
szükségük van rá?

Végül sok-sok könyvtáros régi kérését
szeretném én is megismételni. Minél ha-
marabb oldják meg számunkra a könyvek
újra-kötésének kérdését. Szegény megrom-
gálódott, szekrény aljában félretett köny-
vek már alig várják, hogy olcsón új kötést
kapjanak és visszajussanak az olvasók
kezébe.

Velem együtt a többi üzemi könyvtáros
is várja, hogy a Könyvtárellátó a fenti
kéresekre és panaszokra hamarosan meg-
oldást találjon.

RAB EDIT

a Lőrinci Fonó szakszervezeti könyvtáros h.

A SOROKSÁRI KÖNYVTÁR A KOR- MÁNYPROGRAMM MEGVALÓSÍTÁSAÉRT

Soroksár lakosságának körülbelül 80
százaléka mezőgazdasági dolgozó. Amik-
or a XX. kerület Fővárosi Szabó Er-
vin-könyvtárának vezetését 1952. jú-
niusban átvettem, célul tűztem ki, hogy
minél nagyobb olvasótábort toborozunk
a mezőgazdasági dolgozók közül. A
könyvtárnak jó kapcsolata csak az is-
kolákkal volt, tehát meg kellett talál-
nunk a módját annak, hogy a tsz és az
állami gazdaság dolgozóit és az egyéni
dolgozó parasztokat könyvtárunk tag-
jaivá szervezhessük. Hosszú, szívós
munkával el is értük célunkat és 1953.
decemberéig 1600-ra növeltük az ol-
vasók számát.

Elsősorban felkerestük a tsz és az ál-
lami gazdaság vezetőségét és megbe-
széltük, hogy mi módon segíthetjük elő
Soroksár lakosságának kulturális fejlő-
dését. Nyomban hozzáláttunk a munká-
hoz. A tsz kertészeti részlegében egész
nyáron hetenként felolvasásokat tar-
tottunk, 50 könyvből álló kis könyv-
állomást létesítettünk, úgy, hogy a dol-
gozók a napi munka után ott helyben
vehessenek kölcsön könyvet. A nyári
felolvasásokhoz különféle »alkalmi«
módszereket használtunk fel. A tsz-ben
például hagymakötözés közben olvas-
tunk fel és ugyanakkor, amikor egyik
munkatársunk felolvasott, a másik min-
den dolgozónak sorban segített hagy-

mát kötözni, hogy munkaegységét telje-
síteni tudja. Amikor esett az eső, egy
fészker alatt olvastunk fel és segítettünk
a melegágyakról leszedni a tetőt, hogy az
éltető eső érje a fiatal palántákat. Sok
szép munkában és kellemes élményben
volt részünk, miközben az állami gazda-
ság dolgozóival megteremtettük a kellő
kapcsolatot. Az állami gazdaságnak So-
roksár határában van egy pusztája, ame-
lyen körülbelül ötszázan dolgoznak. Ezen
a pusztán is több előadást jártottunk.
Első alkalommal a minisztertanácsi ha-
tározatnak az aratással és begyűjtéssel
kapcsolatos részét ismertettük kultúrmű-
sor kíséretében. Ezen az esten 400 dol-
gozó vett részt. Egyízben a vezetőség az
állami gazdaság kultúrtermében mun-
kaértekezletet tartott. Ezt mi felolvasás-
sal és kultúrműsorral tettük érdekesebbé
és a termelésben élenjáró dolgozókat fel-
köszöntöttük. Ezen az estünkön 500 dol-
gozó volt jelen. Az aratás sikeres befe-
jeztével az állami gazdaság aratóbált
rendezett és ezen a könyvtár fölolvasást
tartott, a kultúrotthon és a honvédség
pedig műsort adott. Az állami gazdaság
munkásaival is megteremtettük a kap-
csolatot. Minden héten felolvasást, elő-
adást és kultúrműsort rendeztünk a dol-
gozóknak. Ma már közvéleménykutatá-
sunk alapján a többség kívánsága szerint
állítjuk össze felolvasásaink és előadá-
saink műsorát. A munkásszállásokon lakó
dolgozók nevelése és olvastatása nehéz
feladat és ezenkívül ügyes-bajos napi
dolgaik elintézésében is segítségükre kell
lennünk. A téli időben egy-egy alkalom-
mal 10—12 könyvet kölcsönzünk egy-egy
munkásszálló dolgozónak és ezeket a
könyveket egy hét múlva kicseréljük. Ily-
módon fáradtság nélkül hozzájutnak az
olvasmányokhoz. 1953. október 15-től
könyvtárunk versenyt indított a mező-
gazdasági dolgozók között. A versenyki-
hívást hat másik mezőgazdasági kerület-
ben lévő könyvtárfiók is elfogadta. A
verseny főcélja az, hogy a tsz-ben és az
állami gazdaságban dolgozókon kívül az
egyéniileg dolgozó parasztokat minél na-
gyobb számban vonjuk be könyvtárunk
olvasói közé. Kormányprogramunk
nagy segítséget ad a dolgozók művelésé-
nek továbbfejlesztésére. Ezért elsősorban
a kormányprogramot népszerűsítjük.
Faliújságon ismertettük a miniszter-
tanácsi határozatok óta elért eredménye-
ket, rajzszorozatot készítettünk »Árleszál-

lítás a kormányprogramm nyomában« címmel és kiállítottuk a kölcsönzhelyiségben. A kormányprogramra vonatkozó fontosabb sajtóközleményeket a kölcsönzhelyiség kisasztalán helyezzük el és kiállítást készítünk a cikkel összefüggő könyvekről.

Ipari dolgozóink irodalmi és szakmai fejlődését is támogatjuk. Népszerűsítjük a kerület legjobb dolgozóit, a békehet-felajánlásokat faliújságon ismertetjük, szakkönyveink vásárlásánál pedig figyelembe vesszük ipari dolgozóink összetételét, kívánságait. Főfeladatunkká azonban továbbra is a kormányprogramm megvalósításának elősegítését tűztük ki, a dolgozók minél szélesebb rétegeinek az olvasásba való bevonásával és kulturális igényeinek kielégítésével.

MOHÁCSI LAJOSNÉ,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
35. sz. fiókjának vezetője

Az új kormányprogramm megvalósítása során a szolnokmegyei Kúnhegyes kultúrotthonának könyvtára sok új olvasóval és könyvvel gazdagodott

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Maróth Oszkár, Vasutasok Szakszervezete Kultúrotthonának könyvtárosa, **Nagykanizsa.** Két Thury Zoltán nevű író volt, egyiküknek művei (született 1870, meghalt 1906.), az »Emberhalál« stb. könyvek írójaé, akitől a Szépirodalmi Könyvkiadó 1952-ben »Ejjel« címen elbeszélő kötetet jelentetett meg — haladó hagyományunk. T. Thury Zoltán név alatt 1938-tól 1944-ig igen sok ponyvaregény, különböző kimondottan ponyvasorozatokban (Viágvárosi regények, Új Élet regénytár, Csífkossarkú regények stb.) is megjelentek. Ennek az utóbbi T. Thury Zoltánnak ponyvaregényei nem alkalmassak a dolgozók kulturális szükségleteinek kielégítésére, tehát arra sem, hogy egy kölcsönzéssel foglalkozó könyvtár állományában meglegyenek. Nem szabad azonban a két Thury Zoltánt egymással összetéveszteni.

Sz. Gy. könyvtárszakos egyetemi hallgató, **Budapest.** Szerkesztőségünk változatlanul helyesnek tartja azt a nézetét, hogy tudományos eredményeket ismertető, vagy népszerűsítő cikkeket lehetőleg a kérdés legkiválóbb ismerőjének tollából közöljön a folyóiratban. Ez azonban egyáltalában nem zárja ki azt, hogy gya-

korlati tapasztalatokról, vagy saját maga kialakította módszerekről, eredményekről ne írhasson bárki. Ha folyóiratunkat figyelmesen átnézi, láthatja, hogy igen sok hosszabb-rövidebb cikk jelent meg népkönyvtárosok, üzemi könyvtárosok — tehát nem könyvtártudósok — tollából.

Örömmel vennénk, ha az egyetemi könyvtáros oktatás problémáiról — amelyeket bizonyára jól ismer — a hallgatók szemszögéből írna nekünk.

Teljesen egyetértünk önnel: súlyos hiba pl., hogy többek között ön is négyéves egyetemi tanulmányai során, bár szinte valamennyi nagykönyvtárunkat megismerte, de még soha egy üzemi, vagy népkönyvtárba gyakorlati munkára nem jutott el.

Szerénységünket félretéve, azt is helytelennek tartjuk, hogy az egyetem könyvtáros tanszékének folyóiratunk (az egyetlen magyar könyvtárügyi folyóirat) csupán egy példányban jár, ezt a példányt is elzárva tartják, úgyhogy a 120 könyvtárszakos hallgató nemigen juthat hozzá. Ennek egyrészt az az »eredménye«, hogy nem ismerik országunk mai könyvtárügyi problémáit, másrészt félős, hogy azok a hallgatók, akik tanulmányi idejük alatt

nem szokják meg a könyvtáros-sajtó rendszeres olvasását, később, gyakorlati munkájuk során sem fogják azt felhasználni.

Többeknek. Tökéletesen igazuk van: hiányossága folyóiratunknak, hogy az utóbbi számokban alig jelent meg orosz, illetve szovjet könyvekről ismertetés. Ennek azonban egyáltalában nem az az oka, mintha szerkesztőségünk nem lenne tisztában az orosz és szovjet irodalom rendkívüli jelentőségével. A folyóirat e hiányosságát jórészt rajtunk kívül álló ok idézte elő: az orosz és szovjet szép-irodalom kiadója, az Új Magyar Könyvkiadó ugyanis megszüntette szerkesztőségünk részére recenziós példányok küldését, így szerkesztőségünknek nem állott módjában az utóbbi hónapokban megjelent kiadványait ismertetni. Szerkesztőségünk arra törekszik, hogy a folyóiratnak ezt a hiányosságát mihamarabb megszüntesse.

Népkönyvtáros, Söpte (Szombathelyi járás). Ertesültünk róla, hogy miután decemberben átvette a községi könyvtár kezelését, igen lelkesen fogott hozzá az elhanyagolt állapotban lévő könyvtár rendbehozásához, rendbehozott és szépen kifestett egy rossz szekrényt, sőt lakatot a saját pénzéből vett rá. A kultúrházban berendezett olvasótermet nagyon szépen, írók képeivel díszítte. Bizonyára lelkes munkájának köszönhető, hogy olvasóinak száma erősen szaporodott. Helyes volna azonban, ha a kikölcsönzött könyvek átvételét a kölcsönző aláírásával elismeretné. Ez a legjobb biztosíték arra, hogy úgy ne járjon, mint elődje, akinek könyvtárossága alatt mintegy 40 könyv veszett el, amit most éppen önnek kell keserves munkával és bizonyára gyakori vitákkal és nézeteltérésekkel visszaszereznie.

Mégegyszer sok szerencsét kívánunk áldozatos munkájához és kérjük, írja meg időnként lapunknak eredményeit, nehézségeit, problémáit.

Tanácstitkár, Toporcs (Celldömölki járás, Vas megye). Úgy véljük, hogy rendkívül helytelen, ha a kultúrotthont rendszeresen gabonaraktárnak használják, ahelyett, hogy rendbehoznák és a község művelődni vágyó dolgozói, fiataljai rendelkezésére bocsátanák, és természetesen a községi könyvtárat is ott helyeznék el, nem pedig egy magánlakásban. A tanácsnak kötelessége a népkönyvtár anyagi szükségleteiről gondoskodni, azért

is, mert ezt minisztertanácsi határozat írja elő és legfőképpen azért, mert a könyvtár a falu dolgozóinak meglévő és jogos kulturális szükségleteit elégíti ki. A tanács pedig a népért van.

Kuhn Béla, a KIOSZ Egyesített Fapiari Szakosztályának szakszervezeti könyvtárosa és **Dobrava Jánosné**, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 8. sz. fiókjának könyvtárosa. Panaszolják, hogy a Népművelési Miniszter 11—2—49/1953. Np. M. sz. utasítása III. részének 18. pontja értelmében, ha az olvasó az utasításban meghatározott időn belüli írásbeli felszólításra 8 nap letele után nem adja vissza a kölcsönvett könyvet és az árát sem téríti meg, a könyvtár vezetője köteles a könyv beszerzési árának behajtása, illetőleg a könyv visszaadása iránt a bíróságnál eljárást indítani. Jelenleg azonban csak a járásbíróságnál lehet pört indítani, ami a sok utánjárás-kívül az illeték lefizetését is jelenti. Mit tegyen a könyvtáros, miután nincs módjában minden hiányzó könyvért indított eljárás űrlapját és a minimálisan 10 forint illetéket kifizetni.

A Népművelési Minisztérium Könyvtárosztálya szerint a fennálló rendelkezések értelmében, ha a perlés fizetési meghagyással történik, a pervesztes köteles a költségeket visszatéríteni. Tekintettel azonban arra, hogy az egyes kisebb könyvtáraknak az illeték előlegezése is nehézséget okoz, a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztálya az Igazságügyminisztériumtól kérni fogja az illeték elengedését.

Vidéki könyvtárosoknak. Március 15-től kezdődően azok az ÁKV könyvesboltok is rendszeresen vásárolnak antikvár könyveket, amelyek eddig erre nem voltak berendezkedve. A könyvtárosoknak az ÁKV könyvesboltok által megvett antikvár könyvekre elővételi és válogatási joguk van, sőt a szokásos áraknál jelentékenyen alacsonyabb áron vásárolhatják meg a tetszésük szerint kiválasztott antikvár könyveket. A nem antikvár jellegű könyvesboltok antikvár könyveket csak könyvtárosok részére adhatnak el.

Azokban a községekben, ahol az ÁKV-nak fiókjülete nincs, a könyvtárosok közvetlenül vásárolhatnak magánosoktól antikvár könyveket. De az eladótól nyilatkozatot kell kérniök, amelyben az kijelenti, hogy az eladott könyv sajátja

volt. Az ilyen vásárlások után adót fizet-
niök a könyvtáraknak nem kell.

A népművelési minisztérium könyvtár-
osztálya rövidesen megküldi az érdekelt
könyvtárosoknak a megvásárolható
könyvek jegyzékét. Ha a jegyzékben
nem szereplő könyvet kívánnak a könyv-
tárosok vásárolni, úgy küldjenek arról

(két példányban) az árakat is feltüntetett
listát a Népművelési Minisztérium
könyvtárosztály propagandacsoportja cí-
mére. A listát megjegyzésekkel ellátva
postafordultával visszakapják.

Ügyeljenek a könyvtárosok arra, hogy
antikvár vétel útján csak tartós értéket
képviselő könyveket vásároljanak.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

I. TÁRSADALMI-POLITIKAI IRODALOM:

Eörsi Gyula: **Az amerikai igazságszolgáltatás.**
Társadalmi Szemle, január (Szabó Imre).

A Kínai Népköztársaság gazdasági eredményei
1949—1952. Élet és Tudomány, február 10. (Fenyő
Béla); Természet és Társadalom, február (Fenyő
Béla).

Mao Ce-tung: **Válogatott Műveinek 2. kötet.**
Társadalmi Szemle, január (Tamás Aladár).
A Rosenberg-házaspár levele a síralomházból
Szabad Nép, február 22. (Tamás Aladár).

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOS IRODALOM

Ozora Zoltán: **»A Meteorológiai Intézet je-
lentéi...«** Az Országos Meteorológiai Intézet kis
népszerű kiadványai.) Természet és Társadalom
február (Nagy Tibor).

Ovegés József: **Kis fizika I.** Élet és Tudománv
február 10. (Balogh Emma).

Zách Alfréd: **Balaton szél.** (Az Országos Mete-
orológiai Intézet kis népszerű kiadványai.) Ter-
mészet és Társadalom, február (Nagy Tibor).

III. MEZŐGAZDASÁGI IRODALOM:

Kovács György: **Mezőgazdaságunk új útjain**
Népművelés, február (Varga Domokos).

V. SZÉPIRODALOM:

Bihari Sándor: **Emelt fövel.** Csillag, február (Vik-
tor János);

Bobrova, M.: **Mark Twain.** Szabad Ifjúság,
február 7. (Agárdi Ferenc).

Bubjennov: **Fehér nyírfa.** Csillag, február (Lu-
kácsy Sándor); Szabad Nép, február 26. (Kele-
men Sándor).

Erenburg, Ilja: **Kilencedik hullám.** Szabad Ifjú-
ság, február 10. (Nagy Péter); Esti Budape-
st, február 25. (Aba Iván).

Fast Howard (Hoard Faszt): **Spartacus.** Szabad
Ifjúság, február 24. (Bányász Rezső).

Gábor Andor **válogatott cikkel.** Új Hang, február
(Ungvári Tamás).

Goncsarov: **Oblomov.** Új Világ, február 11. (Kar-
dos L.).

Illés Béla: **Honfoglalás III.** Magyar Nemzet,
február 21. (Parragi György).

Karinthy Ferenc: **Budapesti tavasz.** Új Hang,
február. (Ungvári Tamás); Magyar Nemzet, február
28. (Molnár Miklós).

Kis Ferenc: **Csendes diadallal.** Csillag, február.
(Simon István).

Kocsetov: **A Zsurbin-család.** Magyar Nemzet,
február 18. (Sós Endre).

Majakovszkij **elbeszélő költeményei.** Népszava
február 25. (Keszthelyi Zoltán).

Newerly, Igor: **Egy boldog élet.** Szabad Ifjúság,

február 7. (Gömöri György); Irodalmi Ujság,
február 10. (Szabó Pál).

Sevcsenko, Tárász: **Kobzos.** Irodalmi Ujság,
február 10. (Lányi Sarolta).

Simon István: **Erelő napok.** Csillag, február
(Kuczka Péter).

Somlyó Zoltán: **Válogatott versek.** Esti Buda-
pest, március 3. (Keszthelyi Zoltán).

Stendhal: **Vörös és fehér.** Népszava, február 11.
(Viktor János).

Sütő András: **Emberek indulnak.** Szabad Nép,
március 1. (Diószegi András).

Tamási Aron: **Bölcső és bagoly.** Magyar Nemzet,
február 2. (Kolozsvári Grandpierre Emil).

Turgenyev: **Egy vadász feljegyzései.** Új Világ,
február 11. (Kardos L.).

Zelk Zoltán: **»Mint égő lelkiismeret.«** Irodalmi
Ujság, február 27. (Molnár Miklós); Szabad Nép,
február 27. (Simon István).

Zolnay Vilmos: **Beszélgetések könyvekről.** Né-
pszava, február 27.

VI. IFJUSÁGI IRODALOM:

Szabó Pál: **Hajdu Klári.** Irodalmi Ujság, február
27. (Nagy Péter).

Szilvási Lajos: **Középiskolások.** Irodalmi Ujság,
február 27. (Fehér Klára).

Tamási Aron: **Hazai tükkör.** Művelt Nép, március.
(Kelemen János).

Zaharcsenko: **Utazás a jövőbe.** Szabad Ifjúság,
február 14. (Gábor István).

VII. EGYEB IRODALOM:

Barcsay Jenő: **Művészeti anatómia.** Természet
és Társadalom, február. (Dr. Kiss Ferenc); Né-
pszava, február 27.

Képzőművészeti könyvek. Magyar Nemzet, február
14. (Dutka Mária).

Vayer Lajos: **Rembrandt.** Természet és Társada-
lom, február. (Garas Klára).

IRODALMI CIKKEK:

Hegedüs Géza: **A tiszta ész poétája.** (Emlékezés
Gribojedovra, halálának 125. évfordulójára.) Ma-
gyar Nemzet, február 11.

Kardos László: **Gribojedov.** Szabad Nép, február
11.

Illés Béla: **Időszéri irodalmi kérdésekről.** Iro-
dalmi Ujság, február 10.

Devecseri Gábor: **Költészetünk néhány kérdése.**
Irodalmi Ujság, február 27.

Bajomi Lázár Endre: **Gulliver ébredése, avagy
a franciaországi irodalmi változásokról.** Magyar
Nemzet, február 14.

Összeállította: **Bán Gézáné**

ESEMÉNYNAPTÁR

Április 4. Hazánk legnagyobb nemzeti ünnepe, nemzeti történelmünk legnagyobb fordulópontja. Ezen a napon fejeződött be Magyarország felszabadítása. A Szovjet Hadsereg felszabadítóharcra döntötte a Horthy-fasizmust, lehetővé tette, hogy a magyar dolgozó nép a munkásosztállyal az élen maga vegye kezébe az ország sorsának irányítását.

A magyar nép története, Bp. 1953. Művelt Nép, 640—643. old. *Illés Béla: Fegyvert s vitézt énekek*, Bp. 1952. Szépirodalmi; *Illés Béla: Honfoglalás*, Bp. 1953. Szépirodalmi. *Karinthy Ferenc: Budapesti tavasz*, 1954. Szépirodalmi.

Május 1. a munka ünnepe, a proletár nemzetköziség napja. Ezen napon az egész világ dolgozói megünneplik a munkásság világot formáló összefogását.

Május 1. Májusi Zászló. Május elsejék története, Bp. 1950. Franklin; *Magyar május elsejék. Dokumentgyűjtemény* (szerk.: Réti László), Bp. 1953. Szikra.

1884. június 28-án, hetven évvel ezelőtt halt meg **Táncsics Mihály**, a magyar nép harcos fia; a 48-as forradalomban ő képviselte Petőfivel együtt a forradalom demokratikus balszárnyát, ő adott hangot öntudatosan és következetesen a paraszttömegek követeléseinek. Munkássága igen sokoldalú, szinte az élet minden területén felvette a harcot a haladás eszméiért. Tankönyveket írt iskolás gyermekek számára, magyar nyelvkönyveket, történelemkönyveket, földrajzkönyveket, gazdasági fejtegetéseket és latin nyelvtant. Ellbeszélő munkáiban (Pazartii) erős szatírával leplezi le a 19. század Magyarországa maradiságát. Lelkesen művelte a politikai publicisztikát. Elveit, nézeteit ezen a téren fejtette ki a legvilágosabban, működésének legmaradandóbb értékei ezek a politikai írások (Népkönyv, Sajtószabadságról nézetei egy rabnak, Humnia függetlensége, Fővárosunk, Kiáltó szó a kormányhoz és a népnevelőkhez az elmémetesedés tárgyában stb.) és az általa szerkesztett újságok: *Munkások Ujsága* (1848) és az *Aranytrombita* (1869). Műveit kemény, osztályharcos álláspont jellemzi, a jobbágyság ügyének állhatatos védelme.

Táncsics Mihály: Sajtószabadságról nézetei egy rabnak. 2. kiadás. Bp.: Új Idők. 1947. 72 old.; *Táncsics: Életpályám*. Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta *Cibor János*. Bp.: Révai. 1949. 436 old.; *Bőlóni György: Hallja kend, Táncsics*. (Regény.) Bp.: Szikra. 1946. 486 old.; *Magyar irodalomtörténet*, Bp. 11. 205—211. old.; *Lestyán Sándor: Az ismeretlen Táncsics*, Bp. 1945. Irod. Intézet.; *Táncsics Mihály summáriuma* (szerk.: Szemző Piroska), Bp. 1947. Athenaeum; *Vincze László: Táncsics Mihály pedagógiai nézetei*, Bp. 1953. Tankönyvkiadó.

1879. június 29-én, hetvenöt évvel ezelőtt született **Móricz Zsigmond**, legnagyobb kritikai realista ellbeszélőnk. Művésze a realista ábrázolás új, magasabb fokát jelenti irodalmunkban. A magyar próza az ő művészetében szabadult meg végleg az anekdotizmustól, írásaiban központi helyre került a társadalmi probléma. Művészetének legnagyobb értéke: a harcos, bíráló állásfoglalás korának embertelen társadalmi rendjével szemben. Móricz Zsigmond ma egyike legnépszerűbb íróinknak. Művei egymásután jelennek meg új kiadásban. Népszerűségét nem csupán ellbeszélő modorának egyszerűsége, mesészővésének érdekessége magyarázza: elsősorban művészetének magas eszmeisége hozza közel írásait a mai olvasó szívéhez. A műveiben áradó népszerűtet, a mély hazafiság, a nép ellenségeivel szembeforduló gyűlölet teszi szocializmust építő népünk kedves írójává Móricz Zsigmondot.

Móricz Zsigmond: A boldog ember, 1953. Szépirodalmi. 405. old.; *Hét krajcár*, 1948. Athenaeum. 190 old.; *Mese a zöld fűvön*, 1947. Szikra. 80 old.; *Ludas Matyi*, 1947. Athenaeum. 80 old.; *Egyfelvonásosai 1—18. füzet*, 1948. Athenaeum; *Csibe*, 1949. Athenaeum. 175 old.; *A Galamb papné*, 1949. Athenaeum. 180 old.; *Uri-muri*, 1949. Athenaeum. 260 old.; *Pillangó*, 1949. Athenaeum. 180 old.; *Rokonok*, 1953. Szépirodalmi, 232. old.; *Barbárok*, 1949. Athenaeum. 239. old.; *Légy jó mindhalálig*, 1949. Athenaeum. 282. old.; *Pipacsok a tengeren*, 1949. Athenaeum. 127 old.; *Sári bíró*, 1949. Athenaeum. 104 old.; *Ellbeszélések (Czibor János bev.)*, 1950. Szépirodalmi. 63 old.; *Válogatott ellbeszélései*, 1951. Szépirodalmi. 299 old.; *Arverés a nádason*, 1951. Szépirodalmi. 266 old.; *Egy madár (Vargha Kálmán bev.)*, 1951. Szépirodalmi. 115 old.; *Gyalogolni jó*, 1952. Szépirodalmi. 481 old.; *Árvácska*, 1952. Szépirodalmi. 136 old.; *A nehéz kétgarasos*, 1952. Ifjúsági. 64 old.; *Egyszer jóllakni*, 1952. Szépirodalmi. 141 old.; *Az úr a tornácán*, 1953. Ifjúsági. 344 old.; *Új világot teremtünk*, 1953. Művelt Nép. 208 old.; *Allatmesék*, 1953. Ifjúsági. 54 old.; *A jáklya*, 1953. Szépirodalmi. 337 old.; *Betyár*, 1953. Szépirodalmi. 228 old.; *Ellbeszélések 1900—1912*, 1953. Szépirodalmi. 544 old.; *Ellbeszélések 1913—1915*, 1953. Szépirodalmi. 550 old.; *Életem regénye*, 1953. Szépirodalmi. 331 old.; *Kivilágos kivrindtig*, 1953. Szépirodalmi. 435 old.; *Rózsa Sándor a lovát ugratja*, 1953. Szépirodalmi. 435 old.; *Rózsa Sándor összevonja szemöldökét*, 1953. Szépirodalmi. 422 old. *Móricz Virág: Apám regénye*, 1953. Szépirodalmi. 547 old. *Nagy Péter: Móricz Zsigmond*, 1953. Művelt Nép. 416 old.

P O L I T I K A I M Ű V E K

M a r x :

A T Ő K E II. kötet

Szikra

A magyar tudományos és politikai élet kimagasló eseménye Marx »Tőké«-je II. kötetének megjelenése. Ezzel ugyanis a »Tőke« — Marx főműve — egészében vált hozzáférhetővé magyar nyelven az olvasók számára.

Ma, amikor az elméleti színvonal emelése sürgető követelmény, a »Tőke« tanulmányozása különlegesen nagy jelentőségű, mert Marx ebben a művében nemcsak a kapitalista társadalom anatómiáját adja meg, hanem számos olyan rendkívül fontos törvényt, tételt is feltár, amely a termelésre általában, tehát az átmeneti korszak termelésére és a szocialista termelésre is jellemző. A »Tőke« II. kötete bővelkedik az ilyen tételekben.

A II. kötet a tőke forgalmi folyamatát vizsgálja. Míg Marx az I. kötetben feltárja az értéktöbblettermelés »titkát«, itt az értéktöbblet realizálásának módjával, lehetőségeivel és feltételeivel foglalkozik. Az első szakaszban megvizsgálja a tőke körforgását, ezen belül a termelőtőke, az árutőke és a pénztőke körforgását, s megállapítja, hogy a tőkés termelésben e három forma mindig együttes körforgásban van. Ugyanitt vizsgálja meg Marx a forgalmi költségek jellegét és fajtáit is, ami nagyon fontos egyrészt a kapitalista kereskedelem jellegének megértése, másrészt a mi kereskedelmünk előtt álló feladatok beható tanulmányozása szempontjából.

A második szakasz a tőke megtérülésével foglalkozik. Ez a rész nagyjelentőségű egész gyakorlati munkánk számára, mert itt bontja fel Marx a termelőtőkét állótőkére és forgótőkére, s veszi elemzés alá ezek megtérülésének módját és idejét. Tudjuk, hogy szocialista iparunkban, egész népgazdaságunkban nagy sze-

repe van a forgóeszközök megtérülése gyorsításának, mint az önköltségsökkenés egyik elemének. Ebből a szempontból nézve az álló- és forgótőke elemzése, megtérülésük vizsgálata, egész gazdasági és tervezőmunkánk számára igen fontos útmutatásokat ad.

A szocializmus építése új szakaszának, kormányunk új programjának alaposabb megértése, a szocialista építés elvi kérdéseinek mélyreható megismerése szempontjából a II. kötet harmadik szakasza a legfontosabb. Itt — »A társadalmi ösztöke újratermelése és forgalma« c. szakaszban — állítja fel Marx elméletileg azokat az arányokat, amelyek az egyszerű és a bővített újratermelés zavartalan folytatásához elengedhetetlenül szükségesek, s amelyek, mint ezt Sztálin közgazdasági munkájában hangsúlyozta, a szocializmusban is érvényesek.

A társadalmi termelés felbontása két osztályra — I. osztályra (termelési eszközök termelése) és II. osztályra (fogyasztási cikkek termelése) —, valamint a kettő közötti helyes arányok megállapítása szorosan összefügg a szocializmus gazdasági alaptörvényének érvényesítésével, azzal, hogy miképp tudjuk nehéziparunk fejlesztése mellett növelni a lakosság anyagi és kulturális jólétét biztosító fogyasztási cikkek termelését.

A »Tőke« II. kötete nem könnyű olvasmány, sőt nehezebb, mint az I. kötet, hiszen ezt Marx halála után, hátrahagyott füzeteiből, terveiből, vázlataiból állította össze hú barátja és munkatársa, Engels Frigyes. Tanulmányozása azonban nemcsak a tőkés termelés legmélyrehatóbb elemzését tárja fel előttünk, hanem megismertet bennünket szocialista gazdaságunk néhány igen fontos elvi kérdésével is. Módszertanilag — s ez már túlmegy a politikai gazdaságtan keretein — szintén rendkívül tanulságos a »Tőke« tanulmányozása, mert Marx ebben a művében klasszikus módon használja a materialista dialektikát, minden tudomány általános módszertani alapját. Éppen ezért mindenki számára, aki a marxizmus-leninizmus tudományát elmélyülten akarja tanulmányozni, nélkül-

lőzhetően az immár magyarul is teljes egészében megjelent »Tőke« tanulmányozása. (Varga Iván)

- Marx: A tőke. A politikai gazdaságtan bírálata. I. kötet. 1. könyv: A tőke termelésfolyamata. 2. kiadás. Bp.: Szikra, 1949. 940 old. I t.
- Marx: A tőke. A politikai gazdaságtan bírálata. II. kötet. 3. könyv: A tőkés termelés összefoglalata. Engels Frigyes előszavával. Bp.: Szikra, 1952. 1042 old.
- Marx: A politikai gazdaságtan bírálatához. Bp.: Szikra, 1953. VIII. 218 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 68—89.)
- Marx: A tőkés termelés előtti tulajdonformák. »A tőkeviszonyt vagy az eredeti felhalmozást megelőző folyamat« elemzése. Bp.: Szikra, 1953. 59 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 91.)
- Marx: Bevezetés a politikai gazdaságtan bírálatához. Bp.: Szikra, 1951. 45 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 78.)
- Marx: Bémunka és tőke. 4. kiadás. Bp.: Szikra, 1949. 64 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 4.)
- Marx: Bér, ár, haszon. 4. javított kiadás. Bp.: Szikra, 1949. 62 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 5.)
- Marx—Engels: A »Tőke« első kötetéről. Ismeretesekek, cikkek, levelek. Bp.: Szikra, 1950. 197 old. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 64—66.)

LENIN MŰVEINEK 7. KÖTETE

Szikra,

Lenin Műveinek hetedik kötete, amely magyar nyelven most jelent meg a Szikra kiadásában, Lenin 1903 szeptember és 1904 decembere között — az oroszországi forradalmi mozgalom fellendülésének időszakában — írt műveit tartalmazza. Ez a kötet foglalja magában az »Egy lépés előre, két lépés hátra« c. híres művet is, amelyben Lenin lerakta a bolsevik párt szervezeti alapjait. A kötetben megjelent munkák jórésze — az »Ismeretetés az OSzDMP II. kongresszusáról«, az »Egy lépés előre, két lépés hátra. N. Lenin válasza Roza Luxemburnak« c. cikk, »A párthoz« intézett felhívástervezet stb. a mensevikkek szervezeti és taktikai opportunizmusa ellen irányul. — A »Mire törekszünk?«, »Levél az elvtársakhoz« és más írások megmutatják, miként irányította Lenin a III. kongresszus előkészítését, s a »Vperjód« című bolsevik lap megszervezését.

A munkásosztálynak, mint a forradalmi megmozdulások hajtóerejének ebben az időszakában már szervezett élcsapatra, pártra volt szüksége. A II. Kongresszus elfogadta a párt programját és szervezeti szabályzatát, megteremtette az oroszországi munkásosztály egységes pártjának szervezeti alapjait. De világosan megmutatkozott ezen a kongresszuson, hogy az OSzDMP-ban szervezeti, takti-

kai kérdésekben súlyos ellentétek vannak. Ezek az ellentétek két részre szakították a pártot; a többség, élén Leninnel, az egységes, szervezett, fegyvelmezett forradalmi párt kiépítéséért harcolt, a kisebbség tagjai viszont az egymással lazán összefüggő szétforgácsolt körökből felépített, tehát szervezetileg elmosódott, ennek következtében ütőképességében korlátozott, opportunistá párt hívei voltak.

Lenin a kötetben megjelent írásaiban mélyrehatóan elemzi azokat a programkérdéseket és szervezeti kérdéseket, amelyek a II. Kongresszuson felmerültek, s különösen a szervezeti kérdéseknek tulajdonít központi jelentőséget.

A kongresszus után Lenin és a szilárd íszkrások szembeszállnak a párt meggyengítésének és leszerelésének opportunistá kísérletével, harcbandulnak a II. Kongresszus pozitív eredményeinek biztosításáért, a pártért.

Lenin a szervezeti kérdések körül harcban — amely különösen kiéleződött a szervezeti szabályzat 1. pontjának megvitatásakor — megvédte a forradalmi munkáspárt szervezeti felépítésének alapelveit. A Szervezeti Szabályzat 1. pontjának lenini megfogalmazása kiállta az élet próbáját: a párt jelenlegi szervezeti szabályzatában is bennefoglaltatik, s a párt megingathatatlan törvénye.

Lenin a párt szervezeti alapelveivel — amelyeket a II. kongresszus előkészítése és a kongresszus utáni harc során dolgozott ki — megteremtette az új típusú, harcos, valóban forradalmi párt megalakulásának előfeltételét. Az új típusú pártnak ezeket a Lenin által kidolgozott és Sztálin által továbbfejlesztett szervezeti alapelveit a munkásosztály harci tapasztalatai, a történelem tapasztalatai igazolták. Ezekben a szervezeti elveken alapul a kommunista pártok, a marxista-leninista forradalmi munkáspártok szervezeti ereje és felbonthatatlan kapcsolata a dolgozó tömegekkel.

Különösen fontos, hogy e kötetet alaposan tanulmányozzuk most, pártunk III. kongresszusa előtt, mely pártunk szervezeti szabályzatának módosításával is foglalkozni fog. E kötet tanulmányozása útmutatásul szolgál arra vonatkozóan, miként kell a kommunista pártoknak a pártszervezet alapelveit a konkrét történelmi helyzetnek megfelelően alkalmazniok. (Nyilas Vera)

Eddig megjelentek: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 21—33 kötetek.

Lenin:

FILOZÓFIAI FÜZETEK

Szikra

Lenin halálának 30. évfordulójára jelent meg a »Filozófiai füzetek«, amely Leninnek filozófiai műveiből, különösen Hegel munkáiból készített kivonatait, jegyzeteit tartalmazza.

A »Filozófiai füzetek«-be foglalt jegyzetek zöme az 1914—1916. évekből származik, abból az időszakból, amelyben az I. világháború vérzivatarra tombolt, s amelyben a bolsevikok pártja élén Lenin hatalmas munkát végzett a forradalmi erők szervezésében és vezetésében. A kommunista párt zseniális vezetője azonban még ebben a viharos időszokban, tengemnyi munka közepette is talált időt magának arra, hogy speciális filozófiai tanulmányokkal foglalkozzék. S ezt azért tette, hogy tanulmányaiából a gyakorlati forradalmi munka számára vonjon le következtetéseket.

Lenin ebben a művében zseniálisan továbbfejleszti a materialista dialektikát, s feltárja annak mint a világ megismerését szolgáló forradalmi módszernek és mint a cselekvés vezérfonalának jelentőségét. Ez a munka számos új elméleti tételt mond ki, amelyek nagy értékekkel gazdagítják a marxista-leninista filozófiát.

A »Filozófiai füzetek«-ben mondja ki Lenin azt a híres tételt, hogy az ellentétek harca a dialektika magva, s ezzel arra hívja fel a figyelmet, hogy az élet egyetlen jelenségében se a nyugalmat, a mozdulatlanságot lássuk, hanem a mozgásra, a fejlődésre, a harcra kell figyelmünket ráirányítanunk. Együttal kimutatja a gyakorlat nagy szerepét nemcsak a világ forradalmi megváltoztatásában, hanem az elméleti megismerésében is. »...Az ember a gyakorlatával bizonyítja be eszméinek, fogalmainak, ismereteinek, tudományának objektív helyességét« (167. old.). Ez a gyakorlatnak mint az elmélet helyességének próbaköve. Ebből az következik, hogy a marxisták számára valamely elmélet, nézet igazságát az bizonyítja be, ha a valóságban helytáll. Emellett a gyakorlat szervesen beletartozik a megismerés folyamatába is, attól el nem választható, szerves része. »Az eleven szemléletől az absztrakt gondolkodáshoz és ettől a gyakorlathoz — ez az igazság megismerésének, az objektív realitás megismerésének dialektikus útja« — mondja ki Lenin (147. old.).

Lenin a »Filozófiai füzetek«-ben kidolgozza a dialektikus logika alapvonásait és ezzel felbecsülhetetlen értékű eszközt ad a tudományos gondolkodásnak.

Lenin ebben a munkájában megsemmisítő bírálattal illeti a modern burzsoá filozófiai irányzatokat, s bebizonyítja azok osztályalapját és társadalmi rendeltetését. Különösen nagy figyelmet fordít Lenin arra, hogyan torzítja el az idealista filozófia a modern természettudomány felfedezéseit, hogyan ingadoznak a materializmus és idealizmus között a természettudomány burzsoá teoretikusai, alkik képtelenek túljutni osztálykorlátaikon.

A műben foglalt eszmék elsajátítása gyümölcsöző hatással lesz egész tudományos és ideológiai munkánkra. (V. I.)

Lenin: *Materializmus és empiriokritizmus.* (Kritikai megjegyzések egy reakciós filozófusról.) Bp.: Szikra 1949. 396 old.

Pozner—Makarov—Makszimov: *Lenin »Materializmus és empiriokritizmus« c. könyvéről.* Bp.: Szikra 1949. 144 old. (Marxista ismeretek kiskönyvtára 53.)

Vosztrikov: *Lenin és Sztálin harca a marxista filozófia pártserűségéért* Ford.: Zalaj Edvin. Bp.: Szikra 1949. 57 old. (Marxista ismeretek kiskönyvtára 16.)

M. N. Rutkevics:

A GYAKORLAT A MEGISMERÉS ALAPJA ÉS AZ IGAZSÁG KRITÉRIUMA

Szikra

A könyv a marxi-lenini ismeretelmélet egyik sarkalatos problémájával foglalkozik. Azt vizsgálja és összegezi, hogy mi a társadalmi gyakorlat szerepe a világ megismerésében, miért elengedhetetlen az elmélet és gyakorlat egysége a természet és a társadalom tervszerű átformálása, a szocializmus, a kommunizmus építése során. Mindezeket a kérdéseket történeti fejlődésükben, az idealista és materialista nézetek harcának megvilágításában, a marxi-lenini klasszikusok alkotó, teremtő tudományos tevékenységének ismertetésén keresztül ábrázolja, s behatóan elemzi e kérdések óriási gyakorlati jelentőségét.

A mű négy fejezetből áll. Az első fejezet — »A marxizmusnak az addigi filozófiától gyökeresen eltérő felfogása a gyakorlatról és a gyakorlatnak a megismerésében betöltött szerepéről« — röviden kifejti, hogy milyen nézeteket vallottak a gyakorlatról a Marx előtti korszak

materialista és idealista filozófusai, és kimutatja, hogy micsoda forradalmi fordulatot hajtottak végre Marx és Engels az ismeretelméletben.

Marxnak és Engelsnek a dialektikus materializmuson alapuló rendkívül nagy-jelentőségű következtetése abban áll, hogy megállapította: a világot nemcsak magyarázni kell, hanem tudatosan meg kell változtatni. Ezzel igazi magyarázatát adták a gyakorlatnak, amely nem más, mint az embereknek — tömegeknek, a népnek, a történelem legfőbb alkotó erejének — a világ megváltoztatására irányuló gyakorlati tevékenysége.

A második fejezetben — »A gyakorlat — a megismerés alapja« — a szerző azt taglalja, hogy mi a munka szerepe az emberi gondolkodás kialakulásában, mi a gyakorlat szerepe a tudomány fejlődésében és hogy mi a gyakorlat, mint a megismerés alapja.

Feltárja mind az idealisták, mind a metafizikus materialisták nézeteinek tudománytalan jellegét, és a marxizmus-leninizmus klasszikusainak nyomán leszögezi, hogy az emberi gondolkodás és a nyelv keletkezésének folyamatában döntő szerepe volt a munkának, az emberek gyakorlati tevékenységének.

A harmadik fejezetben — »A gyakorlat az igazság kritériuma« — a szerző bírálja a Marx előtti filozófiának az igazság kritériumáról vallott idealista és materialista nézeteit. Minden idealistára jellemző annak hirdetése, hogy az igazság kritériuma az ember pszichikai tevékenységében rejlik — írja. Jogos bírálattal illeti a reakciós pragmatista nézeteket, amelyek az igazság kritériumának a hasznát, a »bizniszt«, a »sikert« hirdetik.

Az igazság kritériumának kérdését nem tudták helyesen megoldani a Marx előtti materialisták sem, mivel nem értették meg az ember társadalmi, gyakorlati tevékenységének lényegét.

A marxizmus megalapítói vették be az ismeretelméletbe a gyakorlatot, hogy t. i. a gyakorlat az igazság egyetlen és objektív kritériuma. E tétel helyességét és megdönthetetlenségét a szerző a tudományokból vett számos példával bizonyítja.

A negyedik fejezet — »Az elmélet és a gyakorlat egysége a proletárpárt vezérszavára« — összefoglalja a marxizmus-leninizmus klasszikusainak ezzel a kérdéssel kapcsolatos legfontosabb megállapításait. (Sándor János)

Kovács István:

A BURZSOÁ ALKOTMÁNYOSSÁG VÁLSÁGA

Szikra

A jogtudomány kérdéseivel való foglalkozás — mint ezt a napjainkban folyó viták is bizonyítják — igen nagyjelentőségű feladat tudományos életünkben. Különösen fontossá vált ez a kérdés a párt és a kormány júniusi programja óta, mely népi demokratikus rendszerünk további fejlődése fontos előfeltételének jelöli meg a szocialista törvényesség megszilárdítását. Ebben jelentős részt kell vállalniuk jogászainknak nemcsak a gyakorlat, hanem az elméleti általánosítás terén is. A feladat fontosságát csak fokozza az a körülmény, hogy a mult káros örökségeként a tudomány — közöttük különösen a jogtudomány — és a dolgozó nép közé tudatosan húzott válaszfalak még nem omlottak le teljesen, s a multból hozott helytelen nézetek és felfogások »jogokról«, »alkotmányról« stb. még ma is itt kísértének. S az ellenük folyó harcot annál szívósabban, sokoldalúbban kell megvívni, mivel e nézeteket tudatosan igyekeznek feltámasztani, új formákba öltöztetni az osztályellenség, megfelelő »fegyvereket« szerezve a nyugati imperialisták »ideológiai fegyvertárából«. Ehhez a harchoz jelent nagy segítségét Kovács István most megjelent könyve a burzsoa alkotmányosság válságáról, melyben részletesen elemzi a burzsoa alkotmányok történeti fejlődését a háromszáz évvel ezelőtt, az angol polgári forradalom során megszüvegezett első burzsoa alkotmánytól a nyugati imperialista országok mai »alkotmányosságáig«.

A konkrét társadalmi és osztályerőviszonyok elemzéséből kiindulva rámutat a könyv arra, hogy az első polgári forradalmak idején a feudalizmus megdöntéséért harcoló burzsoázia hogyan igyekezett törvénybefoglalva biztosítani megszerzett hatalmát, s hogyan hozza létre az első »alkotmányleveleket«, melyek haladást jelentenek ugyan a feudalizmushoz képest, de megvalósításuk során megmaradnak az általános elvi deklarációnál, s csupán a burzsoázia számára jelentenek tényleges jogokat. A 19. században lezajló polgári forradalmak

eredményeként született alkotmányok visszatükrözik azt a tényt, hogy ezekben a forradalmakban a burzsoázia már reakcióssá vált, a földesúri osztályokkal való kiegyezés felé hajlik, s egy sor európai ország — Belgium, Olaszország stb. — »alkotmánya« ennek a kompromiszsumnak a kifejeződése.

Bemutátva a burzsoá alkotmányfejlődés jellegzetességeit a Párizsi Kommunától a Nagy Októberi Szocialista Forradalomig, ismerteti a könyv az 1919. július 10-én elfogadott első szocialista alkotmányt, mely »a szocializmus alapjait lerakó proletárdiktatúrának első alkotmányos megszövegezése«. Ez az alkotmány gyökeresen különbözik minden burzsoá alkotmánytól. Kimondja, hogy a hatalmat közvetlenül a dolgozó nép és annak szovjetjei gyakorolják, hogy a termelési eszközök társadalmi tulajdonban vannak. Ténylegesen biztosítja a dolgozók jogait (nemzetiségek, nők stb.) s gondoskodik e jogok érvényesülésének feltételeiről is. Szovjet-Oroszország első alkotmánya igen nagy hatást gyakorolt a felszabadításukért küzdő dolgozókra, köztük a Magyar Tanácsköztársaság hős harcosaira is, akik 1919 június 23-án teremtették meg saját, szocialista típusú alkotmányukat.

A két világháború között kialakult fasiszta diktatúrák terrorizmusának leleplezése után a faszizmus útján haladó Amerikai Egyesült Államok mai »alkotmányos« helyzetének ismertetése következik. A fasiszta módszerek megnyilvánulásai — kíméletlen harc a kommuniszták, a béke hívei ellen, McCarran—Wood-féle törvény, a Rosenberg-házaspár kivégzése stb. — világosan mutatják az egész világ előtt, hogy az amerikai imperializmus sutbadobott minden alkotmányosságot, és a fasiszta típusú rendőrállam módszereit teremtette meg.

Kovács István könyve nem csupán szakembereknek szól; leleplező adatai, következtetései nagy segítséget nyújtanak a »tiszta demokráciáról« fecsegő nyugati imperialisták igazi arculatának bemutatásához. (I. B.)

Gurvics: Az amerikai demokrácia a valóságban. Bp.: Szikra 1949. 120 old. (Marxista ismeretek kiskönyvtára 148.)

Gyenyiszev, A.: A burzsoá demokrácia — paradicsom a gazdagoknak, szemfényvesztés a népeknek. Ford.: Jahn Ferenoné, Bp.: Szikra, 1952. 100 old. (Marxista ismeretek kiskönyvtára 148.)

Somlyó Zoltán:

VÁLOGATOTT VERSEK

Szépirodalmi Könyvkiadó

»Az átkozott költő«, az »Északra indulok« és a »Sötét baldachin« című versköteteteinek széleskörű hatásáról beszélgetve mondta egyszer mélabúsan és ironikusan Somlyó Zoltán: Akkor »divatban« voltam... Ez az »akkor« e század első tizede volt, amikor »Uj irodalom bontotta virágját, mely rózsát, rongyot a nevében nevez. Az Igazságnak szava volt ez »Uj«-ság...« Így érezte és írta a »Nyitott könyv« című dalbaszított önéletrajzában, e lírai gúnyiratban, amely híven tükrözi az abban az időben új magyar irodalom légkörét, ihleteit, korát, környezetét: a hazai kapitalizmus kifejlődésének végső idejét. Ebben a valószínűtlen időszakban szárnyalt fel — »A Holnap« és a »Nyugat« költőivel együtt — a baudelairei színektől bíborló, sötét csillogású, de sajátágosan eredeti lírájával a »versek bús csavargója«, ahogyan magát egyik legszebb versében nevezte. A nyomor és a be nem telt vágyak gyötrelmeit fejezte ki zendülő ritmusban, rímleleményben gazdag, belső és külső forma tekintetében egyaránt egyéni és merészszavú verseiben, amelyek mély visszhangot keltettek e korszak küszködő ifjúságának érzelmi és gondolati életében. Romantikus szemlélet jellemezte életnézetét és a világgal nem tisztázott kapcsolatát is. »Sohase kérdezni: miért? csak lelkesedni mindenért, mi szép és ami élet...« Ez a lelkesedés foganta az 1919-i proletárdiktatúra idején írt verseit is, amelyekben »fölsikolt a forradalom« és ezért olvashattuk falragaszokon a »Májusi kalapács« zengő sorait.

Somlyó Zoltán életének és költői pályájának első részét a »Nyitott könyv« foglalja egybe. Ezzel a költészetére legjellemzőbb művel zárul az életében megjelent versköteteteinek sorozata. A 133 napig tartó magyar proletárforradalom ihlet-élményei által is ösztönzött későbbi verseinek — költészete ez új szakaszának — nem kedvezett az idő. A »Jajgató Felicián« és a tervezett gyűjteményes kiadás az ellenforradalmi idők kiadói politikájának hínrájában kallódott és végül is nem kerülhetett nyilvánosság elé.

A költő halála után, 1937-ben megjelent Válogatott Versek gyűjteményét Szász Menyhértnek a sürgető körülmények miatt sietve kellett összeállítania és már a kiadás céljánál fogva sem igényelhetette e kiadvány Somlyó Zoltán költészetének méltó bemutatását. A most megjelent Válogatott Versek, amelyet Somlyó György rendezett sajtó alá — bár első részében több tekintetben hiányos válogatású — jóval teljesebb képet ad a költő életművéről. (Itt-ott a szövegközlés hűségét is kifogásoljuk.) A könyvnek értékét abban találjuk, hogy Somlyó Zoltán kevéssé ismert, illetve ismeretlen verseinek gazdag gyűjteményét tárja az olvasó elé és régebbi verseinek javát is megismerheti irodalmunk új közönségével. A kötethez Illés Béla írt bevezetőt. (Tamás Ernő.)

Zelk Zoltán:

»MINT ÉGŐ LELKIISMERET«

Szépirodalmi Könyvkiadó

Huszonöt esztendő költői munkásságának töprengését, vívódását, majd a felszabadulás utáni évek férfias örömet és szemérmes boldogságát gyűjti kötetébe Zelk Zoltán. Kötete épp oly egységes, mint művészi pályája. Nincsenek kacskaringós kitérői, nem táncol szakadékok felett, nem kápráztat el páratlan, meglepő ívelésekkel.

Első, a harmincas évek elején megjelent versei — »Csuklódon kibuggyan a vér« — Tóth Árpád kései, szabadverselő utódját sejtetik, bensőséges, meghitt hanglejtésűekkel, csüggedt, álmodozó hangulataikkal. Zelk ekkor még nem gondol lázadásra, inkább panaszkodik, semmint felháborodnék, kesereg a szegénységén, bizonytalanság gyöttri, kiábrándultan kesergél, kutat — »bús lélek vagy te kit rútol becsaptak egykor« — dalolja — »s meleg vigasszá érett benned a szenvedés«.

»Új asztalomhoz« és »Kifosztott táj« című későbbi kötetei a költő önvizsgálatának újabb állomásai. Zelk láthatára ha bővül is ezekben a kététeken, inkább a zsánerek és a pasztellszínekkel festett tájak irányában gazdagszik. Új utai a gyöngédség, az emberségség, a szegénység dicséretének mélységei felé vezetnek, költészete nagy hagyományaink felé fordul, versei Csokonai, Petőfi, József Attila és Illyés hatását tükrözik. For-

mái ekkor lesznek változatosabbak, ekkor hagyják el a szabad verset. Jambusai még gyakran szabálytalanok ugyan, de mindig zenélnek. Egy-egy versében (pl. a szürrealista hatásokat mutató »Be vígan éltem«-ben) már népi zamatokat izlelni, másutt (pl. »Fanyar a körté«-ben) az általánosítás oly magas művészi síkon nyer kifejezést, mint később legjobb költeményeiben (Akácclevél, Gesztenye).

Szépek ezek a régi versek, kiemelkedő is akad közöttük, de legtöbbje nem üti szíven az embert. Zelk költészete ekkor még nem világképet, csak tűnő, fájdalmas hangulatokat fejez ki.

Számára a felszabadulás az emberi és költői szabadságot is meghozza. Költészete ekkor teljeseedik ki, hangja ekkor válik egyénivé — mivel egy ország sorsa lesz az övé. Nem mintha a felszabadulás két egymással szembenálló részre osztaná életművét. Hangja most sem harsány, inkább szelíd és meghitt, de világa kitárul, állásfoglalása tudatosan pártos lesz. S világszemléletének megszilárdulásával egységben kibontakoznak formai erényei is.

A röpké hangulatok inkább pillanatképek festésére ösztönöznek, a nagy átfogó világlátás, a nemzet és az emberiség sorsába vetett hit széles, hatalmas képeket ihletnek. Zelk skálája is így bővül. Művészi ódát ír Sztálinhoz (A hűség és hála éneke), gyönyörű gyermekmeséket teremt (Két gyerekvers, Mese a kicsikóról, akiknek még nincs patkója). Nagyszerű emléket állít régi korok dicső harcosainak (Harminc év).

Lírját ma is a bensőséges érzelmek, a nyájas alázat, a jambusok muzsikája jellemzi. De új költészetét már a pártos elszántság, a halkszavú, de határozott el-tökéltség hatja át. Új versei betetőzik eddigi munkásságát. Hangja közvetlen, még ma is gyakran borongó, de mindig bizakodó — Zelk megtanult megállapodott művész korára nevetni.

Kötete költészetünk jelentős eseménye. Kár, hogy a Szépirodalmi Könyvkiadó nem gondoskodott szebb, ízlésesebb kiadásáról. (Gera György.)

Zelk Zoltán: A pártos éneke. 1945—1950. Bp.: Athenaeum. 1950. 153 old.

Zelk Zoltán: A hűség és hála éneke. Bp.: Athenaeum 1949. 136 old.

Zelk Zoltán: A nép szívében. (Versek.) Bp.: Szépirodalmi 1952. 40 old.

Keszthelyi Zoltán:

SZÉPÜLŐ FÖLD

Szépirodalmi Könyvkiadó

Keszthelyi Zoltán egy negyedszázad költői természetéből válogatta össze kötetének verseit. A kötet jellemző képe Keszthelyi költői fejlődésének.

Keszthelyinek a harmincas évekből való versei az »éhes, fázó ifjúkor«-nak, a városzéli kisemberek nehéz életének, a szép költői látomásokkal megjelenített dunántúli tájnak élményeiből fakadnak. Már akkor meglepően fejlett formai kultúra jellemzi; tömör, képzeletet megragadó képek, talán kissé elvont, de sohasem tartalmatlan líraiság. »Lassú panaszoktól terhes zene« ekkori költészete, amelyben azonban él egy szebb, emberibb világ álma: a »megborzongva tápázkodó nagyvilág« különb jövőjének hite az örömtelen és kenyértelen években. Igaz, ritkák az olyan versek, mint pl. a »Júliusban«, ahol közvetlenül, a hiteles társadalmi élmény izzásával jelentkezik a kor problémái. Későbbi, a felszabadulásig írt verseiről sem lehet mondani, hogy igazi harcos költészet. A munkanélküliség, a sötét bérházakban pusztító nyomor, a sárba taposott emberiség, a fasiszta kegyetlenség világával ritkán szegül szembe nyílt, egyenes szóval: nem egyszer próbál egy maga-alkotta világ bűvöletébe menekülni, »hol a szabadság lelket ad a dalmak«.

Helytelen és indokolatlan azonban az arisztokratizmus vádjá Keszthelyi költészetének ebben a korszakában is. Modoros hang-megütései, pózos költői gesztusai, hangulatot szuggeráló, de nem mindig világos képei olykor zavarják az embert, de humanizmusának ereje, világ-szemléletének tisztasága, klasszikus ízű nyelve mindenkihez szól, megragadja az olvasót.

A kötet másik fele, — »Az építés dícsérete« — és a »Szülőföldem hangja zengett« címmel összefoglalt versek — Keszthelyi felszabadulás utáni költészetének jelentős tematikai gazdagodásáról tanuskodnak. Hangja egyszerűbb, bensőségesebb. Költői fejlődésének beszédes bizonyosságai azok a versek, amelyekben a múlt nagy hagyományaiból táplálkozó új hazafiság megerősödését látjuk. Nem véletlen, hogy egyik legszebb versét Vörösmartyról írta, akinek humanista pátosza, lírai izzása érezhetően inkább segíti sa-

ját költői hangjának fejlődését is, mint régebben Shelley, vagy Whitman költészete.

Keszthelyi költői magatartását elsősorban szenvedélyes harcosággal gazdagították a szabad, építő évek. Béke-verseiben a sorok közül szinte kicsap a gyűlölet lángja azok ellen, akik új háborúval akarják megakadályozni életünk még teljesebb kibontakozását. Ez a harcos lendület él bensőséges család-verseiben is és a szocialista költő érzelmi gazdagságát árasztó alkalmi költeményeiben. (Pók Lajos)

Keszthelyi Zoltán: *A boldog vár.* Versek. Bp.: Szépirodalmi 1951. 84 old.

Keszthelyi Zoltán: *Legényke.* Versek. Bp.: Szépirodalmi 1952. 68 old.

Galgóczi Erzsébet:

EGY KOSÁR HAZAI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Galgóczi Erzsébet írói működésének három esztendeje alatt különböző lapokban és folyóiratokban jelentette meg bátorhangú, a problémákat merészen felvető elbeszéléseit. A fiatal novellista most először lép kötettel az olvasó elé. Az »Egy kosár hazai« című elbeszélésgyűjteményét elsősorban éppen az teszi értékessé és olvasásra méltóvá, hogy az új magyar életet születésében, fejlődésében ragadja meg. A kötetet tartalmazó hét elbeszélés egymásutánban szinte kronológikus képét tárja fel hazánk és benne az emberek fejlődésének a felszabadulástól napjainkig. Galgóczi ért ahhoz, hogy ezt a fejlődést az új harcában a csökönyös régi ellen a maga anyagi és szellemi teljességében ábrázolja. Sőt, írói erejéből arra is futja, hogy az új és a régi konfliktusát kielezett drámai helyzetekben, az emberi indulatok összecsapásának izzásig hevült pillanataiban mutassa be. A kötet összképét gazdagítja az is, hogy az író nem elégszik meg az országépítés egy-egy részterületének szűk ábrázolásával: város és a föld, egyetem és vidéki kultúrház egyaránt színhelye történeteinek és ennek megfelelően sokféle alak és sokféle jellem színesíti elbeszéléseit.

A kötet első elbeszélésének, a kötet címét adó »Egy kosár hazai«-nak drámai magva a szülő és gyermek, a robottól el-

torzított gondolkodású anya és az új emberré növő főiskolás lánya közötti konfliktus. Az önzően szerető anyai szívvel hozott egy kosár hazai felett döbben rá az egyszerű parasztasszony, hogy az új élet nemcsak jobbat ad, de benne az embereknek is jobbá kell válniok. A »Száz százalék« című írás az üzemi munkaverseny lázában az anyag felett diadalmaszkodó ember újjízű örömet érzékelteti hatásként. A »Mindennapi kenyér« című elbeszélésében az író a maradi anya és a színészi pályára készülő lány harca mellett a falun végbemenő kultúrforradalomról nyújt érdekes korrajzot. A »Száz csille föld« egy ifjúmunkás-brigád vállalásának tükrében mutatja be azt áldozatos küzdelmet, mellyel a fiatal kommunisták kollektívája legyőzi az építés nehézségeit. A kötet egyik legsikerültebb írásában, a »Számítások«-ban a minden szépet, lelkesítőt elfojtó robotból menekülő lány küzd meg az újfajta életet felismerni nem akaró szülőikkel. A következő elbeszélés, a »Becsület« a kevesebb ösztönjé miatti egyetemet elhagyó parasztfiún keresztül a felemelkedést gátló emberi gyengeségeket leplezi le. A kötet utolsó és egyben legjobb írása: »Keresztesné«. Mintegy foglalatát adja mindannak, ami ebben az országban kilenc év alatt történt azért, hogy az ember végre ember lehessen. Világosan látszik a drámai feloldáson és az emberi jellemek rajzán, hogy ez az elbeszélés már a júliusi kormánynyilatkozat után íródott. Mai elbeszélő irodalmunk egyik legjobb termése ez az írás, mely a forrongó falu sikerült keresztmetszetét adja egy becsületes, a jobb után törekvő, s bízó öreg parasztasszony és a hatalmaskodó tanácselnök harcán keresztül.

Az egész kötet híven tükrözi a fiatal íróknak abbéli szándékát, hogy életünket az emberekben vajudó és születő új jellemvonások győzedelmével ábrázolja. Egyszerű emberekről ír egyszerű nyelven. Kár, hogy itt-ott, a hatás fokozása kedvéért, az egyszerűség modorossá és a népi beszéd népieskedővé válik. (Várnai Vilmos.)

Hárs László: *Berke Annus két napja*. Regény. Bp.: Ifjúsági könyvkiadó 1951. 232 old.

Balázs Anna: *A kinttettett*. Elbeszélések. Bp.: Szépirodalmi 1951. 189 old.

Palotai Boris: *Puskásné*. Regény. Bp.: Szépirodalmi 1950. 178 old.

Balázs Anna: *Névtelen hősök*. Bp.: Szikra 1950. 397 old.

Orkény István: *Házastársak*. Bp.: Szépirodalmi 1951. 415 old.

Ivan Olbracht:

NYIKOLA SUHAJ, A BETYÁR

Szépirodalmi Könyvkiadó

Az első világháború utolsó évében s az azt követő időkben játszódik le a tragédia. Egy ember, Suhaj, megcsömörlök a háborútól, elege van már a lövészárkok tetveiből s abból, hogy vásárra vigye a bórét. Katonaszökevényként visszatér kárpátaljai falujába, Kolocsavára és feleségül veszi régi szerelmét. — Ám a hatalom, a Monarchia, csendőröket küld ellene. Közülük egyet leöl és az erdőbe menekül. Így lesz betyárrá, akire vadásznak, mint a vadra. Kolocsva egész lakossága támogatja s ő ezt régi betyár szokás szerint azzal viszonzza, hogy amit a gazdagoktól elvesz — a szegényeknek adja. Legendás hősként emlegetik.

A hurok azonban egyre szorosabbra zárul. A megerősített csendőrszolgálatkal mégcsak megbirkózik. De a hatalom szolgálatába tudja állítani az emberi életet kormányzó legerősebb ösztönöket is... Felesége sokáig jár fel hozzá a »polonyinákra«, a réti kaszálókra, de aztán nem bírja a magányt és egy csendőr szeretőjévé lesz... Azok, akikből a nyomor kiírtotta a törvényt s a mások tiszteletét, úgy gondolják: Suhajnak már úgyis mindegy, hát az ő számlájára rabolnak s ha úgy fordul a helyzet, gyilkolnak is... A Monarchia felbomlásával megszületett cseh köztársaság hatóságai folytatják az üldözést. S a falu lakossága belefárad az állandó zaklatásba, a házkutatásokba, vallatásokba és titokban azt kívánja: bár fognák már el Suhajt. Végül saját barátai ütök agyon, a számukra talán még lehetséges kegyelem és — mi tagadás — a kitűzött vérdíj reményében. Mert — élni csak kell: ez a szörnyű alapmotívuma a történetnek. Kicsengése: Suhaj felesége kislányt szül s bár az a tragikusan elpusztult apa hasonmása — apaként mégis a csendőrszeretőt jelenti be, nehogy a gyerek egész életében a hatóságok előtt rosszul hangzó Suhaj nevet legyen kénytelen viselni, mert — élni csak kell...

Mindez úgy hangzik, mint valami rettetően keserű vádirat az emberi gyarlóság és állhatatlanság ellen. Pedig nem az. Élni csakugyan kell. De a regény nem azokat vádolja, akik élni akarnak, hanem azt a hatalmat, amely nem engedi

őket becsületesen élni, amely betyárrá teszi azt, aki nem török bele a rabságba, amely arra kényszeríti egy egész falu lakosságát, hogy elárulja azt, akiben legendás hőst lát; a hatalom szétép barát-ságot, szerelmet és bajtársiasságot s az élniakarásnak ezeket a tragikusan torz formáit szítja fel az elnyomottakban.

Ez a terjedelemre nézve kis regény, — amelynek hangja költői ötvözete a népmesék hangjának s a legkifinomultabb irodalmi stílusnak, — méltó a kiváló cseh író másik, magyar nyelven is megjelent remekművéhez, az Anna című regényhez. (Lékay Ottó)

ELŐBB A TÁNC, AZUTÁN A LAKOMA. MEZŐSÉGI NÉPMESÉK.

Allami Irodalmi és Művészeti Kiadó, Bukarest

Nagy Olga mezőségi gyűjtése, amely huszonnégy magyar és román mesét tartalmaz, dokumentálja a két nép dolgozóinak szorosra fonódott, testvéri barátságát, melyet az egykori sovinszta ideológusok sem tudtak szétszakítani.

A népmese, de főként egyik fajtája, a varázsmese, nem közvetlenül fejezi ki a valóságot, hanem a nép vágyait, álmait konkretizálja. Kimondja a morális ítéletet az uralkodóosztály felett: a gyenge, elhagyatott, kismimizett mesehős — aki mindig az elnyomottakat jelképezi — elégtételt vesz a hatalmasokon. Vagyis általa diadalmaskodik a nép kiirthatatlan optimizmusa. Ilyen, a nép vágyait, derűlátását kifejező, megtestesítő hősökkel találkozunk természetesen a mezőségi parasztság meséiben is. Az apátlan, anyátlan fiú (A pulykapásztor), a nincstelen »harmadik fiú« (pl. A vitézi királyfi Alemonja) egyaránt győzedelmeskednek, túljárnak uraik eszén.

A régebbi folklórt leginkább a varázsmesék jellemezték, az utóbbi időben azonban inkább a tréfás mesék az ú. n. trufák a kedveltebbek. Nagy Olga mezőségi népmese anyaga pontosan tükrözi ezt a változást. A trufák nagy előretörésének oka a nép vidámabb kedve és az, hogy ezek erősen telítettek reális elemekkel, míg a varázsmesékben a valóság csak áttételesen jelentkezik. A felszabadulás utáni falusi osztályharc a tréfás mesék anyagából is elsősorban a babonaellenes és az antiklerikális tartalmukat aktualizálta, amelyek a falu léha és erkölcstelen pap-

ját gúnyolják (Kilenc; János nevűt ne fogadj stb.).

A mesék motívumai hagyományosak s mivel a folklór szóban terjed, a népmese minden újabb elmondásnál változik, színesedik, aktualizálódik és az osztályharc jelenlegi állását vetíti, de túl ezen: igazságszolgáltatásuk fejleszti az olvasó morális érzékét, a hősök pedig bátorságra, az elnyomottak védelmezésére tanítanak.

A kötetet a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság közös könyvkiadási egyezményének keretében adták ki, Faragó József bevezető tanulmányával. (Maár Gyula)

IFJÚSÁGI IRODALOM

Milovidova:

AZ IFJÚ LENIN

Ifjúsági Könyvkiadó

A nevelői munkában napról napra szükség van a nagy példaképek felidézésére. Ezért fogadjuk nagy örömmel Milovidova »Az ifjú Lenin« c. könyvét.

A mű szigorúan megmarad a történetírás keretei között. Lenin életének, munkásságának első 25 évét öleli fel. Olyan történelmi életrajz, mely a hős személyén túlmenően a pontos kor- és társadalomrajz, sőt az ideológiai ismeretnyújtás, fogalomtisztázás igényeivel lép fel.

Ha csak a tartalomjegyzék fejezetcímeit nézzük, könnyen elképzelhetjük a mű jellegét, tárgyát, hangját: »Kik azok a népbarátok és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?« vagy »Lenin harca a legális marxisták ellen«, »Lenin, a propagandista«, »A Harci Szövetség a Munkásosztály felszabadítására« stb. Igaz, amit a kiadó ír előszavában: »a könyv nagy segítséget nyújt mindazoknak, akik a Párttörténet első fejezetét tanulmányozzák«.

Van a könyvnek egy-két olyan fejezete is, amelyik »A szülői ház« vagy »Lenin gyermekkora« címet viseli és valóban Lenin életének ezekről a szakaszairól szól — történelmi hűséggel és hűvösséggel.

Pedig másféle Lenin-életrajzra lenne most már szükségünk: iskoláinkban, ifjúsági mozgalmunkban egyaránt nélkülözniük a romantikus, érzelmi élményeket nyújtó olvasmányokat. Nagy eszményképeink re-

gényes életrajzi arra volnának hivatva, hogy forró lelkesedést ébresszenek fel ifjúságunkban. Szocialista nevelésünkben »az érzelmek iskolájá«-ra legalább olyan szükség van, mint ideológiái ismeretek megszerzésére. Elgondolni is szép, milyen rajongással olvasnák ezt a művet is gyermekeink, ha többet tudnának meg Lenin ifjúkori barátairól, azokhoz való viszonyáról, esetleg levelezéséről, sőt ha feleségéről, Krupszkajáról is közvetlenebb, élénkebb képet kapnának. Persze azért a történelmi hűségnek sem szabadna csorbát szenvednie. Jó például hozhatjuk fel az ilyen műre Illyés Petőfi-jét, mely nélkül ma már nehezen tudná magyar pedagógus Petőfi egyedülállóan hatalmas egyéniségét megfelelően érzékeltetni, s amely a Ferenczi-életrajz történelmiségén nyugszik.

Milovidova könyve nem elsődlegesen ezt a célt tűzte ki maga elé: inkább Lenin eszmevilágába akarja bevezetni az elmélyülést kereső fiatalembert, mintsem lángra lobbantani a serdülő gyermek rajongását. (Vidor Pálné.)

Veretyennyikov: **Lenin gyermekora.** Davidova rajzaival. Ford.: Botos Imre. 3. kiadás. Bp.: Franklin 1950. 78 old.

Lenin élete képekben. Album. Bp.: Szikra 1950. 3 old. és 76 tábla.

Mihalkov: **A Lenin-Múzeumban.** Bp.: Ifjúsági könyvkiadó 1952. 32 old. 27 tábla.

Lenin, Vladimir Iljics életének és tevékenységének rövid rajza. Bp.: Szikra 1946. 256 old.

Geréb László:

A PARASZTGENERALIS

Ifjúsági Könyvkiadó

A magyar történelem egyik legmozgalmasabb fejezetéről ad pillanatfelvételt a könyv. Mint az író maga is leszögezi, — elődeivel ellentétben — a történelmet nem háttérként szerepelteti: a regény maga a történelem.

Az 1600-as évek kezdetén: Bocskai korában vagyunk. A nemzeti és osztályellentétek egyik kirobbanása hozza létre történelmünk legnagyobb »partizánháború«-ját.

»A parasztgeneralis«: Lippai Balázs. Hős katoná, tehetséges vezér és mindvégig hű marad népéhez — a fejedelemsztotta kitüntetések, a nemesség adományozása végső célját csak pillanatokra halványítják el — emberi gyengesség ez! — hű marad a néphez, melynek felszabadítása érdekében fegyvert fogott. Bocskai legvitézebb harcosa lesz, győze-

lemről győzelemre halad. Amikor azonban a népnek önfeláldozó hősiessége jutalmát kellene elnyernie, akkor felnyílik Lippai szeme — csak hogy már késő. Bocskai csak addig fogadta el segítségüket, amíg szüksége volt rájuk. Most az urakkal szövetezik ismét — a paraszthajdúkat szélnek eresztik, a népet viszszaüllyeszti a rabszolgaságba. Lippai elkeseredetten ébred a szomorú valóságára és ott akar hagyni mindent, el akar tűnni e szomorú színjátékból. Azonban nem szabadul ilyen könnyen. Törbeccsalják és amikor nem hajlandó elveit feladni, orvul legyilkolják. A nép fellázad, de ravasz diplomáciai fogással — Lippait árulónak tüntetik fel — lecsendesítik őket. Igaz: csak látszólag. »Vesztett hírt költik az ebnek, hogy megölhessék. Mesebeszéd — úri huncutság! Az urak bolonddák tartanak, kapitányaink meg eladnak minket... Nem vagyunk elég okosak ehhez, öcsém« — halljuk egy öreg paraszt véleményét. Igen, a népnek még tanulnia kell, ha saját kárán is. Szabadságát csak önmaga vívhatja ki...

Lippai jellemzése igen sikerült, mint ahogy Németi Balázsé, a másik népvezéré is, ki becsvágának áldozata lesz. Azután a kis Császár Petié, akinek fiatalkori éveit, fejlődését ismerjük meg, későbbi nagy szerepét (az ú. n. Császár Péter féle szomorúvégű felkelés vezetőjéét) még csak sejteti a könyv. Detriciusz Gyöngy, a kóbor pap-költőnek, Lippai barátjának és hűséges segítőtársának szerepe Lippai sírgödre mellett elmondott, elkeseredett, megrázóan szép beszédében teljesedik ki.

A könyvnek talán egyetlen hiányossága Bocskai alakjának kissé homályos, határozatlan jellemzése és túlságosan passzív beállítása.

Annál sikerültebb a kissé korlátolt, de jóindulatú iskolamester, Bokáciusz alakja, aki rövid, de annál viharosabb politikai szereplése után visszatér eredeti foglalkozásához. Vele kapcsolatban találkozzunk a könyv izgalmas és komor hangulatát felderítő humoros részletekkel is.

Igen meggyőző a különböző gyűlölködő, rövidlátó és köpönyegforgató nagyurak (Illésházy, Sennyey, Kátay stb.) ábrázolása is.

A könyv történetű, érdekes és izgalmas. Ajánlhatjuk nemcsak az ifjúságnak, hanem mindenki számára, aki a regény műfajának köntöszében is a valóságot szereti olvasni. (K. M.)

Pach Zsigmond Pál: Függetlenségi küzdelmeink a Habsburgok ellen a XVII. században. A Rákóczi szabadságharc. Bp.: Szikra 1951. 56 old. (A Magyar Dolgozók Pártja Párfőiskolájának előadásai 13.)

Bocskai István függetlenségi harca. Lásd: A magyar nép története. Rövid összeállítás. Írták: Heckenást Gusztáv, Incze Miklós stb. 2. javított kiadás. Bp.: Művelt Nép 1953. 738 old. 78 tábla, 12 térkép, a 140–144. oldalon.

Wittman Tibor: Történelmünk haladó hagyományai 1604–1918. Bp.: Közköztudásügyi kiad. 1951. 88 old. (Szocialista nevelés kézikönyvtára 25.)

Geréb László: Kiált Patak vára. Reich Károly rajzaival. Bp.: Ifjúsági könyvkiadó 1951. 144 old.

Szilvási Lajos:

KÖZÉPISKOLÁSOK

Ifjúsági Könyvkiadó

Új magyar ifjúsági regény, amelyet a mi fiatalunk mai életéről írt egy egészen fiatal — huszonkét esztendő — író,

Érdekesen, olvasmányosan beszél el egy balatonmenti kisváros diákkollégiumának legizgalmasabb, forró harcokkal teli hónapjait az 1948–49-es tanévben. A mi korunk ez, valamennyiünknek rengeteg emléke van erről a fordulat évét közvetlenül követő időszakról, amikor az osztályharc egyik fontos frontszakasza éppen az iskola lett. A párt, a kommunisták ekkortájt érték el azt a szép sikert, hogy középiskoláink és egyetemeink már megteltek munkás- és parasztszármazzal fiatalokkal, a nép gyermekeivel, akiknek a régi rendszerben legfeljebb négy elemi jutott. Az ellenség minden erejét latbavetette, hogy megakadályozza az új értelmiség kialakulását, »tanulási sztrájkokat« próbált szervezni az iskolákban, azt akarta elhítenni a fiatalokkal, hogy nem érdemes tanulni, mert a proletárállamban úgysem lehet elhelyezkednie annak, aki értelmiségi pályát választ. A néphez és a párthoz hú fiatalok többsége azonban elutasította ezt a provokációt, szembeszállt az akkor tetőpontján lévő klerikális reakciós uszításokkal és jobb, több tanulással bizonyította be, hogy értékeli mindazokat az előnyöket, amelyekben népi államunk az ifjúságot részesíti.

Erről a korszakról, ezokról a harcokról fest izgalmas képet Szilvási Lajos, regénye. Ez az ismertetés csak sűrítette a regény politikai mondanivalóját, amely a könyv lapjain természetesen nem így jelenik meg, hanem irodalmi eszközökkel, művészi megjelenítő erővel ábrázolja ezt a kort, ezeket a harcokat. A jól bo-

nyolódó cselekmény, a biztos regényszerkesztés során néhány olyan fiatal emberrel ismerkedik meg az olvasó, akit hosszú időre a szívébe zár. Ilyen elsősorban Zámbo István, az iskola becsületes, bátor diáktitkára. Ilyen Pista diákszerelme, Berényi Éva. A könyv számos rokonszenves szereplője közül kiemeljük még Ránki János történelem-tanár alakját. Minden diák álma, hogy ilyen képzett és emberséges pedagógusok tanítsák, mint amilyen Ránki.

Szilvási regényének vannak hibái is. A szereplők néha túl sokat politizálnak és az író aránylag keveset mutat be a diákélet örömeiből és gondjaiból. Kissé leszűkített, egyoldalú a kép. Bizonyos azonban, hogy aki elolvassa a »Középiskolások«-at, hibái ellenére is megszereti a könyvet. (Barabás Tamás)

Molnár Ferenc: A Pál-utcai fiúk. Regény. Ill. Reich Károly. Bp.: Ifjúsági könyvkiadó 1953. 183 old.

Pecsenyikova: Kamaszok. Ford. Borszéli Ferenc. Bp.: Új Magyar 1950. 276 old.

Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig. Reich Károly rajzaival. Kelemen János utószavával. Bp.: Ifjúsági könyvkiadó 1952. 212 old.

Alfredo Varela:

JORGE CALVO, EGY HŐS IFJÚ TÖRTÉNETE

Ifjúsági Könyvkiadó

Egy fiatal férfi élete tárul elénk e könyv lapjairól. Egy férfié, aki a távoli Argentina szülőtte, mégsem érezzük egyetlen másodpercre sem idegennek. Golyó oltotta ki életét, fasiszta gyilkosok golyója, mégis úgy érezzük: ma is él az ifjú argentin békeharcosok között.

Jorge Calvonak hívják ezt az ifjút és talán az 1949-es VIT-en elment mellettünk az utcán, talán van köztünk, aki beszélt is vele a Margitszigeten, vagy a Hősök-terén: Hiszen, mint a könyvből kitűnik, ittjártakor megnézett mindent, amit emberi szem és elme rövid idő alatt felölelhet, hogy hírül vigye hazája ifjúságának, hogyan él a szabad, boldog magyar ifjúság.

Jorge Calvo egyszerű argentin munkásfiú volt. Apja csendesszavú proletár, anyja sziklaszilárd jellemű, csodálatos erejű munkásnő. Ők nevelték Jorgét azzá, aki lett: kommunista harcossá. De rajtuk kívül nevelte a munkásnegyed, amelyben élt, az éhes gyermekek sírása,

az állástalan férfiak ökolbeszorított keze és főként nevelte a Kommunista Ifjúsunkások Szövetsége, majd később a párt.

Ahogy peregnek a könyv lapjai, a megkapóan egyszerű stílus elénk állítja ennek a tisztalelkű harcosnak az életét szinte születése pillanatától korai haláláig. És minél tovább olvassuk a történetet, annál többet tanulunk belőle és annál jobb barátunknak. Érezzük Jorgét. Megtanuljuk azt, hogy a derűs ifjúság és az elszánt harc hogyan alkot egységet. Megismerjük szerelmét, amelyet nem tört meg a börtön, sem a távolság és zavar-talan volt a legsúlyosabb viszontagságok közepette is. Raqual, az asszony mindvégig méltó Jorgehez és ez természetes is, hiszen ő is kommunista.

Jorge Calvo megölték az argentin fasiszták, mert a bekéért és a szabadságért küzdött. De a könyv, amely Jorge Calvo rövid életéről szól, mégsem szomorú. Tükröződik belőle az a töretlen optimizmus, amely Jonget annyira jellemezte. Árad belőle a hit a békében, a szabadságban és a győzelemben, amely Jorge Calvo társainak, gyermekeinek és minden harcos fiatalnak osztályrésze lesz.

Az Ifjúsági Kiadó, igen helyesen, szomagyarázatokkal látta el a könyvet. Ez még értékesebb teszi a kiadványt, amelyet Gáspár Endre fordított magyarra.

(Szilágyi Lilla)

ISMERETTERJESZTŐ MŰVEK

V. Plonszkij:

A HAJÓ TÖRTÉNETE

Művelt Nép Könyvkiadó

A könyv bemutatja az összes hajótípusokat az ősember csónakjától a legmodernebb partraszállási hajókig. Minden tárgyalt hajótípusnak rövid, nem részletes, de lényegében világos és szakismeret nélkül is érthető leírását adja. A bőséges illusztratív anyag nagy segítséget nyújt a technikai részletek jobb megértéséhez. Stílusa világos és szabatos.

A szerző ismerteti az első csónakokat, amelyeket az ősember készített, majd rátér a hajóépítő mesterség kezdeteire, a görögök és föníciaiak hajóira, az első hadihajókra. Az orosz hajóépítéssel megin-

dulása után a könyv nagyrészt az orosz hajókat tárgyalja, Nagy Péter flottájától Usakov és Nahimov híres flottáján keresztül a forradalom, a szocializmus és a második világháború flottájáig. A könyv befejező része ismerteti a modern hajókat, az aknavetőket, torpedórombolókat, repülőgépanyahajókat és partraszállási hajókat.

A szerző társadalmi összefüggéseiben tárgyalja a hajóépítéssel fejlődését a történelem folyamán, itt azonban fel kell említenünk a könyv hiányosságait: nem beszél a vikingekről, akik híres hajós nép voltak és bár egyes híres tengeri csatákat igen részletesen tárgyal, másokat éppen csak érint és pl. a trafalgári ütközetet meg sem említi. A modern hajókkal foglalkozva egyre inkább csak a hadihajókról ír és nem említi a korszerű kereskedelmi és egyéb hajókat.

Ezekről a hiányosságokról eltekintve azonban áttekinthető és világos képet nyújt az általa tárgyalt anyagról. Ezt a hibát is ki lehetett volna küszöbölni, ha a magyar cím: »A hajó története« nem lenne megtévesztő. (Az orosz cím: A hajó.) Nem a hajó történetéről van itt szó általában, hanem nagyrészt az orosz hajó történetéről és a többi országok hajói csak olyan mértékben szerepelnek, amennyi szükséges az orosz hajó történetének megértéséhez.

Egyébként a fordítás szakszerű. (V. P.)

Ilijin, M.—E. Szegál: Hogyan lett az ember óriás. Bp.: Szikra 1950. 580 old.

Kovács György:

MEZŐGAZDASÁGUNK ÚJ ÚTJAIN

Művelt Nép Könyvkiadó

A mezőgazdaság fejlesztéséről szóló párt- és kormányhatározat után különösen nagy érdeklődésre tarthat számot Kovács György könyve. Az író — népszerű, világos, könnyen érthető nyelven — azt mutatja be: mi kell ahhoz, hogy mezőgazdaságunk valóban korszerű, fejlett, a legjobban bevált agrotechnikai módszereket alkalmazó mezőgazdaság legyen. Kovács György széles tömegekhez szól, nemcsak a szakemberekhez, de azokhoz is, akik ma, amikor a mezőgazdaság fejlesztése különösen időszerűvé vált, érdeklődnek a mezőgazdaság problémái iránt.

Kovács György könyve nem a mező-

gazdaság általános, hanem a *korszerű* kérdéseiről beszél, valójában a mezőgazdaság új útjairól. Felhívja a figyelmet a kísérletezés fontosságára, a füves vetésforgókra, a mezővédő erdősávokra, a köztes természetésre, a négyzetes vetésre, a pótbeporzásra, a fajhateterózisra, az ágasbúzára. Bemutatja a gyapotot, a rizstermesztés előnyeit, újonnan termesztett növényeinket, s könyvének talán a legfontosabb fejezete az, amelyben a kártevők elleni védekezésről beszél. Könyve éppen ezért nemcsak jó olvasmány, de hasznos segédeszköz a mezőgazdasági propaganda számára is.

A növénytermesztés fent felsorolt kérdéseit eléggé kimerítően, részletesen tárgyalja, úgy, hogy az olvasó megismerkedhet a probléma lényegével, sőt kedvet kaphat egyes kérdések tüzetesebb tanulmányozására is. Hiba azonban, hogy egyes, az író számára talán magától értetődő dolgokat nem határoz meg pontosan, sőt sokszor egészen elhanyagol. Ez annál inkább hiba, mert könyve nemcsak a szakemberek részére készült.

Vannak a könyvben bizonyos aránytalanságok is, egy-egy kérdést sokszor nem súlyának megfelelő terjedelemben tárgyal (például a gyapottermelést), ennek azonban valószínűleg az az oka, hogy a könyv még a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló határozat megjelenése előtt készült.

Kovács György munkájának határozott hiánya az állattenyésztés szinte teljes elhanyagolása. A 261 oldalas könyvből mindössze 43 oldalon foglalkozik állattenyésztéssel. Ez annál nagyobb hiba, mert állattenyésztésünk problémái legalább olyan jelentősek, mint növénytermesztésünké, s egyáltalán nem érdemlik meg, hogy egy, a korszerű mezőgazdasággal foglalkozó könyv csak kurtánfurcsán hátra csapja azokat.

Újból hangsúlyozni kell azonban, hogy a növénytermesztés kérdéseivel Kovács György helyesen, alaposan és szakszerűen foglalkozik, s népszerű előadómódja alkalmassá teszi könyvét arra, hogy az olvasók megismerjék belőle mezőgazdaságunk, főleg növénytermesztésünk legfontosabb problémáit. (Aba Iván)

6 3

Az orosz és a szovjet dráma Magyarországon címmel az Országos Széchényi Könyvtár MSZT szervezete és színháztörténeli osztálya kiállítást rendezett, amely három héten át tartotta ében az olvasók ezreinek érdeklődését. Puskin, Gribotodov, Gogoly, Osztrovszkij, Csehov, Tolsztoj, Gorkij, valamint a legújabb szovjet drámaírók műveit, fényképek és színlapok szemléltették az orosz és szovjet drámák magyarországi előadásait.

*

Irodalomtörténeti előadássorozat rendezését kezdte meg a Borsod Megyei Könyvtár Miskolcon a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulattal együttműködve. A nagy elődök című sorozat február 8-tól április 5-ig Homeroszt, Daniélt, Bocacciót, Petrarcat, Rabelais-t, Montaigne-t, Cervantes-t, Shakespeare-t és Molière-t mutatta be a Megyei Könyvtár emeleti terében tartott előadásokon. A második rész. »Féltárgyosodástól a kritikaj realizmusig«, a harmadik rész »Magyar haladó hagyományok« és a negyedik rész »Szocializma realizmus« címmel nyugati, hazai és orosz klasszikusok s szovjet és magyar írók életművét ismerteti majd.

*

Három nagy orosz tudósról emlékezik meg az Országos Műszaki Könyvtár a József-körüli utcai Irodalmi elhelyezett vitrinjeiben lévő kiállításokon. D. I. Mengyejev, a nagy orosz vegyész, E. K. Lenc orosz fizikus és P. N. Jablcskov, az ivergólámpa feltalálója életművéről könyveket és dokumentanyagokat állított ki.

A Nemzetközi Nőnap alkalmából a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 41 fiókkönyvtárában könyvkiállítást rendez magyar és szovjet írónők könyveiből, a nők problémáival foglalkozó szépirodalmi művekből. Több fiókkönyvtár mozikban is rendez kiállítást, így a IX. kerületben, a 39. számú fiók a Vörösmarty- és a Corvin-moziban.

*

Az Országos Könyvtárügyi Tanács, mint a népművelési minisztérium tanácsadó szerve, ebben az évben is természetesen folytatja működését. Létszáma kibővült, jelenleg 26 tagja van és köztük majdnem valamennyi tudományos vagy könyvtárunk és néhány tömegkönyvtár képviselője is részt vesz a tanácsadás munkájában. Új elnöke dr. Vargyas Béla, az Országos Széchényi Könyvtár vezetője. A januári ülés elfogadta a Tanács új szervezeti szabályzatát és 1954. évi munkatervét. A munkaterv értelmében a Tanács havonta ülésezik és megvitatja a magyar könyvtárügy legfontosabb, időszerű kérdéseit.

*

Mickiewicz halálának 100. évfordulója alkalmából, amely 1955. november 26-án lesz, a lengyel Kulturális és Művészeti Tanács elhatározta, hogy az 1956. évet »Mickiewicz év«-nek nyilvánítja. 1956-ban a nagy költő-forradalmár emlékére kiállításokat, előadásokat rendeznek és ugyanekkor megindul az életével és műveivel kapcsolatos kutatómunka is. Új kiadványok jelennek meg műveiből, a tudományos intézetek pedig értekezlet-sorozatokat rendeznek. A Mickiewicz-ünnepeket külön bizottság irányítja.

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár asztali kiállításal egybekötött könyvmegbeszélést tartott a bábolnai állami gazdaságban. A megbeszélte könyveket asztalon, támasztékokra helyezve állították ki az értekezlet színhelyén és így a résztvevők a könyveket — mint ezt képünk ábrázolja — a megbeszélés során nemcsak megszemlélhették, hanem ezek is vehették. A Mezőgazdasági Könyvtár ezzel a könyvmegbeszélésekhez új szemléltető módszert alkalmazott.

*

Az újszegedi Kender-Lenszöví Vállalat szakszerkezeti könyvtára legutóbb ismét többszáz könyvvel gyarapodott. Míg 1952-ben 1593 könyv volt a könyvtárban, 1953 decemberében ez a szám 2303-ra emelkedett. Ez év januárjában ismét 800 forint értékű könyvet vásárolt a könyvtár, amelyek 700 olvasója van, köztük 100 úttörő — az üzembeli dolgozó szülők gyermekei —, akik nemcsak maguknak, hanem szüleiknek is visznek haza könyveket a kölcsönzések alkalmával.

*

Petőfi-szavalóverseny lesz március 28-án délután 6 órakor Dorogon, az MSZT nagytermében. A szavalóversenyt a dorogi járási könyvtár rendezti általános iskolai tanulók, középiskolai tanulók és felnőttek számára. A versenyzők e három csoportjára részére Lencsés Istvánné járási könyvtárvezető első díjként tíz, második díjként hat, harmadik díjként három szépírodalmi könyvet tűzött ki. Ezenkívül kiosztanak még okleveleket és jelvényeket.

*

A Szovjet Könyv Ünnepi Hete alkalmából 14 városi, 19 megyei, 46 községi és 75 járási könyvtárban ünnepi könyvkiállítást rendeztek. A kiállítások a dolgozók körében legnépszerűbb orosz és szovjet írók műveit mutatják be. A Természet- és Társadalomtudományi Ismeretterjesztő Társulat Irodalmi Szakosztályának tagjai és a könyvtárak munkatársai előadásokat, könyvmegbeszéléseket tartanak a szovjet irodalomról és egyes kiemelkedő alkotásokról. Az úttörők részére mesedéllelőtteket rendeznek.

*

A zalamegyei dolgozók 1953-ban százezerrel több könyvet olvastak, mint az előző évben. A megye a múlt évben 53 új községi könyvtárral és egy járási könyvtárral gazdagodott. A megye területén havonta 50—60 könyvismertetést tartanak. A dolgozók nagyon keresik a mezőgazdasági és állattenyésztési szakkönyveket, de ezekből aránylag kevés van a könyvtárakban. Ezen a hiányosságon sürgősen segíteni kell.

A Horizont Vállalat nemrég új könyvterjesztési rendszert dolgozott ki. Ezzel kettős célt kíván elérni: egyrészt a szovjet könyvbehozatalát akarja tervszerűbbé, az igényeknek megfelelővé tenni, másrészt segítséget igényelnek adni a magyar könyvtárosoknak a szovjet könyvek beszerzése tekintetében. Könyvtárosaink hatalmas utat tettek meg a fejlődésben, de vannak még könyvtáraink, amelyek nem foglalkoznak rendszeresen a szovjet könyvek beszerzésével. A Horizont Vállalat könyvosztálya (Budapest, VII., Gorkij-fasor 45., telefon: 224-445) ezért felhívja a könyvtáros elvtársakat, hogy kérjék a »Blank dlja Zajavok« előjegyzési rendszerbe való felvételüket írásban, vagy telefonon. Az igénylés díjtalan. A Horizont könyvosztálya azoknak, akik igényüket bejelentik, a moszkvai Mezőgazdasági Könyv kiadásában havonta háromszor megjelenő tájékoztatót — amely a Szovjetunióban megjelenésre tervezett könyvek jegyzékét és rövid tartalmi ismertetését tartalmazza — rendszeresen megküldi.

*

A műszaki könyvtárosok részére — mint megírtuk — az Országos Műszaki Könyvtár tanfolyamot indított, majd a vidéki műszaki könyvtárosok számára levelező továbbképzést kezdett. A budapesti könyvtárosképzéssel kapcsolatban Liborc Alice, a Középülettervező Vállalat könyvtárának vezetője írja szerkesztőségünknek: »Az Országos Műszaki Könyvtár negyhónapos könyvtáros iskolájára járok. Hetenként egyszer, hat órán. Az anyagot kitűnően állították össze, az előadások színvonalasak, jó jegyzeteket kapunk. Tantárgyak: katalóguskészítés, decimálás, a könyvtárügy Magyarországon általában, könyvtárhálózat, könyvtártörténet, raktározás. Négy évvel ezelőtt lettem

könyvtáros és az összes itt felsorolt témákban nagy nehézségek árán, kellő irodalom híján, segítség és vezetés nélkül szereztam meg a szükséges tudást. Milyen boldog lettem volna, ha akkor ilyen kitűnő előkészítést megkönnyítette volna munkámat! De még most is rengeteg újat, fontosat és érdekeset tanulok ezen a műszaki könyvtáros-tanfolyamon.«

Helyreigazítás

A februári számunk 15. és 48. oldalán közölt képek a Rákosai Művek kultúrotthonának könyvtárát, illetve olvasótermét ábrázolják és nem az üzemi könyvtárét.

A Magyar Néphadsereg Központi Tiszti Háza könyvtárának módszertani osztálya könyvtárosképző tanfolyamainak helyiségében állandó kiállítás segítségével szemlélteti az előadottakat. A kiállítási sorrend: a könyvtártudomány alapjai, a könyvtári munka, katalógusok fajtái, a raktár és a kölcsönző berendezés, olvasóterem, a könyv népszerűsítésének formái, egy kiállítás mintája. Képeink a módszertani kiállítás két részletét ábrázolják.

Az Országgyűlési Könyvtár helyiségeit korszerűen átalakították és ugyanakkor az olvasóhelyeket újrendszerű lámpákkal szerelték fel. Az olvasótermi asztalok megvilágítása a könyvtári berendezés egyik legnehezebben megoldható kérdése, ez a körülmény tehát fokozza az Országgyűlési Könyvtár új lámpáinak sikerét. A villanykörték gondosan megtervezett bronztalpakon, homályosított üvegbúrában égnek és fényüket széleskarimájú, színes lámpaernyők vetik az asztalokra.

